

{PRIVATE }

ROEIEN MET DE RIEMEN

**Een onderzoek naar
institutes, bedrijfsprocessen en handelingen
met betrekking tot het
beleidsterrein militair materieel,
1945-**

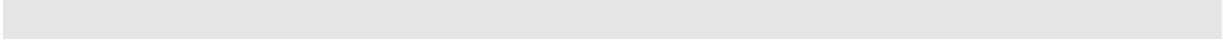
**Rijksarchiefdienst\PIVOT
Den Haag, april 1994
Geactualiseerd door CAD/DARIC
Rijswijk 2002-2006**

ROEIEN MET DE RIEMEN

INHOUDSOPGAVE

PIVOT, EEN INTRODUCTIE	3
SELECTIE EN BEWERKING VAN ARCHIEVEN.....	4
INSTITUTIONEEL ONDERZOEK.....	5
INSPECTIE NIEUWE STIJL.	6
VOLUMEVERMINDERING ARCHIEVEN EN VERGROTING OPSLAGCAPACITEIT	6
VERANTWOORDING	7
INLEIDING	7
TAAKGEBIED EN ONDERZOEKSGBIED	8
BELEIDSTERREINEN EN BEDRIJFSPROCESSEN	9
ACTOREN	10
HANDELINGEN	13
HET BELEIDSTERREIN MILITAIR MATERIEEL	14
OVERHEIDSTAKEN EN HET DEFENSIE MATERIEELBELEID	14
RELATIES OP HET BELEIDSTERREIN MILITAIR MATERIEEL	17
INTERNATIONALE SAMENWERKINGSVERBANDEN	19
ORGANISATIE VAN HET MINISTERIE VAN DEFENSIE EN VOORGANGERS, 1945-1993.....	30
ALGEMEEN	30
PERIODE 1945-1963	32
PERIODE 1963-1976	33
PERIODE 1976-1992	35
PERIODE 1992-1993	36
1993-	37
ORGANISATIE VAN DE KONINKLIJKE MARINE (KM).....	39
ORGANISATIESTRUCTUUR DEFENSIE TEN AANZIEN VAN HET MILITAIRE MATERIEEL (KM).....	41
CENTRALE ORGANISATIE, 1951-1976: DE MATERIEELRAAD.....	41
CENTRALE ORGANISATIE, 1976-1993: DIRECTORAAT-GENERAAL MATERIEEL (DGM) EN COMITÉ MATERIEEL	43
KRIJGSMACHTDEEL KONINKLIJKE MARINE, 1945-1976: HOOFDAFDELING MATERIEEL (HAMAT)	45
KRIJGSMACHTDEEL KONINKLIJKE MARINE, 1976-1993: DIRECTIE MATERIEEL KONINKLIJKE MARINE (DMKM)	47
.....	47
MARINEBEDRIJVEN EN ANDERE BIJZONDERE ORGANISATIE-EENHEDEN	48
BEDRIJFSPROCESSEN	50
BEHOEFTEBEPALING	50
VERWERVING VAN MATERIEEL	56
CODIFICATIE	70
NORMALISATIE EN STANDAARDISATIE	76
BEVOORRADING.....	81
ONDERHOUD EN REPARATIE.....	86
AFSTOTEN VAN MATERIEEL	92
WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK EN ONTWIKKELING VAN MATERIEEL	95
KWALITEITSZORG	102

INTEGRITEITSAANGELEGENHEDEN.....	105
BIJLAGE I: LIJST VAN RADEN EN COMMISSIES.....	97
BIJLAGE II: SELECTIE VAN GERAADPLEEGDE LITERATUUR EN BRONNEN.....	113
WET EN REGELGEVING.....	116

{PRIVATE }PIVOT, EEN INTRODUCTIE{TC \ 1 "PIVOT, EEN INTRODUCTIE"}

Voor u ligt een rapport waarin de uitkomsten van een onderzoek, gehouden in het kader van het Project Invoering Verkorting Overbrengingstermijn (PIVOT), zijn weergegeven. PIVOT is een projectorganisatie, die in mei 1991 door de Algemene Rijksarchivaris, namens de minister van WVC belast met het beheer van de overgedragen archieven van de rijksorganen, in het leven is geroepen. De aanleiding daarvoor was de verkorting van de overbrengingstermijn in de nieuwe archiefwet van vijftig naar twintig jaar. Deze termijnverkorting valt toe te juichen vanuit het oogpunt van de openbaarheid van bestuur, want eerder overgedragen archieven worden ook eerder toegankelijk voor het publiek. Voor de Nederlandse archiefdiensten betekent de verkorting echter dat, wanneer er geen maatregelen worden genomen, zij overstroomd zullen worden met materiaal. De neerslag van dertig jaar overheidshandelen zal, wanneer de nieuwe wet wordt ingevoerd, ineens moeten worden overgebracht naar de depots van de Rijksarchiefdienst. Voor de centrale rijksorganen wordt de omvang van deze stroom geschat op ongeveer 600 strekkende kilometer archief over de periode 1943-1973, en over de periode 1973-1990 op nog eens eenzelfde hoeveelheid. Omdat een dergelijke hoeveelheid niet beheersbaar en hanteerbaar is, en de opslag ervan te kostbaar, zal in het kader van PIVOT de Rijksarchiefdienst samen met de verschillende Hoge Colleges van Staat en de ministeries maatregelen treffen om deze vloed te kanaliseren.

Bij het uitvoeren van deze inhaaloperatie moeten tevens reeds bestaande problemen bij de archiefzorg van de rijksoverheid in versneld tempo worden opgelost. Al onder de oude wet zijn grote achterstanden geconstateerd in het selecteren van naoorlogs archiefmateriaal en overbrengen van archief van vóór 1940 naar de Rijksarchiefdienst. In inspectierapporten van de Rijksarchiefinspectie was daar al op gewezen, maar door het rapport 'Archief-beheer en -behoud bij het Rijk' van de Algemene Rekenkamer uit 1988 is dit probleem pas in zijn volle omvang tot politiek Den Haag doorgedrongen.

PIVOT is mogelijk geworden door de inzet van extra financiële middelen die de minister van WVC heeft toegezegd: fl. 17 miljoen over een periode van tien jaar, de geschatte looptijd van het project. Bovendien zullen de ministeries en de Hoge Colleges van Staat, zelf immers verantwoordelijk voor selectie en overdracht van hun archieven, elk eigen middelen inzetten om de operatie mogelijk te maken. Deze afspraak is vastgelegd in de verschillende convenanten, die de Algemene Rijksarchivaris met vertegenwoordigers van de genoemde organen heeft gesloten. Het convenant tussen de SG van Defensie en de Algemene Rijksarchivaris is gesloten op 6 december 1991.

Selectie en bewerking van archieven

Om de hierboven beschreven papiervloed op een verantwoorde manier te kunnen beperken, heeft PIVOT het in de eerste plaats noodzakelijk gevonden, een nieuw selectie-instrument te ontwerpen. Wat moet worden vernietigd, en wat 'voor de eeuwigheid' door de Rijksarchiefdienst bewaard? De tot nu toe gehanteerde selectiemethodes voldoen niet voor een operatie van deze omvang, in de eerste plaats omdat zij te arbeidsintensief en dus te kostbaar zijn, in de tweede plaats omdat zij niet uitgaan van een duidelijke visie, en in de derde plaats omdat zij een te laag vernietigingspercentage tot gevolg hebben.

Bij de selectie tot nu toe werden als criteria gebruikt: de inhoudelijke of informatieve waarde van documenten en de plaats, die zij innemen in een geheel van een dossier, een archief of verzameling archieven. PIVOT hanteert als uitgangspunt, dat de informatieve waarde van een document (zowel op papier als op andere informatiedragers) nauwelijks objectief te bepalen is, want varieert per persoon, die het document raadpleegt. Selectie van overheidsdocumenten kan dan ook niet plaatsvinden op grond van hun objectieve waarde. Zij moet uitgevoerd worden vanuit het gezichtspunt van het overheidsorgaan of de organen, die deze documenten in het kader van hun taak en het daaruit voortvloeiende handelen hebben ontvangen of geproduceerd.

Het doel van de selectie moet ons inziens zijn: het mogelijk maken van de reconstructie van dit overheidshandelen op hoofdlijnen. Wanneer het geselecteerde archiefmateriaal die hoofdlijnen weerspiegelt, is de selectie naar onze mening geslaagd.

PIVOT acht het niet meer doenlijk om de selectie op microniveau te laten plaatsvinden, dat wil zeggen het stuk voor stuk toetsen van de documenten of dossiers aan de criteria. Met het door ons geformuleerde uitgangspunt: selectie op handelingen, wordt het mogelijk om over grotere gehelen, namelijk de gehele neerslag van een bepaalde handeling of een bepaald type handeling, de beslissing te nemen: bewaren of vernietigen.

Uiteindelijk zal PIVOT de overdracht van het aldus uitgeselecteerde materiaal naar de depots van de Rijksarchiefdienst begeleiden. De rijksorganen zijn zelf verantwoordelijk voor de fysieke selectie en bewerking, die de archieven en andere gegevensverzamelingen moeten ondergaan om ze geschikt te maken voor overdracht. Zonodig zal PIVOT daarbij een adviserende rol spelen, bijvoorbeeld door het opstellen van een bewerkingsplan. Richtsnoer voor de bewerking vormen de door de Permanente Commissie Documentaire Informatieverzorging (PCDIN) in 1991 aanvaarde 'Normen voor goede en geordende staat'.

Institutioneel onderzoek

Om het voor de selectie noodzakelijke inzicht te krijgen in het handelen van de overheidsorganen is PIVOT in eerste instantie institutionele onderzoeken gestart bij de verschillende ministeries. Het doel van de onderzoeken is: inzicht te krijgen in de taken en handelingen, die op dat ministerie verricht worden. De onderzoekers worden ingezet door PIVOT zelf en door de verschillende ministeries, hetgeen in de convenanten is vastgelegd. Zij zullen tezamen ongeveer tachtig onderzoeksgebieden of beleidsterreinen voor hun rekening nemen, die globaal samenvallen met de huidige directoraten-generaal, of wanneer deze te groot zijn, delen daarvan. De onderzoeksperiode verschilt per beleidsterrein, maar bestrijkt globaal de jaren 1940-1990.

Als uitgangspunt bij de onderzoeken wordt een door ons in samenwerking met medewerkers van enkele ministeries ontworpen methode gebruikt. In deze methode worden de te gebruiken begrippen en de te volgen onderzoeksmethode beschreven. Een aantal belangrijke begrippen zijn 'actor' en 'handeling'. Actoren binnen de overheid zijn volgens de methode 'overheidsorganen met enig openbaar gezag'. Op het beleidsterrein 'militair personeel' zijn de actoren bijvoorbeeld de minister, en namens hem verschillende commissies en raden binnen het ministerie van Defensie, interdepartementale organen zoals de Maatschappelijke Raad voor de Krijgsmacht, de gemeenten (uitvoering Dienstplichtwet). Omdat de PIVOT-onderzoeken zich alleen uitstrekken tot handelingen van de rijksoverheidsorganen, worden de handelingen van de actoren daarbuiten niet nader onderzocht. Wel is het voor de beeldvorming van het geheel belangrijk ook deze actoren te signaleren, omdat zij een rol kunnen spelen in het werkproces van de rijksoverheidsorganen. Zo zijn in interdepartementale organen particuliere organisaties zoals de Stichting Veteranen Platform en de thuisfrontorganisaties voor militairen vertegenwoordigd en spelen de gemeenten een belangrijke rol bij het inschrijvings- en keuringsproces van dienstplichtigen.

Een handeling is volgens de methode 'een complex van activiteiten verricht door een overheidsorgaan ter vervulling van een taak'. Voorbeelden van handelingen op het beleidsterrein militair personeel zijn 'vaststellen van ministeriële besluiten betreffende de rechtspositie van militair personeel' en 'voordragen van officieren voor bevordering aan de Koningin.' Op het beleidsterrein militair materieel zijn voorbeelden van handelingen 'vaststellen van stafeisen' en 'vaststellen van de leggerinventaris'.

Als bronnen voor de beschrijving van deze handelingen gebruiken de onderzoekers de in de onderzoeksperiode beleidsnota's, wet- en regelgeving, interne instructies, administratieve handleidingen, organisatie-rapporten, instellingsbeschikkingen van directies, afdelingen en andere organisatie-onderdelen van het betreffende ministerie. Tenslotte bestuderen zij literatuur betreffende het beleidsterrein en interviewen zij (voormalige) ambtenaren en andere deskundigen die werkzaam zijn of waren binnen het beleidsterrein.

Per ministerie en per beleidsterrein zal, in overleg met de betreffende instelling(en), aan de hand van de PIVOT-rapporten moeten worden gezien, welke neerslag van welke handelingen moet worden uitgeselecteerd voor 'de eeuwigheid'.

Inspectie Nieuwe Stijl.

Wanneer de inhaaloperatie eenmaal voltooid is, zijn we er nog niet. In de toekomst moet worden voorkomen, dat nieuwe achterstanden ontstaan bij selectie en overdracht van archieven en andere informatieverzamelingen. Daarbij kunnen de PIVOT- onderzoeksresultaten een belangrijke rol spelen. Wanneer eenmaal inzicht is verkregen in de processen binnen de overheidsorganisatie en bepaald is welke neerslag van welke handelingen voorgoed bewaard moet blijven en welke niet, zal men daar voortaan al in de dynamische fase rekening mee kunnen houden. Met de binnen PIVOT opgedane ervaring zullen wij dus waardevolle adviezen kunnen geven over de toekomstige inrichting van de informatievoorziening bij de betreffende overheidsinstellingen. Dit betekent een wat andere invulling van de aloude inspectietaak, die aan de algemene rijksarchivaris is opgedragen krachtens de Archiefwet, artikel 19 ('De algemene rijksarchivaris oefent toezicht uit op de zorg voor de archiefbescheiden van de rijksorganen'). De Inspectie Nieuwe Stijl (INS), die momenteel door ons wordt opgezet, zal zich naast het al bestaande toezicht op de (materiële) kwaliteit van het archiefbeheer bij rijksoverheidsorganen, meer gaan richten op het adviseren ten aanzien van de organisatie van het informatiebeheer. Zo kan in samenwerking met de betreffende organen worden voorkomen, dat zich in de toekomst nieuwe, onbeheersbare stuwmeren van archief en andere gegevensverzamelingen zullen vormen.

Volumevermindering archieven en vergroting opslagcapaciteit

Ook op deze terreinen onderzoekt PIVOT de mogelijkheden. Volumevermindering kan voor bepaalde archieven worden bereikt door middel van substitutie: het overzetten van de informatie op een andere drager, bijvoorbeeld microfilm, microfiches, in de toekomst wellicht beeldplaat. Uitbreiding van de opslagcapaciteit van bestaande depots kan worden bereikt door middel van compactusbergingen (verrijdbare stellingen). Gewapend met de opgedane ervaring zal PIVOT ook over deze kwesties de rijksorganen kunnen adviseren, die daarmee dan bij het dynamisch archiefbeheer weer hun voordeel kunnen doen.

{PRIVATE }Inleiding{TC \ 2 "Inleiding"}

Na deze introductie over wat PIVOT is en doet, volgen hier enige opmerkingen over de inhoud en de indeling van het rapport. De opzet van het rapport is in hoge mate bepaald door de specifieke onderzoekproblemen voor het PIVOT-onderzoek bij Defensie.

De meeste handelingen die de Rijksoverheid verricht, kunnen door middel van regelgeving in kaart worden gebracht. Dit geldt echter niet voor de handelingen die overheidsorganen in het taakgebied defensie verrichten en in het bijzonder niet voor het beleidsterrein militair materieel. Het handelen door de minister van Defensie is daarom in kaart gebracht door middel van (soms diepgaand) institutioneel onderzoek, waarbij vooral instructies, taakbesluiten, informatie uit interviews met (beleids)medewerkers en organisatiebesluiten zijn gebruikt om een beeld te krijgen van de processen en activiteiten die bij Defensie plaatsvinden. Met de verkregen kennis zijn bedrijfsprocessen beschreven op basis waarvan handelingen zijn geformuleerd. Bovendien is de onderzoeksopzet in hoge mate bepaald door de organisatiestructuur bij het ministerie van Defensie. Door de scheiding tussen de afzonderlijke krijgsmachtdelen en de scheiding tussen krijgsmachtdelen en centrale organisatie is het in kaart brengen van handelingen een moeizaam karwei geweest. Daarom is een algemene beschrijving gemaakt van de organisatiestructuur van het ministerie. Dit heeft tot gevolg gehad dat veel informatie is opgedaan over de organisatie van het ministerie in zijn totaal en van de krijgsmachtdelen afzonderlijk. Deze waardevolle institutionele kennis is in het rapport verwerkt en geeft inzicht in processen binnen het ministerie van Defensie. Deze kennis kan tevens hulpmiddel zijn als in de selectiefase de neerslag van de handelingen moet worden getraceerd.

In dit rapport wordt de context beschreven van het handelen van actoren op het beleidsterrein militair materieel. Dit gebeurt aan de hand van een case-study over het beleidsterrein militair materieel, waarbij institutioneel onderzoek is verricht ten aanzien van de Koninklijke marine. De geformuleerde handelingen gelden echter voor de gehele Defensie-organisatie. De handelingen die in kaart zijn gebracht op grond van onderzoek bij de Koninklijke marine, zijn gestaafd door institutioneel onderzoek dat is verricht bij de Koninklijke landmacht. De handelingen zijn vervolgens zo geformuleerd dat ze voor alle krijgsmachtdelen herkenbaar zijn. De handelingen zijn ook getoetst bij de Koninklijke luchtmacht en het directoraat-generaal Materieel van de centrale organisatie.

In het rapport worden eerst de theoretische uitgangspunten van het PIVOT-onderzoek uiteengezet. Daarna volgt een beschrijving van het beleidsterrein militair materieel voor de Koninklijke marine, waarbij de doelstellingen en taken van de minister van Defensie aan de orde komen en relaties tussen actoren worden geschetst. Vervolgens wordt de organisatie van het ministerie van Defensie op hoofdlijnen beschreven en worden de ontwikkelingen beschreven van de organisatie-onderdelen van het ministerie van Defensie, die een rol spelen in de processen op het beleidsterrein. Deze algemene context wordt in elk Rapport Institutioneel Onderzoek (RIO) voor Defensie opgenomen, opdat inzicht

wordt verkregen in de structuur van de organisatie. De organisatorische context van het ministerie heeft, zoals hierboven al is geschreven, namelijk in belangrijke mate invloed uitgeoefend op de opzet en inrichting van het PIVOT-onderzoek. Dit betekent dat het gedeelte over de algemene organisatie een overzicht biedt op het geheel en kan worden gerelateerd aan alle beleidsterreinen bij Defensie.

In het laatste hoofdstuk worden dan de bedrijfsprocessen beschreven die een onderdeel vormen van het beleidsterrein. Daarbij moet worden aangetekend dat het bedrijfsproces behoeftebepaling daarentegen weer een algemeen karakter heeft en zowel voor het beleidsterrein militair materieel als voor het beleidsterrein militair personeel geldt.

De handelingen, die in dit rapport worden beschreven, worden in bijlage I nog eens achter elkaar gezet om een beter overzicht op het geheel te kunnen krijgen. Bovendien wordt in de bijlage, indien mogelijk, tussen haakjes vermeld welke de voornaamste organisatie-onderdelen zijn of zijn geweest die bij de genoemde handeling betrokken zijn (geweest).

Onder militair materieel bij de krijgsmacht kunnen zowel onderdelen als complete systemen worden gevat. Zowel een moertje als een compleet schip wordt militair materieel genoemd. Met betrekking tot de selectie van de neerslag van de handelingen op het beleidsterrein militair materieel dient te worden bepaald welk materieel van belang is om aan handelingen gerelateerd te worden. In de theoretische uitgangspunten wordt vermeld dat militair materieel een hulpmiddel is om operationele doelstellingen te kunnen realiseren. Daarom relateren we alleen militair materieel aan in dit rapport genoemde handelingen dat als een geheel wordt gebruikt om een operationele taak uit te voeren. Hieronder wordt verstaan bepaalde typen voertuigen, schepen, vliegtuigen (incl. helikopters), wapens en wapensystemen, verbinding- en commandosystemen met een operationele taak en tenslotte ook de persoonlijke uitrusting (kleding met een direct operationeel doel) voor militair personeel van de Koninklijke marine¹.

{PRIVATE }Taakgebied en onderzoeksgebied{TC \ 2 "Taakgebied en onderzoeksgebied"}

Het taakgebied waarop het ministerie van Defensie werkzaam is, is dat van de bescherming van de in- en uitwendige veiligheid van het Koninkrijk der Nederlanden.² Als onderdelen van dit taakgebied kunnen worden onderscheiden:

1. zorgen voor het in Koninkrijksverband beschermen en verdedigen van het Nederlandse territorium en dat van de Overzeese Rijksdelen;
2. zorgen voor de in bondgenootschappelijk verband geformuleerde bijdrage ter voorkoming van oorlog en om agressie te keren;
3. zorgen voor de militaire bijdrage in internationaal verband, buiten het bondgenootschappelijk verdragsgebied, in het kader van het handhaven van de internationale vrede en veiligheid;
4. verlenen van maatschappelijke bijstand en steun in Koninkrijksverband.

-
- 1) De taken ten aanzien van kleding zijn bij de Koninklijke Marine tot 1976 in handen geweest van de hoofdafdeling intendance en administratie (bureau kleding en voeding). Na 1976 is deze taak overgenomen door de directie materieel KM (afdeling intendance).
 - 2) Deze taak van de overheid is onderdeel van het Nederlandse veiligheidsbeleid, dat wordt vormgegeven door de minister van Buitenlandse Zaken.

Er bestaan voor elk krijgsmachtdeel afzonderlijke doelstellingen en taken, die op elkaar zijn afgestemd door het geformuleerde integrale Defensiebeleid.

Het militaire apparaat, de krijgsmacht, is het voornaamste middel van de overheid om bovenstaande taak uit te kunnen voeren. De krijgsmacht is opgebouwd uit militair personeel en militair materieel en kan pas functioneren indien zij op basis van operationele plannen geoefend is voor de uitvoering van haar taak.

Zoals al in de introductie is gesteld, is de minister in dit taakgebied niet de enige actor: ook de ministerraad, de Staten-Generaal, de Algemene Verdedigingsraad en de gemeenten verrichten handelingen in het kader van de landsverdediging. De PIVOT-onderzoeken strekken zich echter slechts uit tot de overheidsorganen, die vallen onder de werking van de Archiefwet en waarvan de archieven voor bewaring bij de Rijksarchiefdienst in aanmerking komen. Andere actoren, zoals de Kroon, de bevelhebbers en interdepartementale commissies, zijn tevens in het onderzoek meegenomen.

{PRIVATE }Beleidsterreinen en bedrijfsprocessen{TC \ 2 "Beleidsterreinen en bedrijfsprocessen"}

Het taakgebied bescherming van de in- en uitwendige veiligheid van het Koninkrijk der Nederlanden is te verdelen in verschillende beleidsterreinen, te weten 'militair materieel', 'militair personeel', 'operaties' en nog enkele andere beleidsterreinen³. In dit rapport zijn organisatie en handelingen beschreven voor wat betreft het beleidsterrein militair materieel voor de Koninklijke marine.

De beleidsterreinen zijn weer onderverdeeld in bedrijfsprocessen. Onder een bedrijfsproces verstaan wij een onderdeel van een beleidsterrein, een geheel van handelingen en activiteiten gericht op een aspect van het beleidsterrein. Omdat bij Defensie activiteiten ten aanzien van een beleidsterrein niet worden verricht door één organisatorische eenheid, zoals een directoraat-generaal of een directie, maar de bedrijfsprocessen door de hele Defensie-organisatie heenlopen (centraal en in de krijgsmachtdelen) is het noodzakelijk geweest eerst deze processen te beschrijven. Pas daarna konden de handelingen en activiteiten per beleidsterrein worden geformuleerd en aan de verschillende organisatie-onderdelen gekoppeld worden. Als bronnen voor de beschrijving van de bedrijfsprocessen hebben wij gebruikt:

- beleidsnota's, organisatiehandboeken, instellingsbeschikkingen, instructies en ander (archief)materiaal betreffende de taken van de verschillende organisatorische eenheden;
- literatuur;
- wet- en regelgeving;
- interviews met (oud)medewerkers van Defensie.

3) Bijvoorbeeld 'gebouwen, werken en terreinen'.

{PRIVATE }Actoren{TC \ 2 "Actoren"}

Onder een actor wordt verstaan een overheidsorgaan of particuliere organisatie of persoon die een (complex van) activiteit(en) verricht.

De actoren, die in dit rapport voorkomen, zijn:

minister van Defensie, 1945-

In de bijlagen worden bij de handelingen de organisatie-eenheden genoemd, die in het kader van die handeling namens de minister werkzaamheden verrichten. In de bedrijfsprocessen kan men zien, welke organisatie-eenheden betrokken zijn geweest bij een handeling, zodat ook duidelijk wordt waar de neerslag van de handeling in het archief gezocht kan worden;

Minister van Economische Zaken, 1995-

Inhoudelijk voorbereiden en vastleggen van gecombineerde missies naar 'concentratielanden' in het kader van materieelsamenwerking met Midden- en Oosteuropese landen.

Adviesraad voor de Militaire Productie, 1951-1997

adviseren aan de ministers van Economische Zaken, van Defensie en van Buitenlandse Zaken inzake de coördinatie tussen de overheid en het bedrijfsleven ten aanzien van de industriële activiteiten op het gebied van Defensiematerieel.

stuurgroep Defensie en de Nederlandse Industrie, 1984-

(doen) ontwikkelen van een kader voor het te voeren beleid in nationaal en internationaal verband met betrekking tot de verwerving en productie van specifiek militair materieel.

Commissie Ontwikkeling Defensie Materieel, 1978-

beoordelen van ontwikkelingsprojecten voor militair materieel en vaststellen van de financiering geven van richtlijnen en aanwijzingen aan de krijgsmachtdelen of andere instanties, belast met het afsluiten van contracten met instanties ter uitvoering van ontwikkelingsprojecten voor militair materieel.

Nederlands Defensie Research Coördinatie Comité, 1960-

adviseren aan de minister van Defensie inzake Defensieresearch en de inschakeling van de Nederlandse industrie en Nederlandse instellingen bij internationale projecten.

Interservice comité standaardisatie (ICS), 1995-

taken van dit comité zijn het interdisciplinair afstemmen en internationaal coördineren van standaardisatie voor Defensie.

Adviesraad Defensie Aangelegenheden, 1975-1985

adviseren aan de minister van Defensie op verzoek of uit eigener beweging inzake vraagstukken betreffende de Defensie, in het bijzonder over taktische en strategische vraagstukken, het materieel alsmede over technische, organisatorische en financiële problemen

Commissie Verkoop Defensie Materieel, c. 1968-

besluiten inzake de verkoop van overtollig strategisch militair materieel of strategische militaire goederen

Commissie Ontwikkeling Defensie Materieel, 1978-

formuleren van beleid inzake ontwikkelingsprojecten voor militair materieel en geven van richtlijnen ten aanzien van de uitvoering van dat beleid

Materieelraad/Comité Materieel, 1951-

de Materieelraad is ingesteld in 1951 en kreeg tot taak de minister te adviseren inzake vraagstukken op het beleidsterrein materieel. In 1976 is de Materieelraad opgeheven en vervangen door het Comité Materieel, dat ressorteert onder de directeur-generaal Materieel.

Interservice comité internationale materieelbetrekkingen (-materieelsamenwerking), 1990-

In het kader van de internationale materieelsamenwerking vindt onder leiding van de directeur Plannen en Internationale Materieelbetrekkingen van het directoraat-generaal Materieel (DPIM/DGM) regelmatig overleg plaats in het interservice comité Internationale Materieelbetrekkingen.

Interservice comité verwerving, 1978-

dit comité ressorteert onder het Comité Materieel. De souschef Materieelsverwerving adviseert het directoraat-generaal Materieel in dit interservice comité over het te voeren verwervingsbeleid van Defensie.

Interservice comité codificatie, 1981

dit comité ressorteert eveneens onder het Comité Materieel. Hier vindt overleg plaats tussen de krijgsmachtdelen over beleidsmatige aspecten inzake de codificatie.

Normalisatie commissie Koninklijke Landmacht (NCKL), 2001-

overlegorgaan inzake het voorbereiden en het formuleren van beleid, teneinde te komen tot een normalisatie- en standaardisatiebeleid voor de KL.

Overlegcommissie wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling centrale organisatie, 1995-

ondersteunt de ontwikkeling van het defensiebeleid op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling; overlegorgaan inzake de opstelling van

documenten inzake wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling in het kader van het IDDP.

(Inter)departementale commissie, werkgroep, stuurgroep etc.

adviseert inzake en bereidt de besluitvorming inzake de verwerving van militair materieel voor

Regeringscommissie/staatscommissie/commissies

onderzoeken en rapporteren inzake mogelijke fraude, corruptie en/of malversaties op het beleidsterrein militair materieel

{PRIVATE }Handelingen{TC \I 2 "Handelingen"}

In het theoretisch uitgangspunt van PIVOT, het Model Institutioneel Onderzoek (MIO) is het begrip 'handeling' gedefinieerd als: 'een complex van activiteiten, dat een overheidsorgaan verricht op de vervulling van een taak⁴'. Uit een handeling van een overheidsorgaan vloeit een produkt voort ten opzichte van de omgeving. Het produkt dat de overheid aan de samenleving levert in het kader van de doelstelling beschermen van de in- en uitwendige veiligheid van het Koninkrijk der Nederlanden, is de gevechtskracht die wordt bereikt door de instandhouding van een krijgsmacht. Deze krijgsmacht kan pas opereren als zij is opgebouwd uit voldoende geschikt materieel en personeel en indien die krijgsmacht voldoende is geoefend voor de uitvoering van operationele plannen. Handelingen, verricht bij Defensie, zijn er op gericht een bijdrage te leveren aan die gevechtskracht. Dit heeft gevolgen voor de formulering van handelingen van Defensie in die zin, dat zij tevens intern gericht zijn, omdat de krijgsmacht zelf ook ressorteert onder de minister van Defensie. Een deel van de organisatie van Defensie is daarbij de omgeving voor het handelen van een ander deel van de organisatie. De handeling 'vaststellen van operationele (staf)eisen' bijvoorbeeld, namens de minister verricht door de Chefs van Staven van de krijgsmachtdelen, is gericht op de operationele eenheden als 'omgeving', want de laatste worden via de staf-eisen voorzien van kwalitatief goed materieel en personeel.

In de meeste gevallen is de formele grondslag van het handelen door een overheidsorgaan een wet of een andere vorm van regelgeving. Op het beleids-terrein militair materieel is de grondslag van het handelen minder duidelijk aan te geven, omdat er geen wet bestaat over de verwerving, het onderhoud of het afstoten van militair materieel. Als grondslag van het handelen door de minister van Defensie op het beleidsterrein militair materieel kunnen worden genoemd de goedkeuring van het materieelbeleid door de Staten-Generaal, de goedkeuring door de Staten-Generaal van de door de minister geformuleerde behoefte aan militair materieel, alsmede de vaststelling door de Staten-Generaal van de begrotingswetten voor Defensie.

4) Zie 'Handelend optreden. Een toelichting op de methode van institutioneel onderzoek. (Den Haag 1993).

{PRIVATE }HET BELEIDSTERREIN MILITAIR MATERIEEL{TC \ 1 "HET BELEIDSTERREIN MILITAIR MATERIEEL"}

Zoals in de theoretische uitgangspunten uiteen is gezet, verricht de minister van Defensie een aantal taken ten aanzien van het militaire materieel voor de Koninklijke marine. Hieronder wordt ingegaan op de context van de aan de minister opgelegde taken.

{PRIVATE }Overheidstaken en het Defensie materieelbeleid{TC \ 2 "Overheidstaken en het Defensie materieelbeleid"}

Het beleidsterrein militair materieel is een onderdeel van het taakgebied bescherming van de in- en uitwendige veiligheid van het Koninkrijk der Nederlanden. Het Nederlandse buitenlands beleid en ook het Nederlandse Defensiebeleid worden ontwikkeld en vastgesteld op grond van een analyse van de internationale verhoudingen. Het Defensiebeleid is sinds de Tweede Wereldoorlog tot aan het einde van de jaren tachtig van deze eeuw hoofdzakelijk gericht geweest op "het Oostblok" onder leiding van de Sovjet-Unie. Als gevolg van de recente ontwikkelingen in Oost-Europa is er sinds kort sprake van nieuwe Defensie-doelstellingen en veranderende taken voor de krijgsmacht.

Het Defensiebeleid komt tot stand in overeenstemming met het ministerie van Buitenlandse Zaken, met name waar het de analyse betreft van de internationale politieke en militair-strategische verhoudingen. Op basis van die analyse worden de taken van de krijgsmacht bepaald en worden de middelen vastgesteld om die taken te kunnen uitvoeren. De minister van Defensie presenteert zijn beleid aan de Staten-Generaal door middel van de Defensienota. Daarnaast wordt het Defensiebeleid jaarlijks door de Staten-Generaal beoordeeld bij de algemene beschouwingen naar aanleiding van de indiening van de Defensiebegroting met de daarbij behorende memorie van toelichting, waarin beleidskeuzes worden toegelicht. Uiteraard vindt de toetsing en de goedkeuring van het Defensiebeleid door de Staten-Generaal ook plaats op basis van kamervragen en andere contacten tussen de minister en de Tweede Kamer. Bovendien kan een toetsing plaatsvinden met behulp van jaarverslagen die door diverse organisatie-onderdelen van het ministerie van Defensie worden opgesteld.

De inhoud van de Defensienota komt tot stand onder verantwoordelijkheid van de directeur Algemene Beleidszaken van het ministerie van Defensie en de Chef Defensiestaf van dit ministerie⁵. De bewindslieden bepalen wanneer een beleidsnota moet worden opgesteld. De Defensienota geeft de beleidsvoornemens weer voor de lopende regeringsperiode en eventueel de periode daarna. Bij de totstandkoming van de Defensienota leveren diverse organisatie-onderdelen hun bijdragen. De uiteindelijke inhoud wordt door de Chef Defensiestaf samengesteld in overleg met de directeuren-generaal, de bevelhebbers van de krijgsmachtdelen (als voorzitters van de krijgsmacht-

5) Voor de instelling van de directie algemene beleidszaken werd de redactie en samenstelling van de defensienota verzorgd door het bureau algemene en internationale financiële aangelegenheden (AIFA) in samenwerking met het comité verenigde chefs van staven (tot 1976).

deelraden) en de directeur Algemene Beleidszaken. Zo stelt het directoraat-generaal Materieel (afdeling Defensie Materieelplannen) de bijdragen op voor de Defensienota ten aanzien van het materieelbeleid en stellen de krijgsmachtdelen de gedeelten op van de nota met betrekking tot het eigen krijgsmachtdeel. De directeur Algemene Beleidszaken verzorgt de eindredactie van de Defensienota en let met name op de politieke aspecten van de inhoud. De minister stelt tenslotte de inhoud van de nota vast na behandeling in de Defensieraad.

Naast de Defensienota worden door de minister ook andere beleidsnota's gestuurd aan de Tweede Kamer. Voorbeeld van zo'n beleidsnota op het gebied van het materieelbeleid is de nota Internationale Defensie Materieelbetrekkingen⁶. De directeur-generaal Materieel stelt die beleidsnota's op. De nota's worden beoordeeld door de directeur Algemene Beleidszaken, die de minister adviseert voordat deze nota's aan de Tweede Kamer worden aangeboden.

Voor 1976 bepaalden de krijgsmachtdelen in belangrijke mate hun eigen materieelbeleid, hoewel de Materieelraad in 1951 was ingesteld ter bevordering van de samenwerking op materieelgebied. In 1976 werd bij de invoering van de matrix-organisatie, het directoraat-generaal Materieel ingesteld om de sturing van het beleid beter tot zijn recht te laten komen. De voornaamste taak van de centrale organen werd het formuleren van de randvoorwaarden voor het te voeren beleid, coördineren van de activiteiten van de krijgsmachtdelen en het toetsen van de beleidsuitvoering door de krijgsmachtdelen aan de vastgestelde randvoorwaarden.

In het rapport inzake 'Doelstellingen- en takenanalyse DGM' uit 1986 wordt gesteld '... dat met de reorganisatie van het ministerie van Defensie in 1976 niet beoogd is een centralisatie van het beleid doch veeleer een adequate centrale (be)sturing van in hoofdzaak op krijgsmachtdeelniveau voor te bereiden en uit te voeren beleid'⁷. Dit betekent dat het idee wordt tegengesproken, dat in de centrale organisatie het beleid wordt gemaakt en in de krijgsmachtdelen dat beleid wordt uitgevoerd.

In hetzelfde rapport 'Doelstellingen' wordt in de concept orgaanbeschrijving als doelstelling van het directoraat-generaal Materieel als eerste punt genoemd 'Ontwikkeling van het algemene Defensie materieelbeleid, onder meer met behulp van omgevingsverkenning en het decentraal ontwikkelde beleid en het neerleggen daarvan in richtlijnen, aanwijzingen en randvoorwaarden voor de planning en in raamregelingen; ...'⁸. Dit lijkt echter een accentverschuiving te zijn ten opzichte van de orgaanbeschrijving die is beschreven in het Organisatiehandboek van het ministerie van Defensie (1978) waarin nog wordt vermeld 'Het ontwikkelen van een constituerend materieelbeleid, overeenkomstig de hoofd- en subdoelstellingen van de Nederlandse Defensie-organisatie'. waarbij in het tweede punt 'het verschaffen van een algemeen beleidskader voor de materieeldirecteuren' wordt genoemd. Een accentverschuiving omdat in het rapport 'Doelstellingen' nadrukkelijk rekening wordt gehouden met het decentraal ontwikkelde beleid. Hiermee komt tot uitdrukking dat het Defensie materieelbeleid

6) Kamerstuk 20 679, nr. 1-2, vergaderjaar 1987-1988. In deze beleidsnota en in de beleidsnota's "Defensie en de Nederlandse industrie" (Kamerstuk 19 157) en "Defensie-technologie" (Kamerstuk 19 404, nr.2, vergaderjaar 1985-1986) zijn de uitgangspunten vastgelegd van het materieelbeleid als onderdeel van het totale defensiebeleid.

7) Rapport inzake 'Doelstellingen- en takenanalyse DGM', 1 januari 1986, p.3 opgesteld door de werkgroep DOTA (doelstellingen en takenanalyse)

8) Idem, bijlage C, p.14.

tot stand komt in samenwerking met de krijgsmachtdelen en niet van bovenaf aan de krijgsmachtdelen wordt opgelegd.

Middel voor het directoraat-generaal om zo'n algemeen beleidskader te verschaffen, zijn tot 1992 de aanwijzingen en richtlijnen geweest, die in een serie werden uitgegeven. Bovendien vindt in het Comité Materieel overleg plaats tussen de directeur-generaal Materieel en de directeurs Materieel over het Defensie materieelbeleid. In de interservice comités vindt afstemming plaats van onderdelen van het materieelbeleid.

De beleidsorganisatie van het ministerie van Defensie op het beleidsterrein militair materieel is uiteraard van invloed op de wijze waarop beleid tot stand komt en wordt uitgevoerd. De invoering van de matrix-organisatie heeft gevolgen gehad voor het functioneren van het ministerie en heeft bijvoorbeeld de besluitvormingsprocessen veranderd. Ook de uitvoering van het materieelbeleid is afhankelijk van de manier waarop Defensie is georganiseerd. Omvangrijke reorganisaties, zoals de invoering van de matrix-organisatie en de aan de gang zijnde herstructurering van de krijgsmacht, worden door de bewindslieden doorgevoerd. Kleinere aanpassingen worden binnen de organisatie-eenheden zelf doorgevoerd.

De doelstellingen ten aanzien van het materieelbeleid worden dus verwoord in de Defensienota's en afzonderlijke beleidsnota's. Het beleidsterrein militair materieel wordt gekenmerkt door de doelstelling van de overheid er voor te zorgen dat de krijgsmacht onder alle omstandigheden kan beschikken over de materiële middelen die nodig zijn voor de uitoefening van haar (operationele) taken. Belangrijke randvoorwaarde is altijd geweest dat de realisering van de doelstelling op de meest doelmatige wijze moet plaatsvinden. De doelstelling wordt gerealiseerd door drie deelprocessen, te weten:

1. 'het voorzien in' (keuze, verwerving en introductie van materieel)
2. 'het instandhouden' (modificatie, onderhoud en reparatie)
3. 'het afstoten' (afvoeren uit de sterkte) in vier fasen bestaat, namelijk:

Fase 1. De voorbereiding die leidt tot het verwerven van zaken (behoefteplanning, contractvoorbereiding);

Fase 2. Het verrichten van de noodzakelijke privaatrechtelijke rechtshandelingen (contracteren);

Fase 3. Het zorgdragen voor de verworven zaken (het materieelbeheer);

Fase 4. Het beheer en de afstoting van overtollige zaken.

Het handelen van de minister is gestructureerd door een aantal bedrijfsprocessen, die in dit rapport worden beschreven. Dit zijn de (operationele) behoeftebepaling, de verwerving van materieel, codificatie, normalisatie en standaardisatie, bevoorrading, onderhoud en reparatie, afvoeren van materieel, wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling van materieel en de kwaliteitszorg. Tenslotte wordt nog kort ingegaan op de bewaking van de integriteit van het ministerie van Defensie op het beleidsterrein militair materieel.

{PRIVATE }Relaties op het beleidsterrein militair materieel{TC \ 2 "Relaties op het beleidsterrein militair materieel"}

De minister van Defensie is niet de enige actor die werkzaamheden verricht op het beleidsterrein. Hij onderhoudt in het kader van de doelbereiking relaties met diverse actoren binnen en buiten overheid. Allereerst zijn er de bondgenootschappelijke organisaties. De internationale samenwerkingsverbanden op het beleidsterrein materieel zullen hieronder in een afzonderlijke paragraaf worden beschreven.

Binnen de overheid handelt de minister van Defensie op het beleidsterrein militair materieel in een spanningsveld van belangen, waarbij de minister van Financiën is betrokken als verantwoordelijke voor de financiële middelen, alsook de minister van Buitenlandse Zaken, verantwoordelijk voor het nationale veiligheidsbeleid en de minister van Economische Zaken, die de nationaal-economische belangen behartigt. Economische en industriële belangen spelen geen onbelangrijke rol bij het Defensie materieelbeleid. Bij de gunning van Defensie-orders wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de Nederlandse economische belangen en indien orders in het buitenland worden geplaatst, dan worden altijd zoveel mogelijk compensatie-orders bedongen. De relatie tussen de ministeries van Defensie en Economische Zaken met betrekking tot de verwerving van materieel door defensie is vastgelegd in een protocol. In dat protocol zijn de samenwerking en verantwoordelijkheden tussen beide partijen geformaliseerd met betrekking tot defensieopdrachten welke naar aard en omvang (grensbedrag: f 250.000,-; vanaf 01-01-02 € 125.000,-) van belang zijn voor het Nederlandse bedrijfsleven.

Namens het Ministerie van Economische Zaken behartigt de stichting Nederlandse Industriële Inschakeling Defensieopdrachten (NIID) de directe en indirecte belangen van het Nederlandse bedrijfsleven, met name voor de bij de NIID-aangesloten leden. Op grond van het protocol is defensie verplicht de NIID te informeren over behoeftstellingen die naar verwachting boven het grensbedrag liggen (van het moment dat de behoeftstelling is geformaliseerd tot het moment waarop de order is gegund). Ten aanzien van DMP-projecten gelden scherpere regels: de NIID moet worden geïnformeerd en betrokken bij de DMP-fasen B tot en met D. Hiermee wordt beoogd zeker te stellen dat de Nederlandse industrie kan meedingen bij de te gunnen grote opdrachten.

Bovendien wordt een eigen nationale Defensie-industrie niet alleen van belang geacht voor de nationale economie, maar ook voor de Defensie, omdat een eigen Defensie-industrie de afhankelijkheid ten opzichte van andere landen verkleint. ~~Er bestaat daarom een voortdurende communicatie tussen de overheid als potentiële opdrachtgever van Defensie-orders en de industrie als potentiële leverancier. Zo bestaat er sinds 1 maart 1992 een databank voor de Defensie-industrie, waarmee de industrie wordt geïnformeerd over relevante aspecten van toekomstige Defensie-aanschaffingen van meer dan F 250.000,-. De databank is opgezet door de ministeries van Defensie en van Economische Zaken in samenwerking met de stichting (NIID). Daarnaast tracht het ministerie van Defensie bedrijven ook te ondersteunen bij demonstraties of tentoonstellingen van militair materieel.~~

De samenwerking met de Midden- en Oosteuropese landen wordt mede geconcretiseerd door gecombineerde missies. Deze worden uitgevoerd in samenwerking met het ministerie van Economische Zaken en de Nederlandse industrie. Missies dienen ter kennismaking en om samenwerkingsmogelijkheden te bezien. Ook kan het bedrijfsleven contacten leggen met de betreffende

ministeries en de defensie-industrie in Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Roemenië en Bulgarije.

Om de samenwerking tussen de diverse ministers te bevorderen, de werkzaamheden te coördineren en contacten te onderhouden met de nationale industrie is een aantal interdepartementale commissies ingesteld die van belang zijn voor het beleidsterrein⁹. Daarbij benoemt de minister van Defensie vertegenwoordigers van zijn ministerie in de grote hoeveelheid aan beleidsmatige en technische commissies, stuurgroepen en dergelijke.

De eerste belangrijke interdepartementale raad is de in 1951 ingestelde Adviesraad voor de Militaire Productie die als taak had te adviseren aan de ministers van Economische Zaken, van Defensie en van Buitenlandse Zaken inzake de coördinatie tussen de overheid en het bedrijfsleven ten aanzien van de industriële activiteiten op het gebied van Defensiematerieel. De raad houdt zich bezig met de optimale inschakeling van de Nederlandse industrie bij de ontwikkeling en productie van goederen ter voorziening in de materiële behoeften van de nationale en buitenlandse krijgsmachten, met de coördinatie op het gebied van het Defensie-technologiebeleid, met de inbreng van de Nederlandse industrie in de gezamenlijke research, ontwikkeling en productie van militair materieel door Nederland, landen die lid zijn van de NAVO/IEPG en andere bevriende landen, met de mogelijkheden van standaardisatie van militair materieel in NAVO/IEPG-verband en de vorm waarin de Nederlandse industrie daaraan een bijdrage zou kunnen leveren, met de mogelijkheden van export van militair materieel, met de toepassing van algemene compensatiebeginselen en met de optimale afstemming van het verwervingsbeleid van het ministerie van Defensie met het algemene industriebeleid. Op aandrang van de adviesraad is in 1984 door de industrie de stichting Nederlandse Industriële Inschakeling Defensieopdrachten ingesteld, die als platform fungeert voor het vroegtijdig informeren van bedrijven over de lange termijn-behoeften van de krijgsmacht. De raad voor de militaire productie is opgeheven bij het in werking treden van de Herzieningswet advieststelsel¹⁰ met ingang van 1 januari 1997.¹¹

Naast de Adviesraad voor de Militaire Productie bestaat ook de interdepartementale stuurgroep Defensie en de Nederlandse Industrie, die in 1984 is ingesteld. De stuurgroep is ingesteld naar aanleiding van beleidsvoornemens die zijn neergelegd in de Defensienota van 1984 en de notitie inzake de "Two-way-street" bij de aanschaf van Defensiematerieel¹². De stuurgroep heeft als taak een kader te ontwikkelen voor het te voeren beleid in nationaal en internationaal verband met betrekking tot de verwerving en productie van specifiek militair materieel. Voor overleg met het bedrijfsleven maakt de stuurgroep gebruik van de Adviesraad voor de Militaire Productie.

Ook de interdepartementale Commissie Ontwikkeling Defensie Materieel (CODEMA) is ingesteld in het kader van de behartiging van de nationale economische belangen. Doel van de commissie is het betrekken en inschakelen van de nationale industrie en nationale onderzoeksinstituten bij internationale en

9) Voor een uitgebreide beschrijving van deze commissies, zie de bijlagen.

10) Stb. 1996, 337.

11) TK, vergaderjaar 1995-1996, 24232, nr. 3, pagina 11.

12) Respectievelijk Kamerstuk 18 169, nr. 1, 2 en Kamerstuk 17 952, nr. 1 van het vergaderjaar 1984

ationale ontwikkelingsprojecten (projecten gericht op het ontwikkelen van technologie en/of militair materieel). De commissie beschikt over eigen fondsen waarmee zij de mogelijkheid heeft ontwikkelingsprojecten te financieren. De werkwijze van CODEMA wordt verder beschreven bij het bedrijfsproces wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling.

Op het gebied van het wetenschappelijk onderzoek behartigt het Nederlands Defensie Research Comité de nationale belangen. Begonnen als een Defensie commissie, hebben nu ook vertegenwoordigers van de ministers van Economische Zaken en van Buitenlandse Zaken zitting in het comité. Eerst had het comité vooral tot taak het wetenschappelijk onderzoek bij de krijgsmacht te coördineren, nu tracht zij ook de inschakeling van Nederlandse instituten te bevorderen bij internationale onderzoeksprojecten. De commissie adviseert hierover aan de minister van Defensie.

Een laatste commissie die nog genoemd kan worden is de Adviesraad Defensie Aangelegenheden (ADA), die in 1975 door de minister van Defensie is ingesteld als adviesraad en onder meer adviseert (gevraagd of ongevraagd) over militair materieel. In 1985 is de Adviesraad opgegaan in de Voorlopige Adviesraad voor het Veiligheidsbeleid (sinds 1990 Adviesraad voor Vrede en Veiligheid).

De minister van Defensie onderhoudt tenslotte veelvuldige contacten met particuliere ondernemingen in binnen- en buitenland, omdat zij de leveranciers zijn van militair materieel.

{PRIVATE }Internationale samenwerkingsverbanden{TC \ 2 "Internationale samenwerkingsverbanden"}

De belangrijkste kaders voor de internationale materieelsamenwerking zijn voor de Koninklijke marine de Noord Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO), de Eurogroep, IEPG (Independant European Programme Group), de WEU en bilaterale overeenkomsten met NAVO of niet-NAVO landen. Het is hier niet de plaats om uitgebreid in te gaan op de structuren van bovengenoemde internationale organisaties. Wel zullen in deze paragraaf de relaties tussen het ministerie van Defensie en deze organisaties worden beschreven, met name op het gebied van de materieelsamenwerking ten behoeve van de bescherming en verdediging ter zee. Ook wordt, daar waar dit relevant is, in de afzonderlijke bedrijfsprocessen ingegaan op internationale samenwerkingsverbanden.

Coördinatie van activiteiten in het kader van internationale samenwerking vond voor 1976 plaats door de Materieelraad, indien het aangelegenheden betrof van belang voor meer dan een krijgsmachtdeel. De voorzitter van de Materieelraad was ook de vertegenwoordiger van de minister van Defensie in internationale overlegorganen op materieelgebied als aangelegenheden van belang waren voor meer dan één krijgsmachtdeel. Na 1976 heeft de directeur-generaal Materieel deze rol overgenomen. De krijgsmachtdelen hebben zelf ook altijd internationale relaties onderhouden, daar waar het specifiek om zaken gaat betreffende het krijgsmachtdeel. Zij onderhouden ook contacten met de Nederlandse permanente vertegenwoordiging bij de NAVO.

De NAVO is in 1949 opgericht. De NAVO heeft een civiele organisatiestructuur en een militaire organisatiestructuur. De organisatie met betrekking tot materieelaangelegenheden behoort tot de civiele structuur. De NAVO heeft geen

bevoegdheden met betrekking tot de uitrusting van de nationale strijdkrachten. Elke lidstaat is verantwoordelijk voor zijn eigen materieelbeleid. Toch bestaat bij de NAVO-lidstaten de behoefte om samen te werken op materieelgebied, vanwege doelmatigheid en de zogenaamde 'interoperabiliteit' (operationele samenwerking).

Elk land heeft bij de NAVO een permanente vertegenwoordiging. De permanente vertegenwoordigers hebben de status van ambassadeur en zijn gehuisvest in het hoofdkwartier van de NAVO te Brussel. Tot deze permanente vertegenwoordiging behoren ook militairen, waarvan op materieelgebied de National Armaments Defense Representative ('nationale vertegenwoordigers van de bewapeningsdirecteuren', NADREP) de belangrijkste is. Hoewel hij ressorteert onder de permanente vertegenwoordiger, die hiërarchisch onder de minister van Buitenlandse Zaken staat¹³, heeft hij een functionele gezagsverhouding met en vertegenwoordigt hij sinds 1976 de directeur-generaal Materieel bij de NAVO. De 'nationale vertegenwoordigers van de bewapeningsdirecteuren' vergaderen onder voorzitterschap van de adjunct secretaris-generaal voor de verdedigingsondersteuning (Assistant Secretary General for Defence Support). Zij behandelen routinekwesties van de Conference of National Armaments Directors (CNAD) en verrichten taken die dit orgaan hen oplegt, zoals het sturen van de diverse kadergroepen.

De Conference of National Armaments Directors (CNAD) is in 1966 opgericht en is de opvolger van de Armaments Committee van de NAVO. De CNAD is het beleidsbepalende orgaan van de NAVO ten aanzien van het materieelbeleid. Het werkterrein van de Conference of National Armaments Directors omvat het hele materieel-logistieke proces. Onder de Conference of National Armaments Directors staan zes hoofdgroepen en diverse kadergroepen. Deze kadergroepen ondersteunen de werkzaamheden van de hoofdgroepen. De hoofdgroepen zijn de NATO Naval Armaments Group (NNAG), de NATO Air Force Armaments Group (NAFAG), de NATO Army Armaments Group (NAAG), de Defence Research Group (DRG), de Tri-Service Group on Communications and Electronics (TSGCE) en tenslotte de NATO Group on Acquisition Practices. Daarnaast bestaat nog de NATO Industrial Advisory Group (NIAG). De Conference of National Armaments Directors vergadert twee maal per jaar. Sinds 1976 heeft de directeur-generaal Materieel namens de minister zitting in de Conference of National Armaments Directors. De krijgsmacht delen hebben zitting in allerlei werkgroepen en onderhouden zelf contacten met de diverse hoofdgroepen. Zo onderhoudt de Koninklijke marine zelfstandig contacten met de hoofdgroep NATO Naval Armaments Group (NNAG).

In november 1995 is voor de eerste keer een speciale CNAD-bijeenkomst georganiseerd samen met de partners van Partnership for Peace. Het CNAD is gekozen als platform voor informatie uitwisseling op materieelgebied met de partnerlanden.

Een ander belangrijk comité op materieelgebied binnen de NAVO is de NATO Standardization Group (NSG), waarin de minister van Defensie wordt vertegenwoordigd door de directeur-generaal Materieel.

Voor wat betreft de logistiek, die nog steeds wordt beschouwd als 'een bij uitstek nationale verantwoordelijkheid', is het overlegkader binnen de NAVO de Senior NATO Logisticians Conference (SNLC), het logistieke beleidsorgaan van de

13) Zijn archief wordt afgestoten naar het ministerie van Buitenlandse Zaken.

NAVO. De directeur-generaal Materieel vertegenwoordigt de minister van Defensie in dit orgaan. Het Nederlandse standpunt wordt besproken in het interservice comité Internationale Logistieke Samenwerking (IC-ILS), dat ressorteert onder het Comité Materieel van het ministerie van Defensie.

De Eurogroep is in 1968 ontstaan als informele groepering van ministers van Defensie van de Europese lidstaten (zonder Frankrijk) binnen de NAVO. De Eurogroep is opgericht om te komen tot een hechtere Europese samenwerking binnen de NAVO. Doelstelling is dan ook het versterken van het bondgenootschap door een versterking van de Europese bijdrage. De ministers van de Eurogroep vergaderen twee maal per jaar. In de perioden tussen de vergaderingen worden de werkzaamheden verricht door de permanente vertegenwoordigers van de Eurogroep-landen bij het hoofdkwartier van de NAVO. Het ontbreken van Frankrijk in de Eurogroep is altijd als een handicap ervaren. Ook nu staan de werkzaamheden van de Eurogroep nog ter discussie en wordt bezien of de activiteiten moeten worden ondergebracht bij de WEU of de NAVO.

In 1976 is de Independent European Programme Group opgericht, het belangrijkste orgaan voor de Europese materieelsamenwerking. In de IEPG heeft Frankrijk wel zitting genomen, op voorwaarde dat het woord independant in de naam zou worden opgenomen om de onafhankelijkheid ten opzichte van de NAVO te onderstrepen. De doelstelling van het IEPG is samenwerking tussen een aantal Europese landen met betrekking tot militaire materieelontwikkelingen te stimuleren door de realisatie van concrete materieelprojecten en het versterken van de Defensie-industrie en technologie in West-Europa. Het is tevens een poging om een gezamenlijke onderhandelingspositie tegenover de VS te bereiken. De doelstelling wordt nagestreefd door bevordering van een doelmatig gebruik van middelen voor onderzoek, ontwikkeling en verwerving van Defensiematerieel en een toenemende materieelstandaardisatie. De IEPG is ook het platform voor de dialoog tussen de Europese NAVO-lidstaten en de VS. De IEPG-leden zijn met de VS bilaterale overeenkomsten aangegaan, de zogenaamde Memoranda of Understanding die tot doel hebben de wederzijdse Defensiemarkt voor elkaar toegankelijk te maken. Het IEPG staat onder leiding van de betrokken ministers/staatssecretarissen en op ambtelijk niveau onder leiding van de National Armament Directors (directeur-generaal Materieel). De nationale vertegenwoordigers van de materieeldirecteuren (NADREP) bij de NAVO komen wekelijks bijeen in de IEPG stafgroep. Binnen de IEPG bestaan drie panels die het werk coördineren van subgroepen en rapporteren twee maal per jaar aan de materieeldirecteuren. Aan het einde van 1992 hebben de ministers van Defensie van de aangesloten landen besloten tot een integratie van de IEPG in de WEU. Deze integratie zal in 1994 een feit zijn.

De Westeuropese Unie (WEU) is in 1954 opgericht als voortzetting van de Westerse Unie. Aan het hoofd staat de Raad van Ministers, die wordt ondersteund door het secretariaat-generaal. De raad wordt van advies voorzien door twee werkgroepen, de Special Working Group (SWG) en de Defense Representatives Group (DRG). Deze werkgroepen zijn samengesteld uit hoge ambtenaren van respectievelijk de ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie. In de DRG komen militaire samenwerking en wapenbeheersing aan de orde.

In het kader van de internationale materieelsamenwerking vindt onder leiding van de directeur Plannen en Internationale Materieelbetrekkingen van het directoraat-generaal Materieel (DPIM/DGM) regelmatig overleg plaats in het interservice comité Internationale Materieelbetrekkingen (IC-IMB), dat ressorteert onder het Comité Materieel. In dit interservice comité zijn de krijgsmachtdelen vertegenwoordigd door de hoofden van de afdelingen Plannen van de materieeldirecties. Ook het hoofd van de afdeling Internationale Materieelbetrekkingen van de directie Plannen en Internationale Materieelbetrekkingen neemt aan het overleg deel, alsmede de National Defense Representative (NADREP). Op ad hoc basis zijn vertegenwoordigers van het ministerie van Buitenlandse Zaken en van het ministerie van Economische Zaken aanwezig.

Op gebied van de internationale logistieke materieelsamenwerking vindt periodiek overleg plaats in het interservice comité Internationale Logistieke Samenwerking (IC-ILS) onder voorzitterschap van het hoofd van de afdeling Internationale Materieelbetrekkingen van de directie Plannen en Internationale Materieelsamenwerking van het directoraat-generaal Materieel. Ook dit interservice comité ressorteert onder het Comité Materieel.

Het voldoen aan internationale regelgeving ten aanzien van verwerving vergt soms een hoeveelheid extra tijd of een inperking van de onderhandelingsmogelijkheden. Het belang van een goede planning van de behoeftestelling neemt daardoor nog verder toe. Dat geldt met name voor de richtlijnen van de Europese Gemeenschap (EG-richtlijnen) en die van de Western European Armaments Group (WEAG).

Bij toepassing van de EG-regelgeving in de Raamwet EEG-voorschriften aanbestedingen (Stb. 1993, 212) is een onderscheid gemaakt tussen militaire en niet-militaire (civiele) zaken en diensten. De "militaire" zaken en diensten zijn limitatief opgesomd in artikel 296 van het EG-verdrag. De EG-procedures behoeven daarvoor niet te worden gevolgd. De Western European Armaments Group (WEAG) bestaat uit de Europese NAVO-landen, die in beleidsafspraken hebben vastgelegd dat binnen de WEAG ook militaire behoeften aan materieel boven een drempelbedrag worden gepubliceerd. De WEAG-drempelbedragen liggen aanmerkelijk hoger dan de drempelbedragen die van toepassing zijn op grond van de EG-richtlijnen, momenteel € 1.000.000,-. De WEAG-publicatie geldt voor alle behoeften aan militair materieel, waarin begrepen onderzoek, ontwikkeling, productie en onderhoud. De verplichting geldt echter niet voor de volgende categorieën:

- a. behoeften die reeds EG gepubliceerd zijn;
- b. nucleaire wapens;
- c. oorlogsschepen (met uitzondering van hun systemen);
- d. giftige en radioactieve middelen; en
- e. crypto-apparatuur.

OCCAR

Op 9 september 1998 is tussen het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland, de Franse Republiek, de Bondsrepubliek Duitsland en de Italiaanse Republiek een verdrag gesloten tot oprichting van een Gezamenlijke Organisatie voor Samenwerking op Defensie-materieelgebied (Gezamenlijke

Organisatie voor samenwerking op Defensie-materieelgebied, hierna te noemen OCCAR). Daarin is vastgelegd dat na de inwerkingtreding ervan elke Europese staat uitgenodigd kan worden om tot het verdrag toe te treden.

Het verdrag bestaat uit vijftien hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk bevat algemene bepalingen over de oprichting van OCCAR, de leden van OCCAR en de locatie van het hoofdkwartier in Bonn. Daarnaast bevat het verdrag vier bijlagen. Bijlage I handelt over voorrechten en immunititeiten van de OCCAR-organisatie en van het bij OCCAR tewerkgestelde personeel bij de uitoefening van de officiële activiteiten van OCCAR. Deze voorrechten en immunititeiten hebben betrekking op onder meer de onschendbaarheid van gebouwen en archieven van OCCAR, alsmede op vrijstelling van belastingen en heffingen. Bijlage II gaat in op de geschillenbeslechtingprocedure en bijlage III bevat overgangsbepalingen voor de OCCAR-aanbestedings-procedure gedurende een periode van drie jaar na de inwerkingtreding van het verdrag. Bijlage IV bevat regels betreffende het besluitvormingsproces in de Raad. OCCAR richt zich in algemene zin op materieelsamenwerking. Daarbij zijn haar algemene taken het coördineren, leiden en doen uitvoeren van toegewezen materieelprojecten, alsmede het coördineren en bevorderen van gezamenlijke op de toekomst gerichte activiteiten. Bij het vervullen van deze algemene taken gaat het om het aantoonbaar verbeteren van de doelmatigheid van het projectmanagement en het daardoor versterken van de concurrentiepositie van de Europese defensie-industrieën.¹⁴

In oktober 2002 reageerde de staatssecretaris van Defensie namens de regering op een verzoek van de vaste commissie voor Defensie om de Tweede Kamer inzake de behandeling van het wetsvoorstel houdende de goedkeuring van het verdrag.

Hij stelde dat Occar op dat moment nog een organisatie van de vier grote Europese landen was. Behalve Nederland hadden ook Spanje en België te kennen gegeven tot Occar te willen toetreden. Zweden zal zich naar verwachting binnenkort aanmelden voor lidmaatschap. Het kabinet zoekt momenteel (2002) in internationaal overleg naar mogelijkheden om Occar te verbreden. Zo wordt op termijn wellicht voldaan aan de wens van Nederland dat meer landen bij Occar worden betrokken. Dan ontstaat er uitzicht op een werkelijk Europees materieelagentschap. Ook bestaat er nog geen helder beeld over de opvattingen van de Nederlandse industrie met betrekking tot Occar. Omdat de industrie een belangrijke rol in de discussie over Occar speelt, wordt de industrie hierover nader geconsulteerd.

De staatssecretaris verzocht de Kamer, in afwachting van de resultaten hiervan het wetsvoorstel inzake de goedkeuring van het Occar-verdrag niet verder in behandeling te nemen.

- handelingen:

(1)
actor minister van Defensie
handeling voorbereiden en bepalen van het Defensie materieelbeleid en het beleid op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling van militair materieel als onderdeel daarvan (goedkeuring door de Staten-Generaal)
produkt Defensienota en andere beleidsnota's (incl. memorie van toelichting)
periode 1945-

(2)
actor minister van Defensie
handeling voorbereiden en vaststellen van aanwijzingen, richtlijnen en randvoorwaarden voor het Defensie materieelbeleid en het overdragen van die randvoorwaarden aan de krijgsmachtdelen
produkt richtlijnen en aanwijzingen
periode 1976-

(3)
actor minister van Defensie
handeling toetsen van de uitvoering van het materieelbeleid door de krijgsmachtdelen aan het Defensie materieelbeleid
produkt
periode 1976-

(4)
actor minister van Defensie
handeling het beantwoorden van Kamervragen en het informeren van leden van en of commissies uit de Kamers der Staten-Generaal inzake het Defensie materieelbeleid
produkt jaarlijks materieelprojectenoverzicht (MPO); DMP-brieven A-E, paraplubrief;
periode 1945-

(122)
actor Minister van Defensie
handeling Het informeren van de Commissies voor de Verzoekschriften en andere tot onderzoeken van klachten bevoegde commissies van de Kamers der Staten-Generaal, de Nationale Ombudsman en de Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht naar aanleiding van klachten over de uitvoering of de gevolgen van het beleid betreffende militair materieel
periode 1945-
product o.a.: brieven; notities

(5)
actor minister van Defensie
handeling opstellen van jaarverslagen e.d. betreffende het beleidsterrein militair materieel
produkt jaarverslagen
periode 1945-

(6)
actor minister van Defensie/Materieelraad/Comité Materieel
handeling instellen, wijzigen en opheffen van organisatie-eenheden op het beleidsterrein militair materieel
produkt organisatie-beschikkingen
periode 1945-

(7)
actor minister van Defensie
handeling verlenen van steun aan bedrijven met betrekking tot demonstraties of tentoonstellingen van militaire produkten
produkt
periode 1945-

(89)
Actor Minister van Defensie/minister van Economische Zaken
Handeling Inhoudelijk voorbereiden en vastleggen van gecombineerde missies naar 'concentratielanden' in het kader van materieelsamenwerking met Midden- en Oosteuropese landen
Periode 1995-
Grondslag
Product
Opmerking Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Roemenië en Bulgarije

(123)
actor minister van Defensie/vakminister
handeling (mede) instellen, wijzigen en opheffen van (inter)departementale commissies, werkgroepen, stuurgroepen etc. op het beleidsterrein militair materieel
periode 1945-
opmerking: bijvoorbeeld: Interdepartementale Projectgroep tankvervanging, Interdepartementale Werkgroep Vervanging YP-408, Interdepartementale werkgroep vervanging F-104G, Projectgroep Vervanging Dolfijnklasse onderzeeers en Projectgroep vervanging Neptune

(8)
actor minister van Defensie/vakminister
handeling benoemen van vertegenwoordigers van de minister van Defensie/vakminister in commissies, werkgroepen, stuurgroepen, etc., waarbij geen (politieke) belangenafweging plaatsvindt en niet gebaseerd op wet- of regelgeving
produkt
periode 1945-

(9)
actor minister van Defensie/vakminister
handeling benoemen van vertegenwoordigers van de minister van Defensie/vakminister in commissies, werkgroepen, stuurgroepen, etc., waarbij een (politieke) belangenafweging plaatsvindt of gebaseerd op wet- en regelgeving
produkt
periode 1945-

(90)
Actor Minister van Defensie
Handeling Het voorbereiden en uitdragen van het Nederlandse standpunt in vergaderingen van internationale gremia op het gebied van militair materieel en het opstellen van verslagen van deze vergaderingen
Periode 1945-
Grondslag
Product
Opmerking

(91)
Actor Materieelraad/Comité Materieel
Handeling Het adviseren van de minister inzake vraagstukken gelegen op het beleidsterrein materieel
Periode 1951-
Grondslag Gezamenlijke M.B. van de ministers van Oorlog en Marine, nr. Conf LA I 67 en nr. 244070/240863.
Product
Opmerking Het Comité Materieel is de rechtsoptvolger van de Materieelraad. Bij beschikking 37580/14V werd op 1 december 1976 de Materieelraad opgeheven en het Comité Materieel ingesteld.

(92)
Actor Materieelraad/Comité Materieel
Handeling Coördineren van werkzaamheden van diverse materieeldiensten
Periode 1951-
Grondslag Gezamenlijke M.B. van de ministers van Oorlog en Marine, nr. Conf LA I 67 en nr. 244070/240863.
Product
Opmerking

(93)
Actor Materieelraad?Comité Materieel
Handeling Het opstellen van periodieke verslagen inzake verrichte werkzaamheden
Periode 1951-
Grondslag Gezamenlijke M.B. van de ministers van Oorlog en Marine, nr. Conf LA I 67 en nr. 244070/240863.
Product
Opmerking

(94)
Actor Comité materieel
Handeling Het toetsen van materieelrealisatieplannen van de krijgsmachtdelen aan het totale beleid op materieelgebied
Periode 1976-
Grondslag

Product
Opmerking

(95)

Actor Interservice comité internationale materieelbetrekkingen (-
materieelsamenwerking)

Handeling Ondersteunen van de directeur-generaal materieel en de leden van
het comité materieel in alle internationale zaken op het gebied van
defensiematerieel met een interservice karakter

Periode 1990-

Grondslag Beschikking directeur-generaal materieel, 18-4-1990, nr.
M90/385/1193 en 16-4-1991, nr. M91/0385/2233.

Product
Opmerking

Van 18 juni 1990 tot 16 april 1991 trad de commissie op onder de
naam Interservice Comité Internationale Materieelsamenwerking.
Vanaf 16 april 1991 stond de commissie te boek als Interservice
Comité Internationale Materieelbetrekkingen

(96)

Actor Interservice comité internationale materieelbetrekkingen (-
materieelsamenwerking)

Handeling Voorbereiden, formuleren, coördineren en evalueren van het
defensiematerieelbeleid ten aanzien van
defensiematerieelbetrekkingen

Periode 1990-

Grondslag Beschikking directeur-generaal materieel, 18-4-1990, nr.
M90/385/1193 en 16-4-1991, nr. M91/0385/2233.

Product
Opmerking

(97)

Actor Interservice comité internationale materieelbetrekkingen (-
materieelsamenwerking)

Handeling Voorbereiden van standpunten in NAVO/CNAD (Conferentie der
Nationale Bewapeningsdirecteuren), Independant European
Programme Group, West Europese Unie en Eurogroep alsmede
internationale contacten op centraal niveau

Periode 1990-

Grondslag Beschikking directeur-generaal materieel, 18-4-1990, nr.
M90/385/1193 en 16-4-1991, nr. M91/0385/2233.

Product
Opmerking

(98)

Actor Interservice comité internationale materieelbetrekkingen (-
materieelsamenwerking)

Handeling Adviseren van en rapporteren aan de directeur-generaal materieel
over de wenselijkheid en inhoud van stellingname bij internationale
ontwikkelingen die invloed hebben op de internationale
defensiematerieelbetrekkingen

Periode 1990-
Grondslag Beschikking directeur-generaal materieel, 18-4-1990, nr. M90/385/1193 en 16-4-1991, nr. M91/0385/2233.

Product
Opmerking

(10)

actor Adviesraad voor de Militaire Productie
handeling adviseren aan de ministers van Economische Zaken, van Defensie en van Buitenlandse Zaken inzake de coördinatie tussen de overheid en het bedrijfsleven ten aanzien van de industriële activiteiten op het gebied van Defensiematerieel
produkt adviezen
periode 1951-1996

(128)

actor: Commissariaat/Commisaris voor de militaire productie
handeling Het ontwikkelen en toetsen van beleid en instrumenten om de industriële activiteiten op het gebied van de militaire productie vorm te geven
periode 1951-

(129)

actor: Commissariaat/Commisaris voor de militaire productie
handeling Het uitvoeren van beleid om de industriële activiteiten op het gebied van de militaire productie vorm te geven.
N.b. hieronder vallen contracten, compensatieorders, financieringsregelingen e.d..

Periode 1951 -

(11)

actor stuurgroep Defensie en de Nederlandse Industrie
handeling (doen) ontwikkelen van een kader voor het te voeren beleid in nationaal en internationaal verband met betrekking tot de verwerving en productie van specifiek militair materieel
produkt
periode 1984-

(12)

actor Commissie Ontwikkeling Defensie Materieel
handeling beoordelen van ontwikkelingsprojecten voor militair materieel en vaststellen van de financiering
produkt ontwikkelingsprojecten
periode 1978-

(13)
actor Commissie Ontwikkeling Defensie Materieel
handeling geven van richtlijnen en aanwijzingen aan de krijgsmachtdelen of andere instanties, belast met het afsluiten van contracten met instanties ter uitvoering van ontwikkelingsprojecten voor militair materieel
produkt richtlijnen en aanwijzingen
periode 1978-

(14)
actor Nederlands Defensie Research Coördinatie Comité
handeling adviseren aan de minister van Defensie inzake Defensieresearch en de inschakeling van de Nederlandse industrie en Nederlandse instellingen bij internationale projecten
produkt adviezen
periode 1960-

(15)
actor Adviesraad Defensie Aangelegenheden
handeling adviseren aan de minister van Defensie op verzoek of uit eigener beweging inzake vraagstukken betreffende de Defensie, in het bijzonder over tactische en strategische vraagstukken, het materieel alsmede over technische, organisatorische en financiële problemen
produkt adviezen
periode 1975-1985

(16)
actor minister van Defensie
handeling bepalen van het Defensie standpunt ter voorbereiding van interdepartementaal, nationaal of internationaal overleg met betrekking tot het Defensie materieelbeleid
produkt
periode 1945-

(17)
actor minister van Defensie
handeling voorbereiden en afsluiten van internationale overeenkomsten inzake de samenwerking op het gebied van militair materieel (bijvoorbeeld de Memoranda of Understanding)
produkt overeenkomsten
periode 1945-

{PRIVATE }ORGANISATIE VAN HET MINISTERIE VAN DEFENSIE EN VOORGANGERS, 1945-1993{TC \ 1 "ORGANISATIE VAN HET MINISTERIE VAN DEFENSIE EN VOORGANGERS, 1945-1993"}

{PRIVATE }Algemeen{TC \ 2 "Algemeen"}

Hieronder wordt de organisatiestructuur van het ministerie van Defensie beschreven. Na een algemene beschouwing over de structuur van en de organisatorische verhoudingen binnen het ministerie van Defensie, volgt er een beschrijving die de bijzondere kenmerken weergeeft van de organisatie in verschillende perioden. Tenslotte wordt nog kort ingegaan op de organisatie van de Koninklijke marine omdat in dit rapport het beleidsterrein militair materieel voor de Koninklijke marine wordt beschreven.

De periode 1945-1993 geeft een voortdurende verandering te zien in de organisatie van het ministerie van Defensie. De wijzigingen in de organisatie hangen samen met wijzigingen in de opvattingen over de gewenste mate van centralisatie van de besluitvorming binnen Defensie: moet het zwaartepunt bij de (politieke) top en de centrale afdelingen direct onder die top liggen of moeten juist de drie krijgsmachtdelen landmacht, luchtmacht en marine zoveel mogelijk beslissingsruimte krijgen? Bovendien spelen bij elke reorganisatie doelmatigheidsoverwegingen een rol. Het dilemma dat altijd heeft bestaan ten aanzien van de ideale organisatie van het ministerie van Defensie is dus enerzijds het streven van de bewindslieden om zo veel mogelijk controle uit te kunnen oefenen op de werkzaamheden van de afzonderlijke krijgsmachtdelen en anderzijds het streven van de krijgsmachtdelen naar een zo groot mogelijke zelfstandigheid van beleid.

Van 1963 tot 1976 heeft een zogenaamde verticale organisatiestructuur bestaan. De voorstanders van de verticale organisatie gebruiken als argument, dat dit militair-strategisch het beste zou zijn, aangezien de krijgsmachtdelen immers ook ieder afzonderlijk deel uitmaken van NAVO-eenheden en eigen NAVO-taken hebben. Zij kunnen daarom in een verticale structuur, waarin ze zoveel mogelijk beslissingsruimte krijgen, doelmatig werken¹⁵.

In een horizontale of functioneel ingerichte Defensie-organisatie ligt de nadruk op samenhang van de activiteiten van de drie krijgsmachtdelen en worden deze samenhangende taken door centrale afdelingen of directies, direct onder de politieke leiding, uitgevoerd. De scheiding van taken tussen de staatssecretarissen is in verband hiermee functioneel, bijvoorbeeld een staatssecretaris voor materiële zaken en één voor personele zaken. De voorstanders van deze organisatievorm benadrukken dat deze de minister grotere greep op het geheel biedt en hem minder afhankelijk maakt van de wensen van de krijgsmachtdelen. Dit komt de vorming van een geïntegreerd en doelmatig beleid ten goede. Bij de voorstanders van een horizontale Defensie-organisatie speelt de politieke

15) Zie bijvoorbeeld het antwoord van minister De Jong op Kamervragen over de invoering van de nieuwe verticale organisatiestructuur. Zitting 1963-1964, Kamerstuk nr. 7400/7, pp. 5-6.

overtuiging, dat de minister vergaande controle op de krijgsmachtdelen moet kunnen uitoefenen, een belangrijke rol¹⁶.

In 1976 is als reactie op de zogenaamde verticale structuur de matrix-organisatie ingevoerd. Eigenlijk is een matrix-organisatie een compromis tussen twee principes geweest. Enerzijds bleven de krijgsmachtdelen vrijwel onveranderd voortbestaan, anderzijds werd boven op de krijgsmachtdelen een centraal apparaat gebouwd, dat richtlijnen en aanwijzingen kon geven en de uitvoering van het beleid door de krijgsmachtdelen kon controleren. In 1992 is de matrix-structuur losgelaten en hebben de krijgsmachtdelen weer een grotere beleidsverantwoordelijkheid gekregen. Het centrale apparaat heeft geen functionele aanwijzingsbevoegdheid meer en de krijgsmachtdelen worden nu geleid door de bevelhebbers die verantwoordelijk zijn geworden voor het integrale krijgsmachtdeelbeleid.

Vóór 1992 werden de krijgsmachtdelen niet bestuurd door de bevelhebbers, maar door de krijgsmachtdeelraden. Tot 1976 nam de minister in die raden de belangrijke beleidsbeslissingen. Dit betekende dat hij beslissingen over het marinebeleid in de Admiraliteitsraad (AR) nam, beslissingen over landmachtbeleid in de Legerraad en beslissingen over luchtmachtbeleid in de Luchtmachtraad. Coördinatie van het beleid was hierdoor zeer moeilijk te verwezenlijken. Dit werd nog extra bemoeilijkt doordat de financiële middelen door een vaste sleutel over de drie krijgsmachtdelen werden verdeeld, hetgeen betekende dat de minister geen invloed meer kon uitoefenen op de verdeling van het Defensiebudget over de krijgsmachtdelen, nadat dit budget door de Staten-Generaal was vastgesteld. Sinds 1976 heeft de minister geen zitting meer in de krijgsmachtdeelraden, die daardoor ambtelijke toporganen van de krijgsmachtdelen zijn geworden. Van 1976 tot 1992 hebben de krijgsmachtdeelraden besluiten genomen op grond van collegiale besluitvorming. Zoals gezegd hebben sinds 1992 de bevelhebbers de leiding over de krijgsmachtdelen en worden zij door de krijgsmachtdeelraden geadviseerd over de hoofdlijnen van het beleid.

16) Zie bijvoorbeeld pp. 116-119 van de Defensienota 1974, waarin minister Vredeling de nieuwe matrix-organisatie aankondigt.

{PRIVATE }Periode 1945-1963{TC \ 2 "Periode 1945-1963"}

Tot 1959 bestonden twee afzonderlijke ministeries: het ministerie van Oorlog, waar de krijgsmachtdelen land- en luchtmacht onder ressorteerden, en dat van Marine, waar uiteraard de zeemacht onder viel. De luchtmacht werd pas officieel een zelfstandig krijgsmachtdeel in 1953, ressorterend onder het ministerie van Oorlog. In dat jaar kreeg ze ook het predikaat 'Koninklijk'.¹⁷ Reeds in 1948 echter bestond er een afzonderlijke Luchtmachtstaf en in 1950 werd een directoraat Materieel luchtmacht ingesteld. In de eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog werden de taken ten aanzien van de beleidsterreinen operationeel en materieel voor de (nog kleine) luchtmacht verricht door de Generale Staf en de dienst van de Kwartiermeester-Generaal van de landmacht. Ten aanzien van het beleidsterrein militair personeel werden tot 1963 de voornaamste taken voor zowel land- als luchtmacht verricht door het directoraat Militair Personeel van het ministerie van Oorlog (sinds 1959 Defensie).

De organisatie van het ministerie van Marine werd al in 1945 vastgesteld. Naast een Marinestaf, bestonden de hoofdafdelingen Materieel, Personeel en Intendance en Administratie. Een bijzonderheid is dat tot 1950 deze hoofdafdelingen niet onder de secretaris-generaal hebben geressorteed, maar rechtstreeks onder de minister hebben gestaan. In 1950 besloot de minister in de Admiraliteitsraad (AR) dat ook de hoofdafdelingen onder de secretaris-generaal moesten ressorteren.

Sinds 1947 bestond er een personele unie tussen beide ministersfuncties en sinds 1953 bestond er ook een gezamenlijk Kabinet van de minister van Oorlog en Marine. Wanneer de minister in beide functies naar buiten trad, werd hij 'Minister voor Defensie' genoemd. De uiteindelijke samenvoeging van beide ministeries tot ministerie van Defensie gebeurde per K.B. van 19 mei 1959.

Ook de eerste jaren na de samenvoeging van beide ministeries bleef het krijgsmachtdeel Koninklijke marine onveranderd functioneren naast de afdelingen van het ministerie van Defensie die voor land- en luchtmacht werkten.

Tenslotte zijn in de jaren vijftig horizontale, functionele raden ingesteld om de minister van Oorlog en van Marine van advies te dienen en om de samenwerking tussen de krijgsmachtdelen op de diverse beleidsterreinen te bevorderen en te coördineren. Deze raden waren het Comité Verenigde Chefs van Staven op operationeel gebied, de Personeelraad op personeelgebied en de Materieelraad op materieelgebied. In deze raden hadden van elk krijgsmachtdeel de hoofden van de verschillende functiegebieden zitting onder leiding van een voorzitter.

17) KB van 11 maart 1953, Stb. 134.

{PRIVATE }Periode 1963-1976{TC \ 2 "Periode 1963-1976"}

In 1963 reorganiseerde minister De Jong het ministerie van Defensie en voerde daarbij de zogenaamde verticale organisatiestructuur in. De zelfstandigheid van de drie krijgsmachtdelen werd tot vlak onder de minister doorgetrokken, want elk krijgsmachtdeel kreeg een eigen staatssecretaris en een eigen plaatsvervangend secretaris-generaal. Op de belangrijkste beleidsterreinen, zoals operationeel, personeel en materieel werden de taken in principe verricht door de verschillende afdelingen van elk krijgsmachtdeel. Als coördinerende en adviserende organen bleven het Comité Verenigde Chefs van Staven, de Personeelraad en Materieelraad bestaan. Op centraal niveau werden enkele zelfstandige, overkoepelende afdelingen ingesteld, zoals Dienstplichtzaken, Comptabiliteit en Gebouwen, Werken en Terreinen, die taken verrichtten voor alle drie de krijgsmachtdelen.

Zo ontstonden drie zuilen, waarin het beleid werd voorbereid en uitgevoerd, waarbij bepaalde taken, zoals comptabiliteit, personeelszaken en juridische zaken, juist gecentraliseerd werden en werden ondergebracht bij een centrale organisatie.

Bovendien werd in 1963 een grote staf of grote raad ingesteld, de latere Defensieraad, die als toporgaan boven de krijgsmachtdelen werd gesteld. De Defensieraad, voorgezeten door de minister, adviseerde hem op het hoogste niveau over alle zaken van belang voor het Defensiebeleid. Dit betekende dat hij formeel zowel de Defensieraad voorzat, als de krijgsmachtdeelraden. In de praktijk werden de krijgsmachtdeelraden voorgezeten door de staatssecretarissen.

De Defensieraad bestond uit de minister (voorzitter), de staatssecretarissen van de krijgsmachtdelen, de secretaris-generaal, de plaatsvervangende secretarissen-generaal, de voorzitter van het Comité Verenigde Chefs van Staven, de voorzitter van de Materieelraad, de voorzitter van de Personeelraad, de voorzitter van de Geneeskundige Raad (ingesteld in 1967), de Coördinator Voorlichtingsaangelegenheden (voorzitter van het Comité Hoofden van Voorlichtingsdiensten) en eventueel andere door de minister aan te wijzen autoriteiten. Sinds 1969 had ook de directeur Juridische Zaken zitting. Als secretaris trad op de adjudant van de minister. In 1971 werden de bevelhebbers der land-, lucht- en zeestrijdkrachten aan de Defensieraad toegevoegd en werd de Inspecteur-Generaal der krijgsmacht als buitengewoon lid benoemd. Ook werd een permanent secretariaat ingesteld.

In 1969 stelde de minister van Defensie het bureau Algemene Beleidszaken in. In 1976 werd dit bureau samengevoegd met het bureau Ontwapeningsaangelegenheden tot directie Algemene Beleidszaken (DAB). De functie van directeur Algemene Beleidszaken is te beschrijven als die van politieke topadviseur van de minister. Hij vergezelt de minister bij alle buitenlandse reizen en bijeenkomsten met een politiek karakter, zoals NAVO-bijeenkomsten. Alle stukken die in het kader van het informeren van de Staten-Generaal door de minister worden aangeboden, worden door de directie Algemene Beleidszaken geredigeerd en beoordeeld op hun politieke haalbaarheid en worden getoetst aan het vigerende Defensiebeleid. De directeur Algemene Beleidszaken is verantwoordelijk voor de inhoud van de Defensienota en de memorie van toelichting bij de begroting.

Daarmee is de directie Algemene Beleidszaken een zeer belangrijke adviserende organisatie-eenheid voor de minister bij alle politiek gevoelige Defensie-aangelegenheden.

De kritiek op deze organisatievorm kreeg in de jaren zestig een steeds grotere omvang. Door de grote zelfstandigheid van de krijgsmachtdelen was het welhaast onmogelijk om een geïntegreerd Defensiebeleid te voeren. Sinds het eind van de jaren zestig, toen de omvang van het Defensie-budget ter discussie kwam te staan, rezen politieke bezwaren tegen de drie zuilen-structuur van de Defensie-organisatie. In verschillende commentaren en rapporten van politieke partijen uit die jaren werd gewezen op de te grote autonomie van de krijgsmachtdelen, die elk een eigen aansluiting hadden op een groter NAVO-verband¹⁸. De minister had weinig keuzevrijheid bij de besteding van het budget; hij kon de prioriteit van de wensen van het ene krijgsmachtdeel tegenover die van het andere niet werkelijk afwegen. Volgens de critici was het, bij gebrek aan informatie betreffende de besteding van de budgetten binnen de krijgsmachtdelen, voor het parlement evenmin mogelijk de jaarlijkse Defensiebegroting werkelijk kritisch te bezien¹⁹. De verschillende hervormingsvoorstellen die in deze periode werden gedaan, kwamen neer op:

a. verandering van de organisatie, zodanig dat de minister een organisatorisch instrument zou krijgen om de planningsprocessen binnen de Defensiestructuur te beïnvloeden

b. verandering van het planningsproces zelf van een versnipperd naar een geïntegreerd en centraal gecoördineerd proces²⁰.

Daarom werd er gezocht naar een organisatievorm die de invloed van de minister op de krijgsmachtdelen zou vergroten, waardoor zijn ruimte om een eigen Defensiebeleid te ontwikkelen groter zou worden.

Minister De Koster, die in 1971 aantrad, was een voorstander van een meer horizontale organisatievorm en hij stelde dan ook slechts één staatssecretaris aan in plaats van één voor elk krijgsmachtdeel. Dit betekende onder meer dat de krijgsmachtdeelraden niet meer door een eigen staatssecretaris konden worden voorgezeten. De raden werden daarom in de praktijk voorgezeten door de plaatsvervangende secretarissen-generaal, hoewel de minister formeel nog steeds voorzitter was. Onder het bewind van De Koster werden tevens enkele centrale afdelingen ingesteld, die op bepaalde gebieden het beleid moesten coördineren, zoals de centrale afdeling Militair Personeel²¹. Onder het kabinet-Den Uyl (1973-1977) werd deze trend voortgezet. Minister Vredeling benoemde twee functionele staatssecretarissen, respectievelijk voor materieel- en personeelszaken. In de Defensienota 1974 presenteerde Vredeling de grote lijnen van de komende reorganisatie van het ministerie.

-
- 18) PVDA-nota "Doelmatig Defensiebeleid", Amsterdam 1968; KVP-nota "Defensie in de jaren '70", Den Haag 1972. Zie ook het rapport van de commissie Van Rijckevorsel "De toekomst van de Nederlandse defensie", Den Haag 1972.
- 19) Voor deze kritiek zie o.a. het rapport van de commissie Van Rijckevorsel, pp. 51-54 en de PvdA-nota pp. 30-39.
- 20) Rapport Commissie Rijckevorsel pp 46-47 en 51-53, PvdA-nota pp 36-38 en 40-49, KVP-nota pp 63-67 en 71-72.
- 21) De Koster zette zijn ideeën uiteen in de nota "Defensie, waarheen in de komende 10 jaar?", Den Haag 1972.

{PRIVATE }Periode 1976-1992{TC \ 2 "Periode 1976-1992"}

In december 1976 werd de zogenaamde matrix-organisatie voor het ministerie van Defensie ingevoerd. Direct onder de politieke en ambtelijke top (minister, staatssecretarissen en secretaris-generaal) werden enkele centrale directoraten-generaal ingesteld: Materieel, Personeel, Economie & Financiën plus een Defensiestaf. De voornaamste taak van deze centrale organen werd het formuleren van de randvoorwaarden voor het te voeren beleid, coördineren van de activiteiten van de krijgsmachtdelen en het toetsen van de beleidsuitvoering door de krijgsmachtdelen aan de vastgestelde randvoorwaarden. De horizontale, functionele raden werden opgeheven. In plaats van het Comité Verenigde Chefs van Staven, de Personeelraad en de Materieelraad zijn het Comité Chefs van Staven/Bevelhebbers, het Comité Personeel en het Comité Materieel ingesteld, die onder leiding staan van de centrale directeuren-generaal. Daarbij is ook een Comité Economie en Financiën ingesteld. In de comités vindt onderlinge afstemming van het beleid plaats tussen de centrale directoraten-generaal en de krijgsmachtdelen.

Bij de drie krijgsmachtdelen werden directies ingesteld voor de functiegebieden operationeel, personeel, materieel en economie & financiën. Zowel de hoofden van de centrale organisatie, de directeuren-generaal en de Chef Defensiestaf, als de hoofden van de directies van de krijgsmachtdelen, de directeuren personeel, materieel, economie & financiën en de Chef (Marine)staf, stonden rechtstreeks onder de leiding van het ministerie. Dit betekende in principe dat afdelingshoofden van de directies van de krijgsmachtdelen zowel onder hun eigen hiërarchische directeur of chef staf vielen als ook aanwijzingen vanuit de centrale organen konden krijgen, hetgeen kenmerkend is voor een matrix-organisatie.

In 1978 werd het Nederlands Defensie Plannings Proces (NDPP) ingevoerd, dat resulteerde in één geïntegreerd Defensieplan, samengesteld uit de verschillende plannen van de krijgsmachtdelen en samenhangend met het NAVO-planningsproces. Ook door middel van dit planningsproces kwam er meer centrale sturing en coördinatie van de activiteiten van de krijgsmachtdelen.

De matrixorganisatie bleek niet de voordelen op te leveren die ervan werden verwacht. De krijgsmachtdelen behielden volgens de critici grotendeels hun oude taken, alleen kwamen daar op centraal niveau nieuwe bij; de verwachte besparing door doelmatiger werken bleef dus uit. De Walrusaffaire (1984-1985)²² bracht bovendien aan het licht, dat de politieke top nog steeds onvoldoende controle had op de besteding van het budget, wanneer men vanuit de krijgsmachtdelen niet voldoende informatie verschafte. Als grote nadeel van de matrix werd ook ervaren, dat de afbakening van functies en bevoegdheden tussen centrale functionarissen en functionarissen in de krijgsmachtdelen onduidelijk was

22) De kosten van de bouw van onderzeeboten, die als type-aanduiding Walrus-klasse hadden gekregen, bleken in de bouwfase veel hoger uit te vallen dan was gepland en waarmee de Staten-Generaal had ingestemd.

geworden en dat besluitvormingsprocessen bureaucratisch en traag gingen verlopen²³.

{PRIVATE }Periode 1992-1993{TC \ 2 "Periode 1992-1993"}

De matrix-organisatie is in 1992 vervangen door een nieuw organisatiemodel. In de Defensienota 1991 worden de nadelen van de matrixorganisatie genoemd. Als nadelen van de matrix-organisatie worden onder meer genoemd de te sterke spreiding van verantwoordelijkheden over vele functionarissen en een trage besluitvorming. Bovendien wordt in de Defensienota nog aangevoerd, dat de matrixorganisatie te log was om doeltreffend de omvangrijke inkrappingsoperatie van Defensie uit te kunnen voeren²⁴.

De nieuwe uitgangspunten voor de organisatie worden vervolgens uiteengezet. Het eerste uitgangspunt is onveranderd gehandhaafd, namelijk de politieke leiding dient greep te hebben op de voorbereiding van het beleid en inzicht te hebben in de uitwerking en de uitvoering. Bovendien is als nieuw uitgangspunt gekozen dat ook de leiding van een krijgsmachtdeel greep moet hebben op de vormgeving van het krijgsmachtdeelbeleid, in het bijzonder de herstructurering. Twee andere uitgangspunten zijn een goede bedrijfsvoering door delegatie van bevoegdheden en tenslotte de personele reductie van de Defensie-organisatie als geheel. De belangrijkste doelstelling van Defensie blijft het leveren van gevechtskracht.

Concreet betekent dit, dat in de nieuwe organisatie de krijgsmachtdelen worden bestuurd door de bevelhebbers. In de krijgsmachtdeelraden, tot 1992 organen waarin collegiale besluitvorming heeft plaatsgevonden, worden de bevelhebbers nu geadviseerd door de hoofden van de verschillende functiegebieden. Binnen de krijgsmachtdelen is dus niet meer het collectief (de krijgsmachtdeelraad) verantwoordelijk, maar één functionaris; de bevelhebber. Bij hem berust de integrale verantwoordelijkheid voor het functioneren van het krijgsmachtdeel. Dit betekent dat de directeurs van de krijgsmachtdelen hiërarchisch ondergeschikt zijn aan de bevelhebbers.

Bij de centrale organisatie vindt afstemming van het beleid plaats onder leiding van de secretaris-generaal of, bij planningsaangelegenheden, onder leiding van de Chef Defensiestaf. Door de afschaffing van de matrixorganisatie is de bevoegdheid van de directeurs-generaal om rechtstreeks functionele richtlijnen te geven aan de directeurs van de krijgsmachtdelen ingetrokken. Een richtlijn kan nu alleen via de secretaris-generaal aan de leiding van de krijgsmachtdelen worden verstrekt.

Om de beleidsvoorbereiding verder te verbeteren is het Departementaal Beraad ingesteld. Hierin hebben onder leiding van de secretaris-generaal zitting de Chef Defensiestaf, de bevelhebbers en de directeurs-generaal. In het beraad worden afspraken gemaakt omtrent de richting en wijze van de beleidsvoorbereiding. De besluitvorming over deze beleidsvoorbereiding vindt plaats in de Defensieraad, die het hoogste overlegorgaan blijft.

23) Zie voor een samenvatting van de voornaamste kritiekpunten J. Oskam: Reorganisatie van de Defensietop, doctoraalscriptie, Erasmusuniversiteit Rotterdam, 1978, en de Defensienota 1991, p. 217.

24) Defensienota 1991, hoofdstuk 11.

De hoofdtaak van de centrale organisatie blijft 'het sturen van de krijgsmachtdelen in termen van ter beschikking te stellen middelen en gewenste productie'. De sturing gebeurt door een aantal instrumenten:

- het Integrale Defensie Plannings Proces (IDPP), waarmee taken en middelen in plannen worden vastgelegd
- het begrotingsproces
- centraal gevoerd arbeidsvoorwaardenoverleg
- het materieelkeuzep proces (DMP) ter sturing van grotere investeringen en materiële uitgaven
- programmatische bevordering van de doelmatigheid, onder meer door gebruikmaking van 'single service management'.

De Chef Defensiestaf bestuurt het Integrale Defensie Plannings Proces en is de hoogste adviseur van de minister op het gebied van het operationele beleid. Hij vervult in de planning een belangrijke rol bij de sturing van de krijgsmachtdelen. De directeuren-generaal zijn belast met de ontwikkeling van en advisering over de hoofdlijnen van het beleid. Zij zorgen tevens voor de beleidsoverdracht aan de krijgsmachtdelen.

1993-

Als gevolg van taakstellingen uit het Strategisch Akkoord (SA) en het Integraal Defensie Plan moet de krijgsmacht een ingrijpende reorganisatie doorvoeren. De opgedragen taken en bezuinigingen vormen de basis voor het structureel verkleinen van de krijgsmacht, het invoeren van een nieuw besturingsmodel en het creëren van een gezonde organisatie met voldoende investeringsruimte. Voor coördinatie en afstemming van de uitvoering is de projectorganisatie SAMSON opgericht.

Deze projectorganisatie heeft vijf programma's ontwikkeld, die elk weer bestaan uit deelprojecten. Het programma A "Bestuursvernieuwing" kent de deelmaatregel 03 "Herinrichting materieellogistieke organisatie". In het kader van deze deelmaatregel A03 is in september 2003 besloten tot de oprichting van de Defensie Materieel Organisatie. Hiermee wordt enerzijds een verbetering van de doelmatigheid van het materieellogistieke proces beoogd en anderzijds een verbetering van de kwaliteit. Beide moeten bijdragen aan bovengenoemde taakstellingen.

De Defensie Materieel Organisatie (DMO) is per 1 april 2004 opgericht. Vanaf die datum stuurt de Directeur DMO (D-DMO) de Hoofd Directie Materieel aan. Daarnaast gaan acht werkgroepen aan de slag de organisatie nader in te vullen. De DMO richt zich op wapensysteemondersteuning en is defensiebreed beleidsverantwoordelijk voor het voorzien in en de instandhouding en afstoting van materieel en diensten en voor wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling (WOO). Hiertoe worden organisaties en taken van de huidige Hoofd Directie Materieel (HDM), de Directies Materieel van de Koninklijke Marine en van de Koninklijke Luchtmacht (DMKM, DMKLu), het KL Materieellogistiek Commando (Matlogco) alsmede van de respectieve materieellogistieke bedrijven van de krijgsmachtdelen samengevoegd én waar mogelijk geïntegreerd. Ook delen (beleids-, verwervings-, en logistieke elementen) van het Defensie Interservice Commando (DICO), de Directie Facilitaire Zaken (DFZ) en de KMar zijn

betrokken. De DMO levert materieellogistieke ondersteuning op het gebied van voorzien in, instandhouding en afstoting voor de gehele krijgsmacht.

{PRIVATE }Organisatie van de Koninklijke marine (KM){TC \ 2 "Organisatie van de Koninklijke marine (KM)"}

Het departementale deel van de Koninklijke marine bestond van 1945 tot 1976 uit hoofdafdelingen en afdelingen. De afdelingen waren onderverdeeld in bureaus. In deze periode bestonden de hoofdafdeling Marinestaf (MARSTAF), met aan het hoofd de Chef Marinestaf (CMS), de hoofdafdeling Materieel (HAMAT), met aan het hoofd de Vlagofficier Materieel (VOM), de hoofdafdeling Personeel (HAPERS), met aan het hoofd de Vlagofficier Personeel (VOP) en de hoofdafdeling Intendance en Administratie (HAINT), met aan het hoofd de Hoofdintendant der Zeemacht (HIZ). Van 1952 tot 1965 bestond daarnaast de directie Zakelijk Beheer (DZB). Sinds 1976 zijn deze hoofdafdelingen directies geworden. De hoofdafdeling Intendance en Administratie is in 1976 opgeheven. Binnen de directie Materieel KM is daarvoor een afdeling Intendance in de plaats gekomen. De directies zijn elk verantwoordelijk voor een deel van het marinebeleid.

Marinestaf neemt een bijzondere positie in de organisatie in. Sinds 1948 waren de functies van Chef Marinestaf en die van Bevelhebber der Zeestrijdkrachten (BDZ) gecombineerd in een personele unie. De hoofdafdeling Marinestaf functioneerde tegelijk als hoofdafdeling van het ministerie én als staf van de Bevelhebber der Zeestrijdkrachten. Sinds de reorganisatie van 1992 bestaat de functie van Chef Marinestaf niet meer. Er is alleen nog de Bevelhebber der Zeestrijdkrachten, die aan het hoofd van de Koninklijke marine staat. Zijn plaatsvervanger staat aan het hoofd van de Marinestaf.

Tot 1950 stonden de hoofden van de hoofdafdelingen rechtstreeks onder de minister. Onder de secretaris-generaal ressorteerden de afdelingen Loodswezen, Comptabiliteit, Juridische Zaken, Algemene Zaken en Huishoudelijke Dienst, Algemene Secretarie en Bibliotheek. In 1950 besliste de minister dat ook de hoofdafdelingen onder de secretaris-generaal werden gesteld. Aan de top van de organisatie van de Koninklijke marine stond de minister. Hij werd bijgestaan door de secretaris-generaal, die verantwoordelijk was voor het functioneren van de ambtelijke organisatie en de totstandkoming van de begroting, en sinds 1948 ook door zijn staatssecretaris, die politieke verantwoordelijkheid droeg. Tot 1971 heeft de Koninklijke marine haar eigen staatssecretaris gehad.

Tot 1976 functioneerde de Admiraliteitsraad als beleidsbepalend orgaan, waarin de minister zich liet informeren en adviseren en waarin hij staande de vergadering zijn besluiten nam. Na 1976 is de Admiraliteitsraad het ambtelijk toporgaan van het krijgsmachtdeel Koninklijke marine geworden.

De Admiraliteitsraad kreeg in 1945 tot taak 'alle belangrijke aangelegenheden het marinebeleid betreffende te bespreken'. Voorzitter van de raad was de minister. Verder hadden zitting de Chef Marinestaf/Bevelhebber der Zeestrijdkrachten, de Vlagofficier Materieel, de Vlagofficier Personeel, de Hoofdintendant der Zeemacht en de secretaris-generaal, die als secretaris optrad. Ook andere functionarissen konden worden uitgenodigd om de vergaderingen bij te wonen. In 1949 waren de commandant van het korps Mariniers, de Inspecteur-Generaal der Koninklijke marine en de waarnemend Vlagofficier van de Marineluchtvaartdienst eveneens lid van de Admiraliteitsraad. Bij Koninklijk besluit werd in 1950 de staatssecretaris in de Admiraliteitsraad opgenomen. Met de instelling van de directie Zakelijk Beheer werd uiteindelijk nog de directeur Zakelijk Beheer lid van de Admiraliteitsraad.

Tot 1963 heeft naast de Admiraliteitsraad nog de zogenaamde Hoofdenvergadering (HV) bestaan. De Hoofdenvergadering was niets anders dan een vergadering van de Admiraliteitsraad waarbij de minister ontbrak. De staatssecretaris zat dan de Admiraliteitsraad voor, die in zo'n geval dus Hoofdenvergadering werd genoemd. In 1963 wordt de Hoofdenvergadering opgeheven. De minister zit na 1963 in de praktijk de Admiraliteitsraad niet meer voor. Zijn plaats wordt ingenomen door de staatssecretaris, zodat de oude Hoofdenvergadering feitelijk de Admiraliteitsraad is geworden. De staatssecretaris van marine leidt de vergadering en beslist.

Beslissingen in de Admiraliteitsraad en Hoofdenvergadering werden genomen door de politieke leiding, namelijk de minister in de Admiraliteitsraad en de staatssecretaris in de Hoofdenvergadering. In sommige gevallen besloot de staatssecretaris een zaak aan te houden voor overleg met de minister. De procedure was dat aan de hand van een agenda discussie plaatsvond, waarna de minister of de staatssecretaris een besluit nam.

Tussen 1971 en 1976 veranderde de samenstelling van de Admiraliteitsraad. De discussies over de verticale organisatiestructuur leidden al tot veranderingen voordat de matrixorganisatie in 1976 werd ingevoerd. Bovendien was de positie van de Defensieraad steeds belangrijker geworden. In 1971 verdwijnen de staatssecretarissen per krijgsmachtdeel. Dit had gevolgen voor de samenstelling van de Admiraliteitsraad, die sinds 1971 niet meer werd voorgezeten door de staatssecretaris van marine. In de praktijk leidde de plaatsvervangend secretaris-generaal de vergaderingen van de Admiraliteitsraad. Dit betekende dat de vergaderingen niet meer werden voorgezeten door een politiek verantwoordelijke bewindsman, hoewel formeel de minister nog steeds voorzitter was. Dit veranderde in 1974 toen werd besloten dat de Chef Marinestaf/Bevelhebber der Zeestrijdkrachten voorzitter werd van de Admiraliteitsraad. Dit veranderde de Admiraliteitsraad in een ambtelijk toporgaan van de Koninklijke marine. Politieke beslissingen werden nu definitief een niveau hoger in de Defensieraad genomen, waarin de voorzitter van de Admiraliteitsraad de belangen van de Koninklijke marine vertegenwoordigde. Het voornemen van de minister om de politieke leiding terug te trekken uit de krijgsmachtdeelraden werd al neergelegd in de memorie van toelichting bij de begroting van 1973. De visie, neergelegd in die memorie van toelichting over de structurele opbouw van het ministerie van Defensie, was toen de reden voor de staatssecretaris van de marine, Van Es, om af te treden.

In de Admiraliteitsraad was de Chef Marinestaf/Bevelhebber der Zeestrijdkrachten als voorzitter niet meer dan primus inter pares. De raad was collectief verantwoordelijk voor het beleid van de Koninklijke marine. Sinds juli 1992 is dat veranderd en heeft de Bevelhebber der Zeestrijdkrachten de leiding over het krijgsmachtdeel. In de Admiraliteitsraad is hij niet meer de primus inter pares, maar neemt hij als voorzitter de besluiten inzake het marinebeleid. Dit wil zeggen dat de directieuren Personeel, Materieel en Economie en Financiën hiërarchisch onder de bevelhebber zijn gesteld²⁵.

25) Bij Sub taakbesluit Koninklijke marine 1992 van de Bevelhebber der Zeestrijdkrachten d.d. 10 februari 1993, nr. S 19649, goedgekeurd door de secretaris-generaal, zijn de organisatie en taken van de KM volgens de nieuwe organisatiestructuur vastgesteld.

{PRIVATE }Organisatiestructuur Defensie ten aanzien van het militaire materieel (KM){TC \ 2 "Organisatiestructuur Defensie ten aanzien van het militaire materieel (KM)"}

{PRIVATE }Centrale organisatie, 1951-1976: de Materieelraad{TC \ 3 "Centrale organisatie, 1951-1976: de Materieelraad"}

De Materieelraad is ingesteld in 1951 en kreeg tot taak de minister te adviseren inzake vraagstukken op het beleidsterrein materieel. Bovendien diende de Materieelraad de werkzaamheden van de drie krijgsmachtdelen op het beleidsterrein materieel te coördineren, zodat een goede en efficiënte werkwijze van de 'materieeldiensten' van de krijgsmachtdelen kon worden bereikt. De raad werd gemachtigd tot het instellen en opheffen van commissies en werkgroepen en heeft van deze bevoegdheid veelvuldig gebruik gemaakt, zodat onder de Materieelraad talrijke permanente commissies en werkgroepen hebben bestaan. Deze werkgroepen en commissies legden besluiten voor en rapporteerden aan de Materieelraad.

De formele positie van de Materieelraad was adviesorgaan van de bewindslieden en coördinerend orgaan voor de krijgsmachtdelen ten aanzien van de materieeldiensten. Alle zaken met betrekking tot materiële aangelegenheden kwamen in de raad ter sprake. Dat wil zeggen dat niet alleen zaken werden besproken die speelden in de krijgsmachtdelen, maar dat ook ingekomen stukken van de WEU en NAVO in de raad werden besproken. Naast de voorzitter hadden in de Materieelraad zitting de hoofden van de materieeldiensten uit de krijgsmachtdelen (kwartiermeester generaal van de landmacht, directeur Materieel van de luchtmacht en de Vlagofficier Materieel van de marine) en het hoofd van het bureau van de Materieelraad. Naast dit bureau beschikte de Materieelraad nog over een technisch bureau ter ondersteuning van het werk.

Voor zover zaken aan de orde kwamen die de materieeldiensten van de krijgsmachtdelen betroffen, kon de raad door overeenstemming besluiten nemen die dan door de krijgsmachtdelen konden worden uitgevoerd. Voor zover een beslissing door de staatssecretaris genomen diende te worden, bracht de Materieelraad advies uit waarbij werd gestreefd naar consensus. In de Materieelraad werd bekeken of samenwerking tussen de krijgsmachtdelen mogelijk was. Deze samenwerking kwam tot stand door overeenstemming en kon niet worden afgedwongen, tenzij de politieke leiding daartoe beschikte. De krijgsmachtdelen waren dus niet verplicht de voorstellen van de raad te volgen. De Vlagofficier Materieel kon dus besluiten van de opvatting van zijn collega's uit de andere krijgsmachtdelen af te wijken.

In de vergaderingen van de Materieelraad werd over algemene beleidszaken gesproken. De coördinatie van werkzaamheden werd vooral verzorgd door talrijke werkgroepen en commissies die door de Materieelraad werden ingesteld en van de Materieelraad hun opdrachten en instructies ontvingen. Deze commissies en werkgroepen werden samengesteld uit leden van de drie krijgsmachtdelen en onderhielden contacten of werkten samen met nationale en internationale organisaties, zoals het Nederlands Electrotechnisch Comité (NEC) en de NAVO. In 1956 ressorteerden 21 werkgroepen of commissies onder de Materieelraad. Zij waren werkzaam op het gebied van gezamenlijke aanschaffingen, radarmaterieel, radiomaterieel, coördinatie elektronische werkplaatsen, corrosie en finishing, verpakking en conservering, opslag munitie, normalisatie, keuring van elektrisch

en elektronisch materieel, brandblusmiddelen, distributie, aanvragen door industrie, droge batterijen, elektronenbuizen, toepassing van plastics binnen de krijgsmacht en de coördinatie van NAVO-aangelegenheden. Verder vormden de Materieelraad en het Comité Verenigde Chefs van Staven een oliecommissie (distributie en opslag van olie). De opsomming geeft een beeld van het scala aan onderwerpen waarmee de raad zich bezighield. Er hebben functionele commissies bestaan, zoals de Commissie Coördinatie Aanschaffingen (CCAM)²⁶ en objektgerichte commissies, zoals de Commissie Elektrisch en Elektronisch Materieel (COMEK). De objektgerichte commissies waren belast met coördinerende werkzaamheden ten aanzien van een soort materieel en onderzochten dus welke werkzaamheden ten aanzien van dat materieel door de krijgsmachtdelen gezamenlijk konden worden verricht (bijvoorbeeld centrale opslag, reparatie etc). Alle werkgroepen en commissies rapporteerden aan de Materieelraad.

Bij internationaal of interdepartementaal beraad waarbij materieelaangelegenheden werden besproken van belang voor de drie krijgsmachtdelen vertegenwoordigde de voorzitter van de Materieelraad de minister van Defensie. In de Materieelraad werd daarom ook het door de minister van Defensie in te nemen standpunt voorbereid. In 1976 is de Materieelraad opgeheven en vervangen door het Comité Materieel, dat ressorteert onder de directeur-generaal Materieel.

26) In deze commissie zaten vertegenwoordigers van de vlagofficier materieel (namelijk hoofd bureau aanschaffing), de kwartiermeester generaal en de directeur materieel luchtmacht.

{PRIVATE }Centrale organisatie, 1976-1993: directoraat-generaal Materieel (DGM) en Comité Materieel{TC \ 3 "Centrale organisatie, 1976-1993: directoraat-generaal Materieel (DGM) en Comité Materieel"}

Met de invoering van de matrix-organisatie in 1976 werd het directoraat-generaal Materieel bij de centrale organisatie ingesteld. Dit betekende dat ten aanzien van het beleidsterrein materieel een nieuwe organisatiestructuur ontstond. Daarbij werd de Materieelraad opgeheven en vervangen door het Comité Materieel waarin overleg tussen de directeur-generaal Materieel en de directeuren Materieel over het Defensie materieelbeleid plaatsvindt. Het Comité Materieel staat onder voorzitterschap van de directeur-generaal Materieel. Naast de voorzitter hebben de directeuren Materieel van de krijgsmachtdelen zitting. Naast de functie van overlegorgaan functioneert het Comité Materieel ook als onderraad van de Defensieraad. Het wordt geconsulteerd in het kader van de Defensie plan-ningsproces (zie bedrijfsproces behoeftebepaling).

Onder het comité ressorteren allerlei interservice comités die door het Comité Materieel worden ingesteld en opgeheven, zoals het interservice comité Verwerving (ICV) of het interservice comité Internationale Materieelbetrekkingen (IC-MB). In de interservice comités vindt afstemming plaats van onderdelen van het materieelbeleid. Ook de interservice comités staan onder voorzitterschap van een vertegenwoordiger van de directeur-generaal Materieel. De interservice comités sturen hun besluitenlijsten op aan het Comité Materieel ter vaststelling.

Sinds 1976 bestonden bij het directoraat-generaal Materieel drie directies. Dit waren allereerst de directie Materieelplannen en de directie Materieelzaken en daarnaast de directie Gebouwen, Werken en Terreinen, die hier verder buiten beschouwing wordt gelaten. De directies waren opgebouwd uit afdelingen. De directie Materieelplannen bestond uit de afdeling Internationale Materieelsamenwerking, de afdeling Defensie Materieelplannen, de afdeling Materieelonderzoek en Ontwikkeling en de afdeling Internationale Logistieke Samenwerking. De directie Materieelzaken bestond uit de afdeling Materieel-verzorging, de afdeling Materieelsverwerving, de afdeling Standaardisatie en het bureau Kwaliteitszorg. Naast de directies bestonden nog een aantal stafbureaus. In 1985 werd de directie Materieelplannen opgeheven. Tegelijk werd een stafafdeling Materieelplannen ingesteld. De directie Materieelzaken bleef bestaan en twee nieuwe directies, te weten de directie Internationale Materieelbetrekkingen en de directie Wetenschappelijk Onderzoek en Ontwik-keling werden opgericht.

In 1987 werd de directie Materieelzaken opgeheven. De directie Materieelbeleid werd ingesteld. De directies Internationale Materieelbetrekkingen en Wetenschappelijk Onderzoek en Ontwikkeling bleven bestaan. In 1989 werd de in 1987 directie Materieelbeleid vervangen door de directie Materieel Voorzieningsbeleid. Tevens werden de directie Materieel Instandhoudingsbeleid en de stafdirectie Materieelrealisatie en -Plannen ingesteld. In 1989 bestonden daardoor vijf directies binnen het directoraat-generaal Materieel, namelijk de directie Materieel Voorzieningsbeleid, de directie Materieel instandhoudingsbe-leid, de directie Internationale Materieelbetrekkingen, de directie Wetenschappelijk Onderzoek en Ontwikkeling en de stafdirectie Materieelrealisatie en -Plannen.

In 1992 is in het kader van de herstructurering van het ministerie de meest recente wijziging in de organisatiestructuur van het directoraat-generaal Materieel aangebracht. De directie Plannen en Internationale Materieelbetrekkingen (DPIM) is ingesteld, alsmede de directie Materieel Logistiek Beleid. Daarnaast bestaat nog steeds de directie Wetenschappelijk Onderzoek en Ontwikkeling.

Naast diverse wijzigingen in de structuur van het directoraat-generaal Materieel op directieniveau, is ook het aantal stafafdelingen voortdurend gewijzigd, soms in samenhang met een wijziging van de directies. Sommige stafbureaus werden als afdelingen ondergebracht bij een nieuwe directie, andere werden opgeheven. Hier wordt niet ingegaan op alle organisatorische wijzigingen ten aanzien van de stafbureaus. Belangrijke veranderingen waren de omzetting van het stafbureau van de Coördinator Wetenschappelijk Onderzoek en Ontwikkeling Defensie in de directie Wetenschappelijk Onderzoek en Ontwikkeling in 1985 en de instelling van de stafafdeling Materieelplannen toen in 1985 de directie Materieelplannen werd opgeheven.

Op het kerndepartement zijn per 1 maart 2002 de drie bestaande directoraten-generaal "Personeel", "Materieel", en "Economie en Financiën" vervallen. Hiervoor in de plaats zijn twee nieuwe directoraten-generaal gekomen: "Financiën en Control" en "Personeel en Materieel".

De Directeur-Generaal Personeel en Materieel (DGP&M) ondersteunt en adviseert ten aanzien van politieke en strategische vraagstukken. Deze functionaris vervult de integrale regiefunctie ten aanzien van het ontwikkelen van een constituerend materieelbeleid en het voert dit beleid uit binnen de politieke richtlijnen. De directeur DGPM geeft leiding aan projecten van groot politiek en/of financieel belang.

Per 1 april 2004 is de Defensie Materieel Organisatie (DMO) opgericht. Organisatie en taken van de Directie Materieel van de Koninklijke Marine wordt samengevoegd én waar mogelijk geïntegreerd met andere materieeldiensten.

{PRIVATE }Krijgsmachtdeel Koninklijke marine, 1945-1976: hoofdafdeling Materieel (HAMAT){TC \ 3 "Krijgsmachtdeel Koninklijke marine, 1945-1976: hoofdafdeling Materieel (HAMAT)"}

De voorganger van de huidige directie Materieel Koninklijke marine is de hoofdafdeling Materieel. Aan het hoofd van de hoofdafdeling Materieel stond de Vlagofficier Materieel (VOM). Hij werd in de leiding van de hoofdafdeling bijgestaan door een plaatsvervanger (PLAVOM)²⁷. Sinds 1953 functioneerden ook nog twee functionele onderhoofden; het Materieel Onderhoofd van de hoofdafdeling Materieel (MOHAM) en een Financieel Economisch Onderhoofd van de hoofdafdeling Materieel (FECOHAM). In 1970 werd nog de functie ingesteld van Systeemtechnisch Onderhoofd van de hoofdafdeling Materieel (SYTOHAM). In 1972 werd de leiding van de hoofdafdeling Materieel gereorganiseerd. Naast de Vlagofficier Materieel werden drie plaatsvervangende Vlagofficieren Materieel ingesteld voor nieuwbouw, exploitatie en voor logistiek. Met de Vlagofficier Materieel waren zij collectief verantwoordelijk voor de leiding over de hoofdafdeling. Sinds 1976 worden deze plaatsvervangers souchefs genoemd. De werkzaamheden binnen de hoofdafdeling werden door de leiding gecoördineerd. Dit gebeurde bijvoorbeeld door middel van het informele (bureau)hoofdenoverleg. Tegenwoordig bestaat dit overleg nog als afdelingshoofdenoverleg (AH-vergaderingen).

De hoofdafdeling Materieel had een eigen secretariaat. Onder de leiding bestonden drie soorten bureaus, namelijk technische bureaus, coördinerende bureaus (zij coördineerden de werkzaamheden van de technische bureaus van de hoofdafdeling ten aanzien van een bepaald bedrijfsproces) en bureaus met een bedrijfseconomische functie.

De technische bureaus van de hoofdafdeling Materieel waren bureau Werktuigbouw, Scheepsbouw, Elektrotechniek, Bewapening, Toegepaste Elektronentechniek, Vliegtuigen en Vliegtechische Aangelegenheden, Scheepsbeveiliging (opgeheven in 1963), Nautisch Technische Instrumenten (opgeheven in 1963) en Algemeen Technische Zaken (opgericht in 1962). In 1975 werden bureau Bewapening en bureau Toegepaste Elektronentechniek samengevoegd tot bureau Wapen- en Communicatiesystemen.

De coördinerende bureaus waren bureau Bevoorrading (ingesteld in 1948), bureau Wetenschappelijk Onderzoek (ook ingesteld in 1948), bureau Reparatie Schepen (ingesteld in 1955), bureau Aanschaffingen (ingesteld in 1955), bureau Nieuwbouw Schepen (ook ingesteld in 1955), bureau Vervoer (ingesteld in 1961) en bureau Algemeen Technische Zaken (ingesteld in 1962).

Bureaus met een planmatig of een bedrijfseconomische functie waren het bedrijfsbureau (sinds 1954 bureau Marinebedrijven), bureau Accountantsdiensten bij de hoofdafdeling Materieel (onderdeel van de afdeling Marineaccountantsdienst), bureau Begrotingszaken en bureau Plannen en Organisatie. In 1974 werd het stafbureau Coördinatie en Financiën ingesteld. Tegelijkertijd werden de bureaus Marinebedrijven, Begrotingszaken en Plannen en Organisatie opgeheven. Van deze bureaus werden de taken overgebracht naar het nieuwe stafbureau Coördinatie en Financiën.

27) Tot 1949 functioneerde het onderhoofd van de hoofdafdeling Materieel (OHAM) als plaatsvervanger van de Vlagofficier Materieel.

In 1974 werd nog een ander stafbureau ingesteld, namelijk stafbureau System Engineering, dat een jaar later werd omgedoopt in stafbureau Systemen. Naast de instelling van het Systeemtechnisch Onderhoofd is de instelling van het stafbureau typerend voor de toenemende problematiek op het gebied van wapensystemen. Steeds meer werden door de voortschrijdende techniek technische onderdelen geïntegreerd in systemen, waardoor de taakverdeling van de technische bureaus in elkaar ging overlopen. Het systeemtechnisch onderhoofd en later het stafbureau Systemen vervulden een coördinerende taak.

{PRIVATE }Krijgsmachtdeel Koninklijke marine, 1976-1993: directie Materieel Koninklijke marine (DMKM){TC \ 3 "Krijgsmachtdeel Koninklijke marine, 1976-1993\: directie Materieel Koninklijke marine (DMKM)"}

De structuur van de directie Materieel Koninklijke marine verschilde na de reorganisatie van 1976 niet veel ten opzichte van haar voorganger, de hoofdafdeling Materieel.

Pas in 1986 werd naar aanleiding van de Walrus-affaire de organisatiestructuur essentieel veranderd. De directie Materieel Koninklijke marine werd toen verdeeld in vier groepen, waarbij elke groep ressorteerde onder een souschef. Zo waren er vier souschefs, namelijk de souschef Materieelsprojecten (SC-MP), de souschef Materieelsverwerving (SC-MV), de souschef Materieelsexploitatie (SC-ME) en de souschef Technische Afdelingen (SC-TA). Boven de vier souschefs stond de directeur van de directie Materieel. Eén van de vier souschefs vervult tevens de functie van plaatsvervangend directeur Materieel Koninklijke marine. De vier groepen waren onderverdeeld in afdelingen, behalve de produktgroep materieelsprojecten die uit projectteams bestond. Deze projectteams stonden elk onder leiding van een projectleider. De functie van souschef Technische Afdelingen was helemaal nieuw. De andere drie souschefs waren daarvoor al ingesteld bij Bekendmaking materieel (BA) nr. 7/85 (zij worden in die bekendmaking nog aangeduid als souschef I t/m III). De directeur wordt verder in zijn beleid ondersteund door verscheidene stafafdelingen.

{PRIVATE }Marinebedrijven en andere bijzondere organisatie-eenheden{TC \ 3 "Marinebedrijven en andere bijzondere organisatie-eenheden"}

Onder de directeur Materieel KM hebben sinds 1945 verscheidene marine onderhoudsbedrijven gefunctioneerd. De oudste is ongetwijfeld de Rijkswerf te Den Helder. In 1954 werden alle hoofden van de bestaande marinebedrijven, voorzover dat nog niet het geval was, rechtstreeks geplaatst onder de Vlagofficier Materieel. Het betrof de Rijkswerf, de Bewapeningswerkplaatsen, het Marine Elektronisch Bedrijf, de Verificatie van de Rijkszee- en Luchtvaartinstrumenten en het Marine Luchtvaarttechnisch Bedrijf²⁸. In 1956 kregen de hoofden formeel de functie van directeur en werd ook het Laboratorium voor Elektronische Ontwikkelingen voor de Krijgsmacht (LEOK) als marine onderdeel onder de Vlagofficier Materieel gesteld. In 1961 is de Marine Onderhouds- en Transportdienst ingesteld als organisatie-eenheid onder de Vlagofficier Materieel. Het onderhoudsgedeelte is in 1980 vernoemd tot Centrale Werkplaats Transportmaterieel.

Het Marine Elektronisch Bedrijf is in 1978 gefuseerd met de Verificatie van Rijkszee- en Luchtvaartinstrumenten tot het Marine Elektronisch en Optisch Bedrijf (MEOB). Het Laboratorium voor Elektronische Ontwikkelingen voor de Krijgsmacht is in 1985 samengevoegd met het Fysisch Laboratorium van TNO en is nu onderdeel van TNO als Fysisch Elektronisch Laboratorium (FEL/TNO).

Over alle belangrijke zaken moesten de directeuren de vlagofficier inlichten dan wel om instemming vragen. In 1967 werd voor de directeuren van de marinebedrijven een instructie vastgesteld (circulaire voor de zeemacht 2171d). Binnen het beleid dat door de Vlagofficier Materieel voor de marinebedrijven werd vastgesteld, waren de directeuren verantwoordelijk voor de bedrijfsvoering en voor de besteding van het door de minister vastgestelde budget. Bij de hoofdafdeling Materieel werd bepaald welke schepen of eenheden op welk tijdstip bij een marinebedrijf in onderhoud gingen. De uitvoering van dit onderhoud werd door de marinebedrijven verricht. Sinds enkele jaren is de ontwikkeling aan de gang dat in het kader van de decentralisatie van bevoegdheden de verhouding tussen de directie Materieel KM en de marinebedrijven wordt vastgelegd in convenanten.

Om het beleid ten aanzien van de marinebedrijven te kunnen voeren werd in 1954 bureau Marinebedrijven bij de hoofdafdeling Materieel ingesteld. In 1974 werd dit bureau opgeheven en als sectie voortgezet van bureau Coördinatie en Financiën (COFINMAT) van de hoofdafdeling Materieel KM. Het bureau trad coördinerend op en behandelde bedrijfsorganisatorische zaken die betrekking hadden op meer dan één marinebedrijf, zoals het voorkomen van dupliceringen bij bedrijfsoutillages, zorgen voor gelijke arbeidsvoorwaarden en een juiste personeelsbezetting. Tenslotte adviseerde het bureau de Vlagofficier Materieel inzake begrotingsontwerpen en uitbreiding of wijziging der bedrijven. De technische bureaus begeleidden de marinebedrijven op technisch gebied. In 1967 is het college van overleg ingesteld, dat onder voorzitterschap stond van de

28) Vastgelegd in CZ 2171, vastgesteld bij beschikking van de Minister van Marine d.d. 12 maart 1954, no.349979.

Vlagofficier Materieel en als overlegorgaan het beleid ten aanzien van de marinebedrijven vorm moest geven.

Naast de marinebedrijven bestaan ook zogenaamde bijzondere organisatie eenheden (BOE's), zoals de Marinemagazijndienst (functionele relatie met de afdeling Bevoorrading), het Scheikundig Laboratorium (functionele relatie met de afdeling Platformsystemen), het Centrum voor de Automatisering van Wapen en Commandosystemen, de sectie Luchtvaarttechnische Publikaties en de Publikatievoorziening en Reproductie. Het Centrum voor Automatisering Wapen- en Commandosystemen neemt een bijzondere plaats in omdat het enerzijds functioneert als marine onderhoudsbedrijf en anderzijds als technische afdeling ten aanzien van (operationele) software voor wapen- en commandosystemen.

{PRIVATE }BEDRIJFSPROCESSEN{TC \ 1 "BEDRIJFSPROCESSEN"}

{PRIVATE }Behoeftebepaling{TC \ 2 "Behoeftebepaling"}

Het opstellen van de operationele behoefte aan materieel vond voor 1978 plaats door de drie krijgsmachtdelen. Produkt van dit proces waren de krijgsmachtdeelplannen, zoals het vlootplan voor de Koninklijke marine. De krijgsmachtdeelplannen werden politiek vertaald in de Defensienota. De Defensienota is onderwerp van bespreking in de Ministerraad en wordt voorgelegd aan de Staten-Generaal. Na de invoering van de matrixorganisatie werd in 1978 het Nederlands Defensie Plannings Proces (NDPP) ingevoerd. De doelstelling van dit proces was om de behoeftebepaling door de krijgsmachtdelen te integreren, waardoor de minister meer grip zou krijgen op de behoefteplanning en de behoeftes van de drie krijgsmachtdelen op elkaar zou kunnen afstemmen. Het Nederlandse Defensie Plannings Proces werd in 1989 vervangen door het Integrale Defensieplannings Proces (IDPP), waarbij de vaste verdeelsleutel van de financiële middelen over de drie krijgsmachtdelen werd losgelaten. Hieronder wordt nader ingegaan op het proces van de totstandkoming van de plannen waarin de behoefte van Defensie c.q. de krijgsmachtdelen is vastgelegd.

Bij de Koninklijke marine wordt de operationele behoefte van oudsher geformuleerd door Marinestaf. Deze operationele behoefte omvat de behoefte aan materieel en personeel en is gebaseerd op een inschatting van de militair strategische situatie in de wereld en de positie van Nederland daarin. Tussen 1945 en 1978 werd deze behoefte vastgelegd in het vlootplan. Bij de opstelling van dit plan vond overleg plaats tussen Marinestaf en de andere hoofdafdelingen van de Koninklijke marine. Bij Marinestaf stelde bureau Organisatie plannen op waarin onder meer de materiële behoefte en de gewenste samenstelling van het operationele apparaat (typen, aantallen, etc.) werden vastgelegd. Deze plannen werden door hetzelfde bureau verwerkt tot het vlootplan. Sinds 1964 is deze taak neergelegd bij het in dat jaar ingestelde bureau Plannen van Marinestaf. Als Marinestaf een vlootplan had opgesteld werd het door de Chef Marinestaf in de Admiraliteitsraad gebracht, waar het werd besproken en, na eventuele bijstellingen, door de minister werd vastgesteld.

In de Defensienota 1974 wordt ingegaan op de planning bij de krijgsmachtdelen tot dan toe. Geconstateerd werd dat de nationale Defensieplanning vooral plaatsvond in de krijgsmachtdelen. De bewindslieden konden hun invloed uitoefenen via de krijgsmachtdeelraden en de horizontale raden. Het voornaamste nationale gegeven waren de financiële middelen die nog steeds volgens een vaste sleutel over de krijgsmachtdelen werden verdeeld. Het ontbreken van een integraal planningsproces betekende dat de bewindslieden zich te zeer in de verschillende deelprocessen bij de krijgsmachtdelen moesten verdiepen. Bovendien vertraagden de horizontale raden de besluitvorming. De in de Defensienota uiteengezette nieuwe organisatiestructuur van het ministerie van Defensie had als doel een integratie op centraal niveau tot stand te brengen en derhalve moest ook een instrument worden ontwikkeld dat de planning integraal zou doen verlopen. In 1978 werd daarom het Nederlandse Defensie Plannings Proces ingevoerd. In de Defensienota van 1984 wordt over dit planningsproces

geschreven: 'Dit "instrument" is in het leven geroepen met het oogmerk de beleidsvoorbereiding, de -bepaling, de -uitvoering en de -evaluatie procesmatig en afgewogen te laten verlopen (te beheersen). Het proces vormt de ruggegraat van het functioneren van de topstructuur.²⁹⁾ Het Nederlandse Defensie Plannings Proces beoogde een integratie van de drie krijgsmachtdeelplannen (vlootplan, legerplan, luchtmachtplan), zoals die tot 1978 hadden bestaan.

Het Nederlandse Defensie Plannings Proces kende een groot aantal deelprocessen, die samen leidden tot het eindproduct, het Defensieplan. Na de totstandkoming van de 'Grondslagen Defensiebeleid' stelde de Chef Defensiestaf op basis van dat stuk het concept Defensie Memorandum (DM) op in overleg met de directeuren-generaal (materieel, personeel, economie en financiën). Hierin werden op basis van de Grondslagen Defensiebeleid en de '(draft) ministerial guide' van de NAVO, de aanwijzingen, richtlijnen en randvoorwaarden opgenomen ten behoeve van het opstellen van de krijgsmachtdeelplannen, alsmede van het zogenaamde 'plan overige organisaties' en werd ook de opdracht voor de samenstelling van met name genoemde projectplannen opgenomen. Het concept Defensie Memorandum werd onder meer beoordeeld in de functionele raden, zoals het Comité Materieel, en werd tenslotte vastgesteld door de minister in de Defensieraad.

Na ontvangst van het definitieve Defensie Memorandum gaf de voorzitter van de krijgsmachtdeelraad (Chef Marinestaf) een richtlijn 'Uitgangspunten voor beleid' uit ten behoeve van de opstelling van het krijgsmachtdeelplan (KP). Het opstellen van het concept krijgsmachtdeelplan Koninklijke marine werd gecoördineerd door of vanwege de Admiraliteitsraad en vond plaats in overleg met Defensiestaf en de directoraten-generaal van de centrale organisatie. De totstandkoming van het krijgsmachtdeelplan verliep niet anders dan de totstandkoming van het vlootplan van voor 1978. De afdeling Plannen van Marinestaf stelde het krijgsmachtdeelplan voor de Koninklijke marine op. De voorzitter van de Admiraliteitsraad zond het krijgsmachtdeelplan ter goedkeuring aan de Chef Defensiestaf en de directeuren-generaal. Op basis van de krijgsmachtdeelplannen stelden de Chef Defensiestaf en de directeuren-generaal de concepten op van functionele plannen (FP), zoals het Defensie materieelplan en het personeelplan. De directeur-generaal Materieel stelde dus uit de drie krijgsmachtdeelplannen het Defensie materieelplan samen. Het materieelplan werd ter 'toetsing en consultatie' aangeboden aan het Comité Materieel, waarna het aan de Chef Defensiestaf werd aangeboden.

Op basis van de functionele plannen, de krijgsmachtdeelplannen en het plan overige organisaties (alle nog concepten) stelde de Chef Defensiestaf het concept Defensieplan (DP) samen. Hij stuurde het concept Defensieplan naar de voorzitter en leden van het Comité Chefs van Staven/Bevelhebbers waar het in aanwezigheid van de directeuren-generaal en, waar het hun betrof, de directeur-generaal voor het Loodswezen en de commandant van de Koninklijke marechaussee, ter eindconsultatie werd besproken. De Chef Defensiestaf zond vervolgens het concept Defensieplan met eventuele alternatieven en voorzien van een door hem opgesteld eindadvies aan de politieke leiding. In het eindadvies

29) Defensienota 1984, 132.

stond het resultaat van de evaluatie van het concept Defensieplan aan de hand van het gestelde in het Defensie Memorandum en de Grondslagen Defensiebeleid met een paragraaf over de praktische uitvoerbaarheid van het plan.

Rekening houdend met de vastgestelde NATO Force Goals van de NAVO besprak de minister het concept Defensieplan in de Defensieraad. Daarna bepaalde minister haar definitieve keuze en werd het definitieve Defensieplan vastgesteld.

In 1987 werd een onderzoek ingesteld ter evaluering van het Nederlands Defensie Plannings Proces. Dit gebeurde naar aanleiding van de aangenomen moties Frinking en Van den Bergh/Vos door de Tweede Kamer³⁰. De moties drongen onder meer aan op een verbetering van de integrale planning op centraal niveau en op het loslaten van de vaste sleutel bij de verdeling van financiële middelen over de krijgsmachtdelen. Het evaluatie-onderzoek startte onder de naam PRO-VIP (project ter Versterking van de integrale planning). Het projectteam bestond uit deskundigen uit de Defensie-organisatie ondersteund door medewerkers van McKinsey & Company. In 1988 is het eindrapport 'Versterken Nederlandse Defensie-planning. Eindrapport PRO-VIP. (Den Haag 1988)' verschenen en aangeboden aan de Tweede Kamer³¹.

In de inleiding van het rapport werd geconstateerd dat het Nederlands Defensie Plannings Proces een goede basis vormde voor een integrale planning, maar dat er toch problemen waren. Eén van de problemen was bijvoorbeeld de integratie van de diverse krijgsmachtdeelplannen en de functionele plannen. De vaste sleutel voor de verdeling van middelen over de krijgsmachtdelen (1:2:1 voor respectievelijk KM:KL:KLu) hield in dat voor elk krijgsmachtdeel een vast bedrag beschikbaar werd gesteld. Binnen dit bedrag stelden de krijgsmachtdelen in feite autonoom hun krijgsmachtdeelplannen vast. De integratie van plannen betekende daardoor feitelijk niet veel meer dan het samenvoegen van de krijgsmachtdeelplannen. Ook ontbraken duidelijke prioriteitsstellingen. De relatie tussen doelen, taken en middelen werd niet inzichtelijk bevonden, waardoor adequate afwegingen moeilijk waren. Tenslotte kwam effectief sturen binnen de centrale organisatie volgens het PRO-VIP nauwelijks tot zijn recht.

De aanbevelingen van PRO-VIP hebben geleid tot het Integrale Defensie Plannings Proces (IDPP), dat uitgaat van een koppeling tussen doelstellingen, taken en middelen. Dat wil zeggen dat er nu 'over de krijgsmachtdelen heen' wordt gepland. Valt een taak weg dan kan dat nu in de planning worden verwerkt, in die zin dat middelen die voor de taak werden ingezet, nu kunnen wegvallen ongeacht aan welk krijgsmachtdeel deze middelen toebehoren. Het Integrale Defensie Plannings Proces wordt sinds 1989 toegepast. Als eerst verantwoordelijke voor dit planningsproces is aangewezen de Chef Defensiestaf.

Het nieuwe planningsconcept gaat uit van planningseenheden en van planelementen. De gevolgen voor het gebruik van planningseenheden (groep van middelen die een taak vervult) zijn dat de plannen per planningseenheid worden opgesteld en budgetten per planningseenheid worden toegewezen. Als

30) Motie Frinking, Tweede Kamer der Staten-Generaal, vergaderjaar 1986-1987, 19 700 hfdst. X, nr.28 en de motie van de leden Van den Bergh en Vos, Tweede Kamer, vergaderjaar 1986-1987, 19 700 hfdst. X, nr.26.

31) Kamerstuk 20 200 X, nr.43.

planelementen worden onderscheiden de toekomstvisie (TV, onderdeel van het Defensie strategisch plan), het Defensie Lange Termijn Plan (DLTP) en het Defensie Korte Termijn Programma (DKTP).

De lange en korte termijn planning zijn gebaseerd op het Defensie strategisch plan. In het Defensie strategisch plan staan de doelstellingen van de Defensieorganisatie, de taken die daaruit voortvloeien, de grondslagen aan de hand waarvan de doelstellingen worden gerealiseerd en tenslotte de toekomstvisie. De hoofddoelstelling van het Defensiebeleid is een afgeleide van het regeringsbeleid inzake vrede en veiligheid en is het fundament van de Defensieplanning. De hoofddoelstelling wordt uitgewerkt in doelstellingen voor de planningseenheden. Uit deze doelstellingen vloeien taken voort. Chef Defensiestaf is verantwoordelijk voor het actualiseren van doelstellingen en taken. De directeuren-generaal dragen bij aan het actualiseren van de doelstellingen in hun functiegebied. Afstemming vindt onder andere plaats met de directeur Algemene Beleidszaken en de chefs van staven. Nieuwe doelstellingen en taken worden door de minister in de Defensieraad goedgekeurd.

Op basis van de Grondslagen Defensiebeleid en de Toekomstvisie worden de korte en lange termijn programma's ontworpen. De Toekomstvisie, die een periode omvat van 20 jaar, geeft richting aan de planning en is het referentie- en toetsingskader voor de invulling van de plannen. In de Toekomstvisie wordt ook de Nederlandse bijdrage aan de NAVO beschreven. Ook de Toekomstvisie wordt door de minister goedgekeurd, meestal na zijn aantreden of bij grote veranderingen in de omstandigheden.

Binnen de kaders van de Toekomstvisie geeft het Defensie Lange Termijn Plan (DLTP) aan hoe opgedragen taken op de lange termijn kunnen worden gerealiseerd. Het Defensie Lange Termijn Plan heeft een 'planhorizon' van plusminus 15 jaar.

De totstandkoming van het Defensie Lange Termijn Plan is opgebouwd uit drie fasen. In de eerste fase worden de aanwijzingen, richtlijnen en randvoorwaarden voor het lange termijn plan opgesteld. Deze worden vastgelegd in het Defensie Plannings Memorandum (DPM I) dat het belangrijkste instrument is voor het in gang zetten en richting geven aan het planningsproces. De Chef Defensiestaf is verantwoordelijk voor de totstandkoming van het Defensie Plannings Memorandum. Bij de opstelling van het memorandum overlegt hij onder andere met de directeuren-generaal, de directeur Algemene Beleidszaken en de chefs van staven. Het planningsmemorandum wordt door de minister in de Defensieraad vastgesteld.

In de tweede fase stellen de krijgsmachtdelen een concept lange termijn plan op. Voor de Koninklijke marine gebeurt dit door de afdeling Plannen van Marinestaf. Coördinatie ten aanzien van het opstellen van dit plan gebeurt bij de Koninklijke marine sinds 1992 door of vanwege de bevelhebbers (daarvòòr de Admiraliteitsraad). De bevelhebbers van de krijgsmachtdelen zenden hun concepten aan de Chef Defensiestaf.

In de derde fase wordt het Defensie Lange Termijn Plan vastgesteld. De Chef Defensiestaf stelt op basis van de concepten uit de krijgsmachtdelen het lange termijn plan samen, in nauwe samenwerking met de directeuren-generaal. Hij overlegt met de directeuren-generaal in het CDS/DG beraad over het aan de

bewindslieden te formuleren advies³². Het CDS/DG beraad beoordeelt het Defensie Lange Termijn Plan en legt het plan voor aan de bewindslieden. In de praktijk wordt het lange termijn plan voorgelegd aan het zogenaamde Politiek Beraad (=Defensieraad zonder de bevelhebbers), waarna het door de minister in de Defensieraad wordt vastgesteld.

Het Defensie Korte Termijn Programma (DKTP) is een uitwerking van het Defensie Lange Termijn Plan en bevat de plannen voor de komende vijf jaar. Het bevat een weergave van de koers, de middelen en de uitgaven van de planningseenheden. Ook is het Defensie Korte Termijn Programma het sturingsinstrument voor het dagelijks opereren en is een bron van informatie voor de politieke leiding. Tenslotte is het korte termijn programma toetsingsinstrument voor de realisatie. De (concept)begroting maakt deel uit van het korte termijn programma, maar kent voor wat betreft de totstandkoming een andere procedure. Ook het Defensie Korte Termijn Programma komt tot stand in drie fasen, die gelijksoortig zijn aan de fasen van het proces ten aanzien van het lange termijn plan. Het proces wordt in gang gezet door het Defensie Planning Memorandum (DPM II), waarin ook begrotingsaanwijzingen van de directeur-generaal Economie en Financiën zijn opgenomen. Dit Defensie Plannings Memorandum II wordt door de politieke leiding vastgesteld, waarna de planningseenheden het Defensie Korte Termijn Programma opstellen rekening houdend met de Toekomstvisie en het Defensie Lange Termijn Plan. De voorzitters van de krijgsmachtdeelraden zenden de concepten aan de Chef Defensiestaf, die de samenstelling van het korte termijn programma verzorgt. Hij legt het plan voor aan de minister, die het na bespreking in de Defensieraad vaststelt. Indien wijzigingen in het Defensie Korte Termijn Programma nodig zijn, worden deze geïnitieerd door de Chef Defensiestaf.

De totstandkoming van begroting en memorie van toelichting is een afzonderlijk proces. De opstelling van de memorie van toelichting is sinds 1969 een verantwoordelijkheid van de directeur Algemene Beleidszaken³³. Hij stelt een aanwijzing op voor het opstellen van de memorie van toelichting die door de minister in de Defensieraad wordt vastgesteld. De voorzitters van de krijgsmachtdeelraden sturen hun bijdragen door toedoen van de Chef Defensiestaf aan de directeur Algemene Beleidszaken. Na bespreking stuurt deze de memorie van toelichting naar de minister. Opmerkingen worden verwerkt, waarbij de directeur Algemene Beleidszaken wordt bijgestaan door de directeur Voorlichting met het oog op publieke voorlichtingsaspecten. Het tweede concept wordt gestuurd aan de Defensieraad, waarin de minister de memorie van antwoord vaststelt. De directeur-generaal Economie en Financiën zendt de begroting en de memorie van toelichting aan de minister van Financiën.

-
- 32) In de brief van de minister van Defensie aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, d.d. 29 januari 1992 omschrijft de minister het CDS/DG beraad als centraal ambtelijk voorportaal (voor de defensieraad, A.G. de V.). Kamerstukken, vergaderjaar 1991-1992, 21 991, nr.27.
- 33) Van 1963 tot 1969 was dit een verantwoordelijkheid van het bureau Algemene en Internationale Financiële Aangelegenheden (AIFA). Wie daarvoor deze verantwoordelijkheid heeft gedragen is uit het onderzoek niet duidelijk geworden. Waarschijnlijk is dit het kabinet van de Ministers van Oorlog en Marine geweest. Hetzelfde geldt voor wat betreft de verantwoordelijkheid voor de totstandkoming van de Defensienota.

De Nederlandse Defensie planning sluit nauw aan bij de planning van de NAVO. De afstemming is een verantwoordelijkheid van de Chef Defensiestaf. De NAVO-planning bestaat uit twee deelprocessen:

- a. het tweejaarlijks formuleren van de NATO Force Goals
- b. het jaarlijks bijstellen van het Five Year NATO Force Plan

Als basis voor de planning bij de lidstaten dient de ministerial guidance. Dit document wordt opgesteld door het defence review committee van de NAVO en wordt ter goedkeuring voorgelegd aan het defence planning committee van de NAVO (DPC, ministerial session). De guidance wordt zowel aan de nationale staten, als aan de major NATO commanders gezonden. Bij de opstelling van het Nederlandse Defensie Plannings Memorandum in het kader van het integrale Defensie planningsproces wordt met deze Guidance rekening gehouden, hoewel het geheel van nationale plannen bepalend is voor de NAVO-plannen en niet andersom. Op basis van het geheel der nationale plannen van de lidstaten komen de NAVO-plannen tot stand, die dan weer het kader vormen voor de nationale planning.

- handelingen:

(18)

actor	minister van Defensie
handeling	voorbereiden en vaststellen van aanwijzingen, richtlijnen en randvoorwaarden ten aanzien van het opstellen van de behoefteplannen (zoals de Defensie Plannings Memoranda)
produkt	aanwijzingen en richtlijnen
periode	1945-

(19)

actor	minister van Defensie
handeling	voorbereiden en vaststellen van plannen, waarin de materieelbehoefte van de krijgsmacht is vastgelegd, sinds 1978 in het kader van het Nederlands Defensie Plannings Proces en het Integrale Defensie Plannings Proces, zowel per krijgsmachtdeel als voor de gehele krijgsmacht
produkt	vlootplannen, Defensieplan, Defensie Lange Termijn Plannen, Defensie Korte Termijn Programma
periode	1945-

{PRIVATE }Verwerving van materieel{TC \ 2 "Verwerving van materieel"}

Sinds 1984 wordt de verwerving van materieel voor alle drie de krijgsmachtdelen uitgevoerd volgens de vastgestelde procedures van het 'Defensie Materieelkeuze Proces' , sedert 2002 het defensie materieelproces geheten (DMP)³⁴. Het Defensie materieelproces kent een aantal fasen, waarbij elke fase wordt afgesloten met de vaststelling van een document, zodat terugkoppeling van het beleid vanuit de krijgsmachtdelen naar de centrale organisatie mogelijk is. Bovendien wordt de Tweede Kamer conform het Defensie materieelproces regelmatig ingelicht omtrent de voortgang van grote materieelprojecten, waardoor ook een betere parlementaire controle mogelijk is geworden. Voor de instelling van het Defensie materieelproces was de controle op het aanschaffingsbeleid van de krijgsmachtdelen voor de bewindslieden een moeilijke zaak. De Walrus-affaire is uiteindelijk de aanleiding geweest het Defensie materieelproces in te stellen. Hieronder zal nog uitgebreider op het Defensie materieelproces worden ingegaan.

Na de vaststelling van de operationele behoefte aan materieel volgt de fase van de realisatie van die behoefte ofwel de verwerving van het materieel. Op basis van de behoefteplannen vindt de planning van de realisatie plaats door de directie Materieel KM. Daarbij worden de prioriteiten in de realisatie gesteld door Marinestaf. De directie Materieel werkt investeringsschema's uit, waarbij factoren als beschikbare (financiële) middelen en de capaciteit bij scheepswerven een rol spelen. Voor de Koninklijke marine zijn bij verwerving altijd twee opties mogelijk: aanschaffing van een compleet produkt ('kopen van de plank') of nieuwbouw van materieel.

Nadat de behoefteplannen zijn vastgesteld, stelt Marinestaf stafeisen op voor specifiek te verwerven materieel. In deze stafeisen worden de operationele eisen vastgelegd waaraan het materieel moet voldoen. Bij het opstellen voert Marinestaf nauw overleg met de technische afdelingen van de directie Materieel, die de stafeisen mede helpen verwoorden. Bovendien wordt het bedrag genoemd, waarvoor het materieel mag worden aangeschaft of mag worden gebouwd. Deze stafeisen werden sinds 1969 besproken in de in dat jaar ingestelde stuurgroep Stafdoelstellingen en Stafeisen. Deze stuurgroep is in 1986 opgeheven. Stafeisen boven een bepaald bedrag vallen onder de bepalingen van het Defensie materieelproces en worden voorgelegd aan de Admiraliteitsraad, nadat zij zijn besproken in het comité Plannen KM. De stafeisen worden vervolgens door de directie Materieel KM vertaald naar produkt en geld.

Verwerving van materieel kent twee belangrijke aspecten. Enerzijds is dat de technische kennis van materieel dat kan worden aangekocht en anderzijds is dit het commerciële aspect dat bij verwerving in acht moet worden genomen. Criteria bij verwerving zijn altijd kwaliteit, prijs en levertijd. Tevens spelen standaardisatie,

34) Het Defensie Materieelkeuze Proces is vastgesteld bij beschikking staatssecretaris van Defensie, voor deze de secretaris-generaal, d.d. 17 augustus 1984, nr. D83/531/42147 en is laatstelijk gewijzigd bij beschikking van de staatssecretaris van Defensie van 8 juli 2002, nr. M2002002420.

levensduurkosten en het eventuele belang van de order voor de Nederlandse industrie een rol.

De verwerving van materieel geschiedt door de krijgsmachtdelen binnen de kaders die door het directoraat-generaal Materieel zijn opgesteld. Sinds 1976 worden de randvoorwaarden en procedures ten aanzien van de materieelsverwerving ontwikkeld door het directoraat-generaal Materieel. Deze randvoorwaarden en procedures worden besproken in het interservice comité Verwerving, dat ressorteert onder het Comité Materieel. De souschef Materieelsverwerving adviseert het directoraat-generaal Materieel in dit interservice comité over het te voeren verwervingsbeleid van Defensie. Het aanschaffingsbeleid wordt bij de Koninklijke marine nader ingevuld door de directie Materieel KM onder verantwoordelijkheid van de souschef Materieelsverwerving.

Binnen de organisatie van de directie Materieel KM, die als taak heeft de aanschaffing van materieel te realiseren, is de technische en commerciële kennis altijd verdeeld geweest over verschillende organisatie-onderdelen. De technische afdelingen leveren bij een aanschaffing de materieel-technische kennis, die bij de uiteindelijke verwerving wordt vastgelegd in het contract en de bestekken. Deze kennis wordt bijgehouden door marktverkenningen, het eventueel initiëren van wetenschappelijk onderzoek en het aanschaffen van boekwerken/tijdschriften of abonnementen met relevante informatie en technische documentatie over militair materieel. De afdeling Materieelsverwerving verzorgt de commerciële afwikkeling van een afschaffing. Dat tussen deze twee aspecten een voortdurende spanning bestaat, is onvermijdelijk. De technische afdelingen onderhouden contacten met de industrie en hebben een voorkeur voor bepaalde materialen. De afdeling Materieelsverwerving moet evenwel in het oog houden dat concurrentiestelling kan plaatsvinden, zodat materieel op de meest doelmatige wijze wordt aangekocht.

Een bijzondere vorm van techniek die bij schepen van belang is, is het zogenaamde demagnetiseren. Hierbij worden schepen door middel van een technisch proces beschermd tegen magnetische mijnen. Bij de Koninklijke marine heeft van 1957 tot 1962 een afzonderlijk bureau bestaan, het bureau Demagnetisering Koopvaardijzaken. Sinds 1975 bestaat bij de marine een nieuwe structuur, waarbij een zogenaamde Nationale Demagnetiserings Autoriteit is belast met zaken betreffende de demagnetisering en elektromagnetische impulsen. In het Haringvliet is een demagnetiseringsstation ingesteld die de schepen demagnetiseert. Bij de verwerving en nieuwbouw van schepen worden de juiste demagnetiseringstechniek vastgelegd in stafeisen en bestekken.

Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen de initiële verwerving van bevoorradingsartikelen en de verwerving van niet-bevoorradingsartikelen enerzijds en de verwerving in het kader van de herbevoorrading anderzijds.

Verwerving in het kader van de herbevoorrading vindt tegenwoordig plaats op basis van het geautomatiseerde Voorraad Administratie Systeem/Logistieke Documentatie (VAS/LOGDOC). Dit beheerssysteem van de magazijnvoorraden, waarin ook de technische documentatie van de bevoorradingsartikelen is opgenomen, geeft zelf bestelsignalen af. Artikelmanagers, budgetverantwoordelijk voor een vastgestelde categorie bevoorradingsartikelen, beoordelen deze bestelsignalen op budgettaire mogelijkheden en op de toekomstige behoefte en

voorzien een bestelsignaal van een advies³⁵. Deze zogenaamde 'geadviseerde bestelsignalen' komen bij de afdeling Materieelsverwerving, die de goederen aanschaft. Feitelijk zijn het dus de artikelmanagers die beslissen of een aanschaffing moet plaatsvinden, waarna de afdeling Materieelsverwerving de aankoop uitvoert. Deze taak van de artikelmanager werd voor 1976 uitgevoerd door technische bureaus van de Koninklijke marine.

Toen het VAS/LOGDOC systeem nog niet werkte, werden de aanvragen tot aanschaffing gedaan door de magazijnbeheerders van de Marinemagazijndienst of door de technische bureaus. De magazijnbeheerders dienden hun aanvragen in bij bureau Bevoorrading door middel van een voorstel tot aanvulling van de magazijnvoorraden (VTAM). Deze VTAM is nu vervangen door het bestelsignaal van VAS/LOGDOC. Nadat in 1954 het bureau Aanschaffing bij de hoofdafdeling Materieel was ingesteld, stuurde bureau Bevoorrading de aanvragen door aan dit bureau. Nadat een technisch bureau een aanvraag om aanschaffing had goedgekeurd, voerde het bureau ook de materieeltechnische besprekingen met (potentiële) leveranciers en adviseerde het hoofd Bevoorrading in technische zin bij de voorbereiding van de aanschaffingen³⁶. Daarna werd door de sectie Inkoop van bureau Bevoorrading, sinds 1954 door bureau Aanschaffing, offerte gevraagd of werd het Rijksinkoopbureau (RIB) ingeschakeld. De binnengekomen offertes werden, indien nodig, door de technische bureaus beoordeeld.

Incidentele verwerving van roerende goederen en diensten geschiedt altijd door middel van een voorstel tot inkoop (VTI), die door een aanvrager bij de afdeling Materieelsverwerving wordt ingediend. Het betreft hier dus de initiële verwerving van bevoorradingsartikelen of verwerving van niet-bevoorradingsartikelen. Bij initiële verwerving van bevoorradingsartikelen (alook bij de verwerving in het kader van de herbevoorrading) bepalen artikelmanagers op grond van technische eisen welk artikel moet worden aangeschaft, maar de afdeling Materieelsverwerving bekijkt of aanschaffing commercieel haalbaar en/of verantwoord is. Bij de verwerving van artikelen kunnen de artikelmanagers de afdeling Materieelsverwerving adviseren en in technische zin ondersteunen, bijvoorbeeld bij het beoordelen van offertes.

In het kader van de verwerving van niet-bevoorradingsartikelen worden sinds 1986 grote materieelsprojecten gerealiseerd door middel van projectmanagement. Deze materieelsprojecten vallen onder de verantwoordelijkheid van de souschef Materieelsprojecten (SC-MP). Onder de souschef worden projectgroepen ingesteld onder leiding van een projectleider, die verantwoordelijk is voor de keten produkt (kwaliteit), tijd en geld. De projectgroep werkt technische en kwaliteitseisen uit op basis van stafeisen, verricht (haalbaarheids)studies, initieert eventueel wetenschappelijk onderzoek, evalueert de diverse opties en vervaardigt de bestekken (zie ook bij nieuwbouw). De projectgroep bereidt eveneens de noodzakelijke aanschaffingen voor. De souschef Materieelsverwerving levert hiervoor de commerciële kennis en is dan ook al in een vroeg stadium betrokken

-
- 35) Een artikelmanager bij de KM is een afdeling die ten aanzien van een bevoorradingsartikel is belast met een aantal taken, die zijn vastgelegd in VVKM 92.1.
- 36) Het bureau van de Vlagofficier Wapentechnische Dienst adviseerde bijvoorbeeld inzake de aanschaf van wapentechnisch materieel en het hoofd van het bureau Scheepsbeveiliging inzake de aanschaf van brandblusmiddelen, duikertoestellen of gasbeschermingsmaterieel.

bij de voorbereiding van de aanschaffing van materieel. Uiteindelijk voert hij de aankoop uit, nadat de politieke leiding in het kader van de procedures volgens het Defensie materieelproces haar goedkeuring heeft gegeven aan de plannen van de projectleider. De aanschaffing omvat het vragen van offertes, het voeren van commerciële onderhandelingen en het afsluiten van contracten door de contractmanagers van de afdeling Materieelsverwerving. Alle contracten voor de Koninklijke marine worden door deze juridische geschoolde ambtenaren opgesteld en afgehandeld, dus ook contracten die worden gesloten in het kader van de levering van diensten aan de Koninklijke marine (bijvoorbeeld het doen van wetenschappelijk onderzoek of het uitvoeren van onderhoud of reparaties). Voordat bij de Koninklijke marine contractmanagers werkten, werden contracten in concept opgesteld door de afdeling Juridische Zaken van de Koninklijke marine. Dit betekende dat zowel technische als commerciële en juridische kennis organisatorisch gescheiden waren.

In een materieelsproject worden de technische en commerciële kennis van de directie Materieel KM gebundeld en onder verantwoordelijkheid gesteld van de projectleider. Voor de invoering van het projectmanagement werden grote materieelsprojecten door technische afdelingen van de directie Materieel KM begeleid vanuit hun specialistische kennis.

In 1949 is de Contractencommissie van de Koninklijke marine ingesteld die de staatssecretaris van marine adviseerde in alle zaken betreffende de voorbereiding en de totstandkoming van contracten. De commissie kreeg bij haar instelling tevens als opdracht procedures op te stellen die in acht moesten worden genomen bij de totstandkoming van contracten³⁷. In 1960 werd bijvoorbeeld een 'regeling vastgesteld inzake materieelsovereenkomsten, waarvoor contracten worden gesloten'. Hierin werd de procedure vastgelegd die moest worden gevolgd bij de totstandkoming en de afsluiting van contracten³⁸. Nadat door de afdeling Juridische Zaken een concept-contract was opgesteld en de inhoud van het contract door de Contractencommissie was beoordeeld en vastgesteld, sloot bureau Aanschaffing het contract af met een particuliere leverancier.

Deze Contractencommissie KM bestaat nu nog. De contractencommissie Koninklijke marine (CCKM) toetst alle conceptovereenkomsten die niet op standaardvoorwaarden kunnen worden afgesloten of waarin van standaardvoorwaarden wordt afgeweken alsmede de wijzigingen en aanvullingen daarop. Voorts toetst de CCKM alle conceptovereenkomsten die later eveneens (op defensiebreed niveau) door de CCC worden getoetst.

-
- 37) In 1950 bood de commissie aan de staatssecretaris het 'Reglement geldende voor vanwege het departement van marine te verstrekken opdrachten of te sluiten contracten inzake de vervaardiging, herstelling, revisie, bewerking, ombouw en/of overdracht in eigendom van roerende zaken 1950' (RMO 1950) aan. Het RMO 1950 werd vastgesteld bij beschikking van de staatssecretaris van 23 september 1950, no.226482/192649. In 1956 werd daarnaast een reglement militaire aanschaffingen voor de landmacht en marine vastgesteld. Bij beschikking van de minister van Defensie van 30 december 1959, no.561620/560962 werd de RMO ingetrokken vanwege de ingevoerde Algemene Rijksinkoopvoorwaarden (ARIV). De marine stelde daarnaast echter Bijzondere Aanvullende Voorwaarden Marine Opdrachten (BAVMO) vast.
- 38) Beschikking van 16 mei 1960, no.571471/192649.

Ook bestaat sinds 1984 de Centrale Contracten Commissie (CCC), die contracten toetste op verenigbaarheid met bestaande regelingen, aanwijzingen en richtlijnen, alsmede op relevante politieke, financiële, sociaal-economische, juridische en commerciële aspecten. In de Centrale Contractencommissie werden alleen contracten behandeld, die waren opgesteld in het kader van het Defensie materieelproces (DMP) en contracten die werden gesloten in het kader van een internationaal samenwerkingsverband of contracten die van een vergelijkbare omvang zijn als de DMP-contracten. De voorzitter adviseerde de staatssecretaris inzake de aanvaardbaarheid van zo'n contract, waarna de staatssecretaris beslist. In de loop der tijd wijzigde de taakomschrijving van de CCC. De laatste instellingsbeschikking van de CCC belast deze met het toetsen van overeenkomsten, waaronder begrepen memoranda of understanding en letters of offer and acceptance, met betrekking tot projecten die de Staatssecretaris van Defensie in het kader van het defensie materieelkeuzeproces niet heeft gemandateerd alsmede overige overeenkomsten op materieelsgebied, die door de Staatssecretaris van Defensie worden ondertekend of overige overeenkomsten waarvan de Staatssecretaris van Defensie het advies van de CCC wenselijk acht; en wijzigingen en aanvullingen op deze overeenkomsten, mits die van inhoudelijk belang zijn, dit ter beoordeling van het betrokken diensthoofd.³⁹

Zoals hierboven al is aangegeven bestaat sinds 1984 het Defensie Materieelkeuze Proces, sedert 2002 defensie materieelproces geheten (DMP). Het defensie materieelproces geeft de te volgen procedures bij de realisering van een groot materieelsproject weer. Het Defensie materieelproces is ingesteld als gevolg van de beleidsvoornemens, zoals neergelegd in de Defensienota 1984 (hoofdstuk V 'Algemeen materieelbeleid'). De procedure wordt onderscheiden in vier fasen, namelijk analyse, voorstudie, studie en verwerving. In de analysefase wordt de behoefte aan materieel nader gespecificeerd. Soort, aantallen, technische specificaties, moment van indienststelling en de mogelijkheden voor onderzoek en ontwikkeling in Nederland worden in kaart gebracht door de technische afdelingen van de directie Materieel KM. Na bespreking van de resultaten van deze analyses in de Admiraliteitsraad, wordt het eindresultaat, vastgelegd in het zogenaamde document A, aangeboden aan de Chef Defensiestaf.

Na goedkeuring wordt in de tweede fase een voorstudie gedaan. In deze voorstudie worden de realisatiemogelijkheden naast elkaar gezet en er wordt eventueel al een organisatievorm ten aanzien van de realisatie ontwikkeld. Ook hier wordt het eindresultaat in de Admiraliteitsraad besproken. Eindprodukt, vastgelegd in een document B, wordt voorgelegd aan de Chef Defensiestaf en het directoraat-generaal Materieel. Zij en de directeur Materieel KM adviseren de staatssecretaris omtrent de voortgang.

Na goedkeuring van de staatssecretaris werken de krijgsmacht delen in de derde fase de eisen uit in logistieke, personele en operationele specificaties. Eindresultaat gaat weer naar de Admiraliteitsraad. Vervolgens wordt een document C opgesteld, dat door tussenkomst van het directoraat-generaal Materieel en voorzien van advies door dat directoraat-generaal, de Chef

37) M.B. van 24 april 1997, nr. CR 91/8100/09.

Defensiestaf, het directoraat-generaal Personeel en het directoraat-generaal Economie en Financiën aan de staatssecretaris wordt aangeboden. De staatssecretaris overlegt met de vaste kamercommissie en beslist uiteindelijk over de definitieve voortgang.

De laatste fase is de verwervingsfase waarbij verschillende uitgangspunten mogelijk zijn. Ten eerste kan het zijn dat meer realisatiemogelijkheden nader moeten worden onderzocht. Ook kan er een gereed produkt zijn, dat kan worden gekocht. Als derde kan het zijn dat een produkt moet worden ontwikkeld en tenslotte kan de conclusie luiden dat er een internationaal ontwikkelingsproject moet worden opgezet voor het benodigde materieel.

Afhankelijk van de mogelijkheden vindt verwerving plaats, waarbij offerten worden ingewonnen en worden beoordeeld en prototypen worden beproefd. De resultaten komen weer in de Admiraliteitsraad, die een document D laat opstellen en deze voorlegt aan de staatssecretaris, die uiteindelijk beslist. Na de indienstelling van het materieel wordt nog een evaluatiedocument opgesteld (document E), waarin een evaluatie van het verloop van het totale project wordt opgemaakt.

In 2002 is het DMP geëvalueerd. Er wordt voortaan onderscheid gemaakt tussen gemandateerde (doorgaans projecten tot 100 miljoen Euro) en niet gemandateerde projecten. Bij niet-gemandateerde projecten is de besluitvorming gedurende het gehele DMP-project voorbehouden aan de staatssecretaris en wordt de Tweede Kamer voor aanvang van een nieuwe fase geïnformeerd over de uitkomst van de afgelopen fase. Bij gemandateerde projecten is dit niet het geval. Projecten boven 25 miljoen Euro doorlopen 4 fases (A, behoeftestelling, B, voorstudie, C, studie en D verwervingsvoorbereiding. Een evaluatie (fase E) volgt doorgaans alleen bij projecten met een waarde boven de 250 miljoen Euro. In tegenstelling tot het oude DMP is naast de vaste besluitvormings- en rapportagemomenten nu voortdurend rapportage over lopende projecten.

In krijgsmachtverband werden voor 1976 gezamenlijke aanschaffingen van zowel groot als klein materieel gecoördineerd en gestimuleerd door de Materieelraad. Voorgenomen aanschaffingen door de krijgsmachtdelen moesten aan de Materieelraad worden doorgegeven, opdat kon worden bekeken of een gezamenlijke aanschaffing mogelijk was. In 1952 stelde de Materieelraad een Commissie Coördinatie Aanschaffingen Materieel (CCAM) in, die onder de raad ressorteerde. De commissie onderzocht of gezamenlijke aanschaffingen mogelijk waren. Bij een gezamenlijke aanschaffing verzorgde het krijgsmachtdeel, dat daarvoor het meest in aanmerking kwam, de aanschaffing (single service procurement). Bij grote aanschaffingen adviseerde de Materieelraad aan de minister of de staatssecretaris. De commissie had eveneens als taak daarmee de onderlinge uitwisselbaarheid van materieel te vergroten (standaardisatie). De commissie rapporteerde periodiek aan de Materieelraad.

Na de afschaffing van de Materieelraad in 1976 werd de coördinatie van de aanschaffingen een taak van het directoraat-generaal Materieel. Het directoraat-generaal Materieel wees nu de krijgsmachtdelen aan die in het kader van het single service management ook voor de andere krijgsmachtdelen zou optreden als verwerper van een bepaald produkt. Overleg hierover vindt sinds 1980 plaats in de Permanente Begeleidingscommissie Single Service Management (PBSSM), die onder het Comité Materieel ressorteert.

Nieuwbouw

In tegenstelling tot de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht die Defensiematerieel 'van de plank' aanschaffen, is de nieuwbouw van marineschepen een bijzondere vorm van verwerving van materieel waarbij de Koninklijke marine zelf meewerkt aan de ontwikkeling en de totstandkoming van marineschepen.

De bouw van een schip geschiedt sinds 1986 onder verantwoordelijkheid van de souschef Materieelsprojecten en onder leiding van een projectleider. De projectteams stellen zelf de bestekken op, maar de kennis wordt ingebracht door de technische afdelingen die participeren in het projectteam. In het geval van de nieuwbouw van schepen is vooral de afdeling Scheepsbouw essentieel. De afdeling investeert veel in wetenschappelijk onderzoek naar scheepsconstructies en verricht ook zelf onderzoek, in tegenstelling tot de andere technische afdelingen die vooral onderzoek initiëren en vervolgens het onderzoek begeleiden in de uitvoeringsfase.

Ook bij nieuwbouw geldt dat eerst stafeisen worden gemaakt, nadat de behoefte is vastgesteld. De uitwerking van de stafeisen gebeurt nu door het projectteam. Voor 1986 werkte de afdeling Coördinatie en Financiën (bureau Plannen en Organisatie van de hoofdafdeling Materieel) de stafeisen uit tot een plan voor de nieuwbouw van een schip, waarin de planning van de bouw werd vastgelegd. Tevens werden investeringsschema's gemaakt. Technische zaken met betrekking tot de bouw werden verzorgd en behandeld door de technische afdelingen van de directie Materieel KM, waaronder bureau Scheepsbouw. Dit bureau maakte de scheepsbestekken en sloopstekeningen voor het nieuw te bouwen schip, voor zover deze niet door (particuliere) scheepswerven zelf werden gemaakt⁴⁰. Bureau Nieuwbouw Schepen coördineerde tot 1976 het werk van de technische bureaus van de toenmalige hoofdafdeling Materieel, zodat doublures of leemtes in de door de bureaus gemaakte bestekken en tekeningen werden voorkomen. Naast bureau Scheepsbouw werkten de overige technische bureaus aan deelprojecten van de nieuwbouw, zoals geschutkoepels (bureau Bewapening). Bureau Scheepsbouw was dus een technisch bureau en bureau Nieuwbouw Schepen een coördinerend bureau. Bureau Nieuwbouw Schepen had eveneens een toezichhoudende functie ten aanzien van de gunning van een opdracht en de afsluiting van de contracten. Ten aanzien van het afsluiten van contracten geldt hetzelfde als hierboven bij de aanschaffing van materieel is beschreven.

In 1976 werden de taken van bureau Nieuwbouw ondergebracht bij een tweetal functionarissen en werd het bureau Nieuwbouw opgeheven. Deze functionarissen waren de projectbeheerders nieuwbouw en de technisch coördinatoren nieuwbouw. Iedere functionaris had eigen verantwoordelijkheden ten aanzien van nieuwbouwprojecten. De projectbeheerder assisteerde in principe de souschef Nieuwbouw bij het algemeen beheer van nieuwbouwprojecten en de technisch

40) In 1936 werd de N.V. Nederlandse Vereenigde Scheepsbouw Bureaux te 's Gravenhage opgericht bij notariële akte d.d. 11 april 1936 (notaris mr. G. Nauta te Rotterdam) met als doelstelling het vestigen en exploiteren van een tekenbureau voor het maken van plannen voor de bouw, het herstellen of vervaardigen van schepen en het vervaardigen van de daarvoor benodigde werktekeningen.

coördinator assisteerde de souschef bij het technisch beheer van die projecten⁴¹. Samenvattend betekende dit dat de projectbeheerder toezicht hield op de bouwplanning en de voortgang van het bouwprogramma en de technisch coördinator toezicht hield op het technische gedeelte en de technische werkzaamheden coördineerde van de afdelingen en de bouwmeester. De projectbeheerder en de technisch coördinator werden ondersteund door een bureau Administratie Nieuwbouw. In 1985 werd geconcludeerd dat deze scheiding van taken niet goed werkte. Met de instelling van het projectmanagement waarbij één projectleider de totale verantwoordelijkheid voor de voortgang van een project draagt, zijn de functies van projectbeheerder en technisch coördinator afgeschaft.

Tijdens de bouw houdt de projectleider technisch toezicht op de bouw van schepen en op de naleving van technische aspecten in contracten en bestekken. Hij houdt tevens toezicht op de naleving van verplichtingen en op de voortgang door de bouwmeester en leveranciers. Hij stelt hierover voortgangsrapportages op, die door de souschef Materieelsprojecten worden aangeboden aan de directeur Materieel. Deze rapporteert over de voortgang in de Admiraliteitsraad. Tot 1974 toetste het bureau Plannen en Organisatie van de hoofdafdeling Materieel de voortgangsrapportages aan de planning, zoals die was vastgelegd in het bouwplan. Na 1974 werd deze taak overgenomen door het stafbureau Coördinatie en Financiën van de directie Materieel KM. Dit stafbureau is in 1986 opgeheven en vervangen door de stafafdeling Plannen van dezelfde directie. Nadat een schip is gebouwd, volgt de oplevering en worden proeftochten gemaakt. Een ingestelde proeftochtencommissie stelt een rapport op over haar bevindingen aan de hand van stafeisen.

Verkrijging van materieel onder MDAP-voorwaarden⁴²

Een bijzondere vorm van verwerving van materieel na de Tweede Wereldoorlog was de materiële steun vanuit de VS middels het zogenaamde military defence assistance program (MDAP). Het military defence assistance program steunde op de Mutual Defence Assistance Act van 1949. Op basis van die wet werden bilaterale overeenkomsten gesloten tussen de VS en landen die voor militaire hulp in aanmerking kwamen. In 1950 sloot Nederland het Verdrag tot Wederzijdse Hulpverlening inzake Verdediging tussen Nederland en de Verenigde Staten van Amerika⁴³. In dit verdrag werden de voorwaarden vastgelegd, waaronder militaire hulp van de Amerikaanse regering kon worden verkregen. In elk land werd een Military Assistance Advisory Group (MAAG) ingesteld. In overleg met de MAAG Netherlands, gevestigd in de Amerikaanse ambassade te Den Haag, werd bekeken wat de omvang en inhoud van de militaire hulp diende

-
- 41) De technisch coördinator ressorteerde onder de souschef nieuwbouw bij omvangrijke en complexe projecten, zoals de bouw van standaardfregatten. Bij projecten van een geringe omvang en complexiteit, zoals de bouw van loodsboten, ressorteerde de technische coördinator onder hoofd afdeling scheepsbouw. Bovendien was bij het project dan geen projectbeheerder betrokken.
 - 42) Gegevens zijn ontleend aan het archief ministerie van Marine, dossier 184813 en aan de scriptie van Ine Megens getiteld 'De Amerikaanse militaire hulpverlening aan Nederland' (Glimmen 1980).
 - 43) Kopie in archief ministerie van Marine, dossier 154228

te zijn en hoe groot de eigen Defensie-inspanning kon zijn. De omvang van de besteedbare fondsen werd vervolgens vastgesteld. De besteding van de fondsen geschiedde door aanvragen van materieel door de minister via de MAAG aan de autoriteiten in de VS. De bestedingen konden de toegekende fondsen in principe niet te boven gaan. In Londen coördineerde de Joint American Military Assistance Group (JAMAG) de militaire hulpprogramma's voor de Westeuropese landen. De JAMAG stuurde de verzoeken voor militaire hulp door naar Washington, waar de beslissingen inzake de militaire steunverlening werden genomen⁴⁴.

In Nederland bestond sinds 1948 het regeringscommissariaat voor het economische hulpprogramma. Na het afsluiten van het Verdrag tot Wederzijdse Hulpverlening inzake Verdediging tussen Nederland en de VS werd deze regeringscommissaris in november 1950 in de functie van regeringscommissaris voor het militaire hulpprogramma tevens belast met dit militaire hulpprogramma. De regeringscommissaris voor het militaire hulpprogramma kreeg de algemene ambtelijke leiding en coördinatie van de werkzaamheden op economisch en financieel gebied die voortvloeiden uit de MDAP en verdere materiële samenwerking in NAVO-verband en in het verband van de Westeuropese Unie. Hij was verantwoordelijk voor de contacten met Amerikaanse en Canadese autoriteiten, en dus ook met de MAAG. Verder coördineerde hij de werkzaamheden op ambtelijk niveau van ministeries die betrokken waren bij het militaire hulpprogramma.

Ter ondersteuning van de regeringscommissaris werd een bureau voor het economische en militaire hulpprogramma ingesteld. Het bureau voor het economische en militaire hulpprogramma werd in november 1952 als directoraat-generaal opgenomen in de organisatie van het ministerie van Buitenlandse Zaken. De regeringscommissaris voor het militaire hulpprogramma was verantwoording schuldig aan de Raad voor Militaire Aangelegenheden van het Koninkrijk (raad MAK) en ontving van deze raad zijn instructie.

Andere organen die betrokken waren bij de MDAP, waren de interdepartementale Raad voor het Militaire Hulpprogramma (sinds 1950) en het commissariaat voor de militaire produktie van het ministerie van Economische Zaken. De interdepartementale raad voerde overleg over de zaken die door de regeringscommissaris werden behandeld. De commissaris voor de militaire produktie ressorteerde onder het ministerie van Economische Zaken. De commissaris voor de militaire produktie werd ondersteund door de Adviesraad voor de Militaire Produktie. De raad adviseerde de minister van Economische Zaken en de minister van Defensie (oorlog en marine). Doelstelling van de adviesraad was de Nederlandse industrie zoveel mogelijk te betrekken bij de produktie van militair materieel. De werkzaamheden van de commissaris waren uiteraard ook op deze doelstelling gericht. De handelingen door de Raad voor het Militaire Hulpprogramma en de Adviesraad voor de Militaire Produktie worden hier niet beschreven omdat het secretariaat van deze raden berustte bij respectievelijk het ministerie van Buitenlandse Zaken en het ministerie van Economische Zaken.

Bij het ministerie van Marine bestond bij de hoofdafdeling Materieel een bureau MDAP zaken dat in 1956 werd opgeheven. De taken werden overgenomen door een sectie MDAP bij bureau Bevoorrading. Deze sectie werd in 1962 opgeheven, hetgeen verband hield met de beëindiging van de Amerikaanse steun in MDAP-

44) Ook de Canadese regering had een eigen militair hulpprogramma.

verband. Het bureau regelde het in ontvangst nemen van de goederen vanuit de VS en de verdeling van de goederen over de eenheden en de Marinemagazijndienst. Aanvragen voor noodzakelijke aanvullende zendingen, bijvoorbeeld ten gevolge van manco's, werden door de technische bureaus van de hoofdafdeling Materieel ingediend bij bureau MDAP, dat de aanvragen indiende bij de MAAG.

Het materieel dat door de Koninklijke marine in het kader van de MDAP-hulp was verkregen, bleef tot de uitdienststelling vallen onder de bepalingen van het MDAP-verdrag. Dit betekende bijvoorbeeld, dat het materieel na uitdienststelling aan de Verenigde Staten moest worden teruggegeven, opdat Nederland het materieel niet voordelig zou verkopen. Het laatste materieel dat door de MDAP is verkregen is pas in de jaren tachtig afgedankt.

Foreign Military Sales (FMS)

Hiervan is sprake indien Amerikaans defensiematerieel (of diensten) bij of via de defensieorganisatie van de Verenigde Staten wordt verworven.

Voorschotten

Een voorschottenadministratie is noodzakelijk indien aan derden betalingen worden verricht vooruitlopend op een later definitief vast te stellen c.q. af te rekenen bedrag. Indien op grond van het Besluit verlening voorschotten 1994 een voorschot wordt verstrekt, omdat de billijkheid of het belang van het Rijk de voorschotverlening vordert, dient een concrete indicatie daarvan in de voorschottenadministratie te worden vastgelegd.

- handelingen:

(20)

actor	minister van Defensie
handeling	voorbereiden en vaststellen van realisatieplannen (zoals aanschaffingsprogramma's en investeringschema's) voor de verwerving van militair materieel
produkt	bouwplannen, investeringschema's
periode	1945-

(21)

actor	minister van Defensie
handeling	voorbereiden en vaststellen van voorschriften waarin procedures zijn vastgelegd met betrekking tot de verwerving van militair materieel
produkt	voorschriften en interne regelgeving Voorschrift betreffende de materieelverwerving bij de Koninklijke Marine (3 VVKM 8) (laatstelijk vastgesteld bij besluit van de bevelhebber der zeestrijdkrachten van 31 maart 2000, nr. S 2000036404, vervangt de uitgave 1998 van 3 VVKM 8.)
periode	1945-

(22)
actor minister van Defensie
handeling voorbereiden en vaststellen van operationele (staf)eisen waaraan te verwerken militair materieel moet voldoen
produkt stafeisen
periode 1945-

(23)
handeling voorbereiden en uitvoeren van demagnetiseringswerkzaamheden aan (koopvaardij)schepen
produkt
periode 1945-

(24)
actor minister van Defensie
handeling aanwijzen van een krijgsmachtdeel als single service manager/procurer
produkt beschikking
periode 1951-

(25)
actor minister van Defensie
handeling uitvoeren van marktverkenningen
produkt
periode 1945-

(26)
actor minister van Defensie
handeling aanschaffen van boekwerken/tijdschriften of abonnementen bevattende technische documentatie of informatie over militair materieel
produkt documentatie, bibliotheek
periode 1945-

(27)
actor minister van Defensie
handeling bijhouden van een overzicht van (potentiële) leveranciers van militair materieel
produkt
periode 1945-

(28)
actor minister van Defensie
handeling uitnodigingen van bedrijven tot het uitbrengen van offertes en het voeren van onderhandelingen met bedrijven
produkt
periode 1945-

(124)
actor (Inter)departementale commissie, werkgroep, stuurgroep etc.
handeling het adviseren inzake alsmede het voorbereiden van de besluitvorming inzake de verwerving van militair materieel
periode: 1945-

(29)

actor minister van Defensie
handeling voorbereiden van de besluitvorming en het beslissen inzake de verwerving van belangrijk militair materieel, zoals bepaalde typen voertuigen, schepen, vliegtuigen, wapens, wapen-, verbindings- en commandosystemen, sinds 1984 in het kader van het Defensie Materieelkeuze Proces, **later defensie materieelproces (DMP)**

produkt
periode 1945-
opmerking: **Onder belangrijk militair materieel wordt onder meer begrepen: vuurwapens, chemische wapens, lanceerinrichtingen voor torpedo's en bommen, lanceerinrichtingen voor raketten en pyrotechnische granaten; complete vuurleidingsystemen; motorvoertuigen voor personenvervoer, vrachtauto's en trekkers, sonarinstallaties; geleide projectielen, vliegtuigen (met vaste en roterende vleugels, ook onbemand); oorlogsschepen en landingsvaartuigen, passagiersschepen en troepentransportschepen, locomotieven en spoorwagens, gevechts-, aanvals- en tactische voertuigen, drijvende bruggen, pontonboten, vaartuigen voor speciale diensten (inbegrepen sleep-, duw-, brandspuitboten), radarmaterieel, motorrijwielen (Gebaseerd op het Nederlands handboek over het NATO-Codificatiesysteem, 1996)**

(30)

actor minister van Defensie
handeling beslissen inzake de verwerving van overig militair materieel alsmede het verwerven van dat materieel

produkt
periode 1945-
opmerking: **Onder overig militair materieel wordt onder meer begrepen: havenverdedigingsnetten en -versperringen, demagnetiseer- en mijnneveegmaterieel; seinpistolen; afvuurtoestellen voor lichtfakkels; versperringsballons; optisch richt- en afstandbepalingsmaterieel; vuurleidingsrekentoeestellen; munitie en explosieven (hieronder begrepen granaten, raketten, landmijnen, torpedo's, dieptebommen, vernielingsmateriaal), vliegtuigbestanddelen en toebehoren, vliegtuigopvangmaterieel, gronddienstmaterieel voor vliegtuigen, vliegtuiglanceermaterieel, kleine vaartuigen (reddings- en verkenningsboten, opblaasbare boten), caissons, drijvende droogdokken, baggermachines, scheeps- en scheepvaartmaterieel (schroefassen, scheepsschroeven, masten, stuurmachines, zeilen, scheepsmeubilair, ankers, luiken, peddels etc), spoorbaanmateriaal, materieel voor aanleg en onderhoud spoorbanen, onderdelen van locomotieven en spoorwagens, aanhangers, scooters, rijwielen, tractoren, voertuigbestanddelen, binnen- en buitenbanden, motoren, turbines en hun bestanddelen, motortoebehoren, lagers, machines en machinegereedschap, koel-, vries- en luchtverzorgingsmaterieel, land- en tuinbouwwerktuigen en gereedschap, wasserij- en chemischereinigingsmaterieel, inpak- en verpakkingsmachines, schoenenreparatiematerieel, keuken- en kombuismaterieel, machines en ander materieel voor de drukkerijen, kopieerinrichtingen, boekbinderij,**

textielmachines, machines voor de chemische en farmaceutische industrie, bouw-, mijnbouw-, wegebouw- en graafmaterieel, materieeltransportmaterieel (wagens, karren, sleden, magazijntrucks, takelblokken, kranen, hijsmasten, liften, stapelaars etc) brandbestrijdings, reddings- en veiligheidsmaterieel), pompen en compressoren, ovens, stoom- en drooginstallaties, sanitair- en verwarmingsmaterieel, water- en afvalwaterzuiveringsmaterieel, pijpen, slangen en fittingen, afsluiters, onderhouds- en reparatiewerkplaatsmaterieel, handgereedschap, meetgereedschap, ijzerwaren en slijpmaterieel, geprefabriceerde en/of verplaatsbare gebouwen, stijgermaterieel, bouwmaterieel, nachtzichtmaterieel, telefoon- en telegraafmaterieel, verlichting, geneeskundig materieel, fotografisch materieel, kleding, persoonlijke uitrusting
(Gebaseerd op het Nederlands handboek over het NATO-Codificatiesysteem, 1996)

(125)

actor Vakminister
handeling het voorbereiden van de beslissing inzake de verwerving van (belangrijk) militair materieel
periode: 1945-

(31)

actor minister van Defensie
handeling voorbereiden van contracten en andere overeenkomsten inzake de levering van belangrijk militair materieel, zoals bepaalde typen voertuigen, schepen, vliegtuigen, wapens, wapen-, verbindings- en commandosystemen
produkt
periode 1945-

(32)

actor minister van Defensie
handeling afsluiten van contracten en andere overeenkomsten inzake de levering van belangrijk militair materieel, zoals bepaalde typen voertuigen, schepen, vliegtuigen, wapens, wapen-, verbindings- en commandosystemen
produkt contractdossier
periode 1945-

(33)

actor minister van Defensie
handeling voorbereiden en afsluiten van contracten van overig militair materieel
produkt contractdossier; contractenregister
periode 1945-
grondslag Regeling Contractbeheer 1996; Aanwijzing DGPM/DGFC, DGPM nr 2003-1/DGFC nr 59 d.d. 15 januari 2003
opmerking De betalende diensten van het ministerie van Defensie dienen van iedere overeenkomst gericht op het verkrijgen van materiële zaken en van diensten, waaronder het aanbesteden van werken, met een waarde hoger dan €50.000,- een verwervingsdossier, een betalingsdossier en het voorafgaand Financieel Toezicht dossier (zie Aanwijzing DGFC nr 38 inzake de Voorafgaande Financiële Toetsing). bij te houden. Deze vormen tezamen het

contractdossier. De aanschaffende diensten van het ministerie van Defensie dienen iedere overeenkomst, die voldoet aan de in punt 2 genoemde voorwaarde, in een contractenregister (al dan niet in geautomatiseerde vorm) bij te houden.

(99)

Actor Minister van Defensie
Handeling Het registreren van materieelprojecten in het kader van het Defensie Materieel Proces (DMP)
Periode 1945-
Grondslag
Product Project Informatie Database Systeem (PIDS)
Opmerking

(100)

Actor Minister van Defensie
Handeling Het accepteren, verlagen en retourneren van bankgaranties
Periode 1945-
Grondslag HAFIR, 4.3; aanwijzing dgef nr. 11, voorschotten en zekerheden, nr. F96000397
Product Voorschotadministratie
Opmerking Bij de inrichting van de GVKKA is rekening gehouden met de eisen die in de Regeling Departementale Begrotingsadministratie zijn gesteld. De gegevens die in de administratie moeten zijn vastgelegd zijn:
a. begrotingsjaar en artikelnummer ten laste waarvan het voorschot is verstrekt;
b. gegevens over de persoon, instelling en dergelijke ten laste waarvan het voorschot is verstrekt;
c. het bedrag van het verleende voorschot;
d. de omvang van het voorschot in relatie tot de totale verplichting;
e. de vorm waarin de zekerheid is gesteld dan wel dat geen zekerheid is gesteld;
f. de eventuele datum waarvoor afrekening dient plaats te vinden;
g. de stand van zaken bij de afwikkeling van de afrekening.

(34)

actor minister van Defensie
handeling houden van technisch toezicht bij de uitvoerder/producent tijdens de productie van militair materieel
produkt
periode 1945-

(35)

actor minister van Defensie
handeling houden van toezicht op de voortgang van materieelsprojecten
produkt voortgangsrapportages
periode 1945-

(36)
actor minister van Defensie
handeling voorbereiden en vaststellen van de aanvragen van militair materieel in het kader van militaire hulpprogramma's
produkt
periode 1950-1962

(101)
Actor Interservice comité verwerving
Handeling formuleren, overdragen, evalueren en coördineren van het defensiebeleid inzake verwerving
Periode 1978-
Grondslag M.B. van 31-7-1978, nr. 375280/23E en 14-9-1989, nr. M89/0242/7077.
Product
Opmerking

(102)
Actor Interservice-comité verwerving
Handeling Bijdragen aan bepalen van het Nederlandse defensiestandpunt in nationaal en internationaal overleg inzake verwervingsbeleid
Periode 1978-
Grondslag M.B. van 31-7-1978, nr. 375280/23E en 14-9-1989, nr. M89/0242/7077.
Product
Opmerking

(103)
Actor interservice-comité verwerving
Handeling Afstemmen van de uitvoering van het defensieverwervingsbeleid tussen krijgsmachtdelen
Periode 1978-
Grondslag M.B. van 31-7-1978, nr. 375280/23E en 14-9-1989, nr. M89/0242/7077.
Product
Opmerking

{PRIVATE }Codificatie{TC \ 2 "Codificatie"}

Codificatie is het geven van een naam aan een artikel, het beschrijven van het artikel, het toekennen van een codenummer en tenslotte het indelen van het artikel in een hoofdgroep, klasse of onderklasse (classificeren). Codificatie staat in dienst van de normalisatie en standaardisatie en draagt bij aan een efficiënte en effectieve bevoorrading.

In 1948 werd door de minister besloten dat het materieel van de Koninklijke marine opnieuw moest worden geïnventariseerd en zou moeten worden gecodificeerd⁴⁵.

Tot 1955 is de organisatie van de codificatie bij de Koninklijke marine niet heel duidelijk. De technische bureaus van de Koninklijke marine codificeerden het materieel en de coördinatie van die eerste codificatiewerkzaamheden was in handen gesteld van de afdeling Reorganisatie Administratieve Methoden en Rationalisatie van de Arbeid (RAMRA). Van 1950 tot 1955 functioneerde ook de commissie, die was benoemd tot herziening en aanvulling van de aan de magazijnartikelen te stellen eisen. Zij werd in 1952 hernoemd tot Commissie tot Voorbereiding van de Materieelcodering, die ontwerpen opstelde voor de codering van materieel. De commissie stelde vast welke artikelen moesten worden gecodificeerd. De commissie werd in 1955 opgeheven. In dat jaar werden bij bureau Bevoorrading van de hoofdafdeling Materieel en bij alle technische bureaus van de hoofdafdeling Materieel een sectie Codificatie Materieel ingesteld. Bij bureau Bevoorrading werd bovendien de sectie Coördinatie Codificatiewerkzaamheden ingesteld die de werkzaamheden ten aanzien van de codificatie van de overige bureaus moest coördineren.

Aan de hand van beschrijvingschema's die door het Codificatiebureau Materieel (COBUMA)⁴⁶ werden vastgesteld, beschreven de technische bureaus van de Koninklijke marine het materieel (identificatie). Het COBUMA stelde de eindredactie van de artikelbeschrijvingen vast. Daarna deelden de technische bureaus het materieel in hoofdgroepen en klassen in (classificatie). De bureaus beschreven en classificeerden het materieel in gebruik bij de Koninklijke marine of materieel in gebruik bij meer dan één krijgsmachtdeel, voor zover deze taak niet door het COBUMA was opgedragen aan een ander krijgsmachtdeel. De technische bureaus KM dienden vervolgens een 'voorstel tot het toekennen van een codenummer' in bij de sectie Coördinatie Codificatiewerkzaamheden materieel van bureau Bevoorrading of bij het COBUMA. De sectie Coördinatie Codificatiewerkzaamheden van bureau Bevoorrading kende tot de invoering van het NAVO codificatiesysteem codenummers toe en gaf benamingen aan de goederen in gebruik bij en van belang voor de bevoorrading van de Koninklijke marine. De COBUMA kende codenummers toe en gaf benamingen aan materieel dat in gebruik was bij meer dan één krijgsmachtdeel.

Op basis van deze werkzaamheden stelden de technische bureaus een voorontwerp van een materieelcodeboek op en dienden deze in bij de sectie Coördinatie Codificatiewerkzaamheden van bureau Bevoorrading. Deze sectie stelde de materieelcodeboeken vast en gaf deze boeken uit, nadat ze definitief waren vastgesteld door het hoofd COBUMA. De materieelcodeboeken werden daarna nog bij ministeriele beschikking vastgesteld. Aanvullingen en wijzigingen werden door de sectie Coördinatie Codificatiewerkzaamheden materieel van bureau Bevoorrading verwerkt.

45) Beschikking van de minister van Marine van 20 februari 1948, no. 108184/5651

46) Het COBUMA was in 1950 ingesteld als codificatiebureau van de zee-, land- en luchtmacht en kreeg later de naam COBUMA. Doelstelling van het COBUMA was de coördinatie van de codificatiewerkzaamheden bij de drie krijgsmachtdelen.

De codificatie van materieel was aanvankelijk gebaseerd op het registratuurplan van de Koninklijke marine⁴⁷, dat een indeling voor artikelen bevatte. Na 1953 ging de Koninklijke marine er toe over om de codes van artikelen volgens het registratuurplan (marinecodificatiesysteem) te vervangen door coderingen volgens de Amerikaanse Federal Supply Classification, dat eveneens werd ingevoerd bij de KL. Toen in 1960 begonnen werd met de invoering van het NAVO codificatiesysteem (NCS), moesten de krijgsmachtdelen de codering weer aanpassen aan dit systeem. Daartoe werd in 1962 bij bureau Bevoorrading een sectie Documentatie Bevoorradingsartikelen ingesteld, die als taak kreeg het overzetten van artikelen met Amerikaanse codenummers naar het NAVO codificatiesysteem. De codificatie van materieel volgens het NAVO codificatiesysteem was neergelegd in zogenaamde standardization agreements (STANAG's) 3150 en 3151 van de NAVO (zie ook bij standaardisatie). Om de invoering van de codificatie volgens het NAVO codificatiesysteem te structureren maakte de sectie Coördinatie Codificatiewerkzaamheden materieel van het bureau Bevoorrading een plan voor de codificatie⁴⁸, dat door de Vlagofficier Materieel werd vastgesteld.

Sinds de invoering van het NATO codificatiesysteem zijn de procedures ten aanzien van de codificatie niet meer essentieel gewijzigd. De afdeling Bevoorrading van de directie Materieel KM coördineert de codificatiewerkzaamheden van de artikelmanagers. Dit houdt onder meer in dat de afdeling aanwijzingen geeft aan artikelmanagers inzake de identificatie van artikelen volgens de regels van het NAVO codificatiesysteem en de prioriteiten bij het codificeren aangeeft.

Vóór 1996 werden nagenoeg alle artikelen in het (her)bevoorradingsproces gecodeerd volgens de NAVO codificatie. In 1995 deed de interservice werkgroep codificatie na onderzoek het voorstel een Defensie Stocknummer in te voeren. Vanaf 1998 wordt voor artikelen met uitsluitend een nationale/lokale toepassing in principe gekozen voor codificatie volgens het Defensie Stocknummer Systeem (DSS). Wanneer een DSN wordt gebruikt, vindt geen internationale uitwisseling van gegevens plaats. Naast roerende goederen kunnen ook 'diensten' met een DSN worden gecodificeerd.

Het gebruik van deze nationale systematiek biedt een effectief en efficiënt alternatief om te voorzien in codering van artikelen en materieel die niet in aanmerking komen voor internationale samenwerking. Voor munitie wordt naast het NSN ook de zg. NOV-code (nummer onderlinge verwisselbaarheid) gehanteerd om een veilige uitwisselbaarheid zeker te stellen.

Het COBUMA, dat tot 1976 onder de Materieelraad heeft gestaan en sindsdien onder de directeur-generaal Materieel, bewaakt het NAVO codificatiesysteem en zorgt voor de coördinatie tussen de krijgsmachtdelen. Begin jaren 90 van de vorige eeuw werd het COBUMA omgedoopt in het Defensie Materieel Codificatiecentrum (DMC). Als zodanig ressorteert het onder het defensie interservice commando. Het DMC regelt dat de technische afdelingen item identification guides opstellen voor de artikelen en stelt zelf de eindredactie vast. In 1973 heeft de Materieelraad beslist dat de item identification guide (IIG) zou worden ingevoerd als verbetering van de tot dan toe bestaande beschrij-

47) Dit is hetzelfde registratuurplan dat dienst deed voor de inrichting van archieven.

48) In dit plan werd beschreven welk materieel moest worden beschreven en geclassificeerd, in welke volgorde en binnen welke tijd en met welke hulpmiddelen.

vingsschema's volgens het NAVO codificatiesysteem⁴⁹. Het DMC stelt ook regels vast voor de naamgeving van de artikelen, verwerkt artikelbeschrijvingen, die zij heeft ontvangen vanuit de krijgsmachtdelen en kent daaraan een NATO-stocknummer toe. Het DMC treft maatregelen ter voorkoming van dubblures in benaming en benummering en legt de codificatiegegevens vast van de door de krijgsmachtdelen ingediende identificatieconcepten. Tenslotte publiceert en distribueert het DMC deze gegevens. Tegenwoordig is het NAVO codificatiesysteem volledig geautomatiseerd. Het beheer van dit geautomatiseerde Defensie Materieelcodificatie-Informatiesysteem (DEMCIS) berust tegenwoordig bij het DMC.

Overleg tussen de krijgsmachtdelen over beleidsmatige aspecten inzake de codificatie vindt plaats in het interservice comité Codificatie, dat ressorteert onder het Comité Materieel. In dit comité heeft ook het hoofd DMC zitting.

Overleg in NAVO verband vindt plaats in het NATO Panel on Codification of Equipment, dat ressorteert onder de Conference of National Armaments Directors. Het hoofd DMC is in dit Panel de Nederlandse vertegenwoordiger. Ten aanzien van dit overleg ontvangt hij richtlijnen van de directeur-generaal Materieel.

Configuratiemanagement

Configuratiemanagement is een relatief nieuw proces, dat sinds het begin van jaren tachtig zijn opgang heeft gemaakt. Het gaat uit van het principe dat de functionele en karakteristieke eigenschappen van materieel in een beheersbaar systeem zijn onder te brengen. Configuratie wordt gedefinieerd als de functionele en fysieke karakteristieke eigenschappen van materieel zoals omschreven in de technische documentatie en uiteindelijk gerealiseerd in een produkt⁵⁰. Configuratiemanagement is van toepassing op de projectdefinitie/bestekfase tot en met de exploitatiefase van materieel en is vooral een ondersteunend middel bij de beheersing van het materieelproces. Het configuratiemanagement maakt het onder meer mogelijk mogelijk een actueel overzicht te geven van functies, eigenschappen, wijzigingen en/of modificaties van het materieel, gevolgen van wijzigingen in de functies en eigenschappen te beheersen, en te controleren of het materieel voldoet aan de gestelde documentatie. De wijze waarop materieel bij de Koninklijke marine wordt ingedeeld en gecodeerd is vastgelegd in de 'Handleiding voor het identificeren van materieel en documentatie volgens VVKM 21'.

Het configuratiebeheer bij de Koninklijke marine wordt ondersteund door het geautomatiseerde informatie beheerssysteem MBS (materieel beheerssysteem), waarin alle functies en eigenschappen van het materieel, alsmede daaraan gerelateerde (technische) documentatie, door coderingen zijn vastgelegd.

49) De beslissing was voorbereid door de stuurgroep verdere automatisering artikelcodificatiegegevens (VAAG).

50) MMR-104, vastgesteld bij beschikking van de directeur-generaal Materieel, nr. m91/0148/0238, d.d. 14 januari 1991. De MMR-104 (aanwijzing van de directeur-generaal Materieel) is het nationale implementatie-document van de standardization agreement 4159 van de NAVO. Voor de Koninklijke marine is MMR-104 nog weer nader uitgewerkt in VVKM 21.

Na de vaststelling van de oorspronkelijke (nul)configuratie, die onder verantwoordelijkheid van de souschef Materieelsprojecten tot stand komt, wordt het configuratiebeheer overgedragen aan het hoofd Instandhouding⁵¹ ten behoeve van de exploitatie.

- handelingen:

(37)

actor minister van Defensie
handeling voorbereiden en vaststellen van voorschriften waarin procedures zijn vastgelegd met betrekking tot de codificatie van materieel
produkt AANWIJZING DGM nr. 98-3, d.d. 23 februari 1998; Aanwijzing HDM inzake codificatie Nr. 2003-4; november 2003
periode 1945-

(38)

Actor minister van Defensie
Handeling identificeren en classificeren van en het toekennen van codenummers aan materieel
Periode 1945-
Grondslag aanwijzing DGM 98-3 "Het Defensie codificatiebeleid", de aanwijzing Defensie Stocknummer (17-M2-1) en de richtlijn effectief assortimentsbeheer (17-M2-2)
Product Defensie Materieel Codificatie Informatie Systeem (DEMCIS) 2000
Opmerking

(104)

Actor Minister van Defensie
Handeling Opstellen van rapportages inzake het identificeren en classificeren van en het toekennen van codenummers aan materieel
Periode 1945-
Grondslag Aanwijzing DGM 98-3 "Het Defensie codificatiebeleid", onder 7
Product Jaarlijks overzicht actieve Navo Stock Nummers totaal verdeeld naar herkomst - jaarlijks overzicht Navo Stock Nummer-aanvragen van Nederland naar de Navo-partners en omgekeerd - jaarlijks rapport AC/135 n° 9, overzicht Navo Stock Nummers - halfjaarlijks rapport AC/135 n° 29, overzicht Navo Stock Nummer-aanvragen verdeeld naar tijdsduur in behandeling

Opmerking

51) Hoofd instandhouding ressorteert onder de souschef exploitatie DMKM.

(39)
actor minister van Defensie
handeling voorbereiden en vaststellen van de (nul)configuratie (basis-samenstelling) van
militair materieel
produkt
periode ±1980-

(40)
actor minister van Defensie
handeling onderhouden en/of wijzigen van de (nul)configuratie (basis-samenstelling) van
militair materieel
produkt
periode ±1980-

(105)
Actor interservice comité codificatie
Handeling Voorbereiden, formuleren, overdragen, evalueren en coördineren van
het defensiebeleid inzake identificatie en codificatie
Periode 1981-
Grondslag M.B. van 30-1-1981, nr. DR081/013/249, beschikking directeur-
generaal materieel M90/0176b/2313
Product
Opmerking

(106)
Actor Interservice comité codificatie
Handeling Bijdragen aan bepalen van het Nederlandse defensiestandpunt in
nationaal en internationaal overleg inzake identificatie en codificatie
Periode 1981-
Grondslag M.B. van 30-1-1981, nr. DR081/013/249, beschikking directeur-
generaal materieel M90/0176b/2313
Product
Opmerking

(107)
Actor Interservice comité codificatie
Handeling Afstemmen van de uitvoering van het defensiebeleid inzake
materieelidentificatie en -codificatie tussen krijgsmachtdelen en
militair geneeskundige diensten
Periode 1981-
Grondslag M.B. van 30-1-1981, nr. DR081/013/249, beschikking directeur-
generaal materieel M90/0176b/2313
Product
Opmerking

(108)
Actor Interservice comité codificatie

Handeling	Het adviseren van de directeur-generaal materieel over het door de COBUMA te voeren beleid
Periode	1981-
Grondslag	M.B. van 30-1-1981, nr. DR081/013/249, beschikking directeur-generaal materieel M90/0176b/2313
Product	
Opmerking	

{PRIVATE }Normalisatie en standaardisatie{TC ¶ 2 "Normalisatie en standaardisatie"}

Standaardisatie van materieel is het proces waarbij wordt gestreefd naar de verwerving en het gebruik van hetzelfde materieel. Het streven naar standaardisatie komt voort uit bedrijfseconomische overwegingen (kostenbesparing) en operationele overwegingen (uitwisselbaarheid van materieel). Normalisatie is onderdeel van het streven naar standaardisatie. Normalisatie is het proces van het neerleggen van eisen te stellen aan het materieel met als doelstelling te komen tot een zo groot mogelijke beperking van verscheidenheid in materieel (typebeperking), vergroting van de onderlinge uitwisselbaarheid van materieel tussen eenheden, krijgsmachtdelen of internationale bondgenoten en vereenvoudiging van de communicatie. Produkt van de normalisatie zijn aanvaarde normen voor het materieel. Normalisatie en standaardisatie dragen bij aan een grotere gevechtskracht doordat zij de uitwisselbaarheid van materieel binnen de krijgsmacht en tussen bondgenootschappelijke krijgsmachten onderling mogelijk maken. Daarbij zijn normalisatie en standaardisatie voorwaarden voor een effectieve bevoorrading.

Bij Defensie ontwikkelt men slechts zelf normen indien externe normen ontbreken of onvoldoende zijn voor militair materieel. Een geadopteerde (externe) norm wordt als een krijgsmachtnorm (KN) beschouwd. Bij alle krijgsmachtdelen bestaat een normalisatiecommissie. Bij de Koninklijke marine is dat de Normalisatiecommissie KM (NCKM), die ressorteert onder de directeur Materieel KM. Sinds de instelling van de commissie in 1949 heeft zij onder meer als taak gehad de vaststelling van normen voor de Koninklijke marine. Tevens ressorteerde tot 1976 onder de Materieelraad de Coördinatiecommissie Normalisatiezaken voor de Krijgsmacht (CCNK), die in 1956 werd ingesteld en de normen bekrachtigde die door de normalisatiecommissies uit de krijgsmachtdelen waren vastgesteld. Op dat moment was er sprake van een krijgsmachtnorm. Bij de opheffing van de Materieelraad is deze functie overgenomen door het interservice comité Artikelstandaardisatie (ICAS), dat ressorteert onder het Comité Materieel.

Richtlijnen voor de werkwijze en de procedures ten aanzien van de normalisatie worden binnen de krijgsmachtdelen gegeven door de normalisatiecommissies. De Coördinatiecommissie Krijgsmachtnormalisatie gaf deze voor de normalisatie in

de krijgsmacht. Sinds 1976 worden deze richtlijnen voor de normalisatie vastgesteld door het directoraat-generaal Materieel⁵².

Normalisatie vindt niet alleen plaats binnen de krijgsmacht. De meeste normen worden niet meer bij de Koninklijke marine zelf ontworpen, maar worden geadopteerd, dat wil zeggen overgenomen. Omdat nationale en internationale normen het assortiment en de kwaliteit van goederen bepalen, die de minister van Defensie kan verwerven, is het van belang dat hij betrokken is bij de totstandkoming van die normen. Het ministerie van Defensie neemt daarom sinds 1970 deel aan het interdepartementale overleg normalisatie (ION) en de minister is vertegenwoordigd in het algemeen bestuur van de Stichting Nederlands Normalisatie Instituut. Samenwerking met bijvoorbeeld de International Standardization Organisation (ISO) te Genève en het International Electrotechnical Committee (IEC) verloopt via commissies van het Nederlands Normalisatie Instituut.

De benoeming van vertegenwoordigers van een krijgsmachtdeel in commissies van het Nederlands normalisatie instituut geschiedt door de voorzitters van de normalisatiecommissies van de krijgsmachtdelen, namens de minister van Defensie. Indien een vertegenwoordiger voor de gehele krijgsmacht in een commissie moet worden aangewezen, dan geschiedt dit door de voorzitter van de interservice comité Artikelstandaardisatie (vroeger door de Coördinatiecommissie Krijgsmachtnormalisatie).

Samenwerking in het kader van de internationale militaire normalisatie gebeurt in de eerste plaats in de NAVO. Daar wordt door de Conference of National Armaments Directors (CNAD) gestreefd naar een toenemende standaardisatie van materieel. Onder de Conference of National Armaments Directors zijn een aantal zogenaamde Cadre Groups belast met de standaardisatie. Naast de Conference of National Armaments Directors, als onderdeel van de civiele structuur van de NAVO, werkt ook de Military Agency for Standardization (MAS) aan verdergaande standaardisatie binnen de NAVO. De Military Agency for Standardization ressorteert onder de Military Committee en is onderdeel van de militaire structuur. Na de oprichting van de Military Agency in de jaren vijftig hield zij zich vooral bezig met de standaardisatie van (operationele) procedures. Tegenwoordig werkt zij ook steeds meer aan de standaardisatie van materieel. Het hoofd bureau NATO- en WEU-zaken van Marinestaf vertegenwoordigt de Koninklijke marine in de Military Agency for Standardization van de NAVO. Produkt van de standaardisatie in NAVO verband zijn zogenaamde standardization agreements (STANAG's)⁵³.

In januari 1995 de is de NATO Standardization Organisation (NSO) als overkoepelend orgaan voor NATO standaardisatie opgericht. Het NSO heeft o.a. als doel het ontwerpen, updaten en monitoren van het z.g.n. NATO

52) Voorbeelden van deze richtlijnen zijn de 'Voorlopige handleiding krijgsmachtnormalisatie, vastgesteld bij beschikking minister van Defensie, voor deze de voorzitter van de Materieelraad, d.d. 1 december 1970, nr. 209.689/9Z en de 'Regeling Krijgsmachtnormalisatie' vastgelegd in de Aanwijzing DGM 4021-23 d.d. 1 juni 1987 (M87/0145/7320). De procedures voor normalisatie zijn bovendien vastgelegd in CZ 1943. In deze regelingen zijn onder meer ook de taken en bevoegdheden van de Normalisatiecommissies neergelegd.

53) Vgl. STANAG 3150 inzake de classificatie van goederen volgens het NATO classificatiesysteem

Standardization Programme (NSP). De standaardisatie doelen omschreven in het NSP beogen een verbeterde interoperabiliteit op de gebieden Operatiën, Materieel, NATO C3 en Logistiek waarbij de top-down benadering, naast bottom-up, wordt voorgestaan. De eerste versie van het NSP is in juni 1996 onder nr. AC/321-D/8 (revised) door de North Atlantic Council vastgesteld.

Vooruitlopend op eventuele verwerking van de in het NSP genoemde standaardisatie doelen en het door NATO nader vast te stellen NATO standaardisatie beleid in het door het Interservice Comité Standaardisatie (ICS) op te stellen Defensie standaardisatie beleid, is het uit 1992 daterende materieel standaardisatie beleid voor de Koninklijke Marine herzien.

Binnen NATO wordt onder standaardisatie verstaan: het proces van het ontwerpen van concepten, doctrines, procedures en ontwerpen om te komen tot, en het behouden van de meest effectieve niveaus van compatibility, interoperability, interchangeability en commonality op het gebied van operatiën, administratie en materieel.

De standaardisatie in het materieelgebied van de Koninklijke Marine richt zich op het verhogen van het doeltreffend en de doelmatig gebruik van materiële middelen, en de daarmee verband houdende procedures en administratie van de Koninklijke Marine.

Deze materieel standaardisatie wordt bereikt door het optimaliseren van de uitwisselbaarheid, de configuratie-beheersbaarheid, de interoperabiliteit en de beperking van diversiteit op het gebied van het materieel incl. de daarbij behorende procedurele en administratieve activiteiten.

De regelgeving die voor de materieel standaardisatie bij de Koninklijke Marine van belang is wordt gevormd door:

- NATO Policy for Standardization, AC/321-WP/10(revised) d.d. 30 juli 1997;
- NATO Standardization Programme (NSP), AC/321-D/8 (revised) d.d. 4 juni 1996;
- aanwijzing CDS/DGM - Standaardisatiebeleid voor Defensie, nr. 95-2, september 1995.

Binnen de organisatie van het ministerie van Defensie vindt de formulering van het Nederlandse Defensiestandpunt in nationaal en internationaal overleg plaats in de hoofdwerkgroepen die ressorteren onder het interservice comité Artikelstandaardisatie.

De Chef Defensiestaf en de Directeur-Generaal Materieel zijn binnen defensie verantwoordelijk voor de totstandkoming en de actualisatie van het standaardisatiebeleid. In samenspraak stellen zij samen het stelsel standaardisatiedoelen voor Defensie vast. De diensthoofden dragen bij aan de realisatie van de standaardisatiedoelen en dragen zorg voor de implementatie en toepassing van de defensiestandaarden binnen het dienstonderdeel. De Chef Defensiestaf en de Directeur-Generaal Materieel zijn belast met de centrale sturing, interdisciplinaire afstemming en (internationale coördinatie van standaardisatie voor Defensie. Voor de uitvoering daarvan stelden zij 1995 het Interservice Comité Standaardisatie (ICS) in.

- handelingen:

(41)

actor minister van Defensie
handeling voorbereiden en vaststellen van voorschriften waarin procedures zijn vastgelegd met betrekking tot de normalisatie van militair materieel
produkt AANWIJZING CDS/DGM nr. 95-2, d.d. 25 september 1995
(Standaardisatiebeleid voor Defensie)
periode 1949-

(42)

actor minister van Defensie
handeling voorbereiden en vaststellen van normen voor militair materieel
produkt
periode 1949-

(43)

actor minister van Defensie
handeling voorbereiden en afsluiten van standardization agreements (STANAG's) in NAVO verband
produkt
periode 1949-

(109)

Actor Materieelraad/Comité Materieel
Handeling Het bestuderen en namens de minister ratificeren van overeenkomsten betreffende de standaardisatie van materieel
Periode 1951-
Grondslag Gezamenlijke M.B. van de ministers van Oorlog en Marine, nr. Conf LA I 67 en nr. 244070/240863.
Product
Opmerking

(110)

Actor Interservice Comité Standaardisatie (ICS)
Handeling Het interdisciplinair afstemmen en (internationaal coördineren van standaardisatie voor Defensie
Periode 1995-
Grondslag Aanwijzing chef defensiestaf en directeur-generaal materieel, CDS/DGM nr. 95-2, d.d. 25 september 1995, bijlage A
Product
Opmerking

(111)

Actor Interservice Comité Standaardisatie (ICS)
Handeling Het opstellen en actualiseren van een eenduidig stelsel standaardisatiedoelen
Periode 1995-
Grondslag Aanwijzing chef defensiestaf en directeur-generaal materieel, CDS/DGM nr. 95-2, d.d. 25 september 1995, bijlage A

Product
Opmerking

(112)

Actor Interservice Comité Standaardisatie (ICS)
Handeling Het initiëren en bewaken van de realisatie van vastgestelde standaardisatiedoelen
Periode 1995-
Grondslag Aanwijzing chef defensiestaf en directeur-generaal materieel, CDS/DGM nr. 95-2, d.d. 25 september 1995, bijlage A

Product
Opmerking

(113)

Actor Interservice Comité Standaardisatie (ICS)
Handeling Het vaststellen van defensiestandaarden en Militaire Materieel Richtlijnen (MMR).
Periode 1995-
Grondslag Aanwijzing chef defensiestaf en directeur-generaal materieel, CDS/DGM nr. 95-2, d.d. 25 september 1995, bijlage A

Product
Opmerking

(114)

Actor Interservice Comité Standaardisatie (ICS)
Handeling Het coördineren van de Nederlandse standpunten op het gebied van standaardisatie en het inbrengen van deze standpunten in de diverse nationale en internationale overlegfora
Periode 1995-
Grondslag Aanwijzing chef defensiestaf en directeur-generaal materieel, CDS/DGM nr. 95-2, d.d. 25 september 1995, bijlage A

Product
Opmerking

(115)

Actor Normalisatie commissie Koninklijke Landmacht (NCKL)
Handeling Het voorbereiden en vaststellen van het normalisatie- en standaardisatiebeleid voor de Koninklijke Landmacht
Periode 2001-

Grondslag
Product
Opmerking

{PRIVATE }Bevoorrading{TC \ 2 "Bevoorrading"}

Doel van bevoorrading is het beschikbaarstellen van de materiële middelen, die nodig zijn om het materieel van de Koninklijke marine in gebruiksgereede staat te brengen en te houden, zodat onder alle omstandigheden aan de voor de omstandigheden geldende normen inzake de materiele beschikbaarheid wordt voldaan met een zo gunstig mogelijke kosteneffectiviteitsverhouding (VVKM 92.1). Bevoorradingsartikelen kunnen worden onderverdeeld in reservedelen, gebruiksgoederen (worden bij defecten hersteld) en verbruiksartikelen (worden opgebruikt) en worden voorzien van een NATO-stocknummer.

In een rapport van de afdeling Reorganisatie van de Administratieve Methoden en Rationalisatie van de Arbeid (RAMRA) werd in 1948 het bedrijfsproces bevoorrading omschreven. Het bedrijfsproces omvatte het maken en vaststellen van een leggerinventaris⁵⁴ of uitrustingsregister⁵⁵, de vaststelling van de omvang van de magazijnvoorraden, de verwerving van bevoorradingsartikelen, het opstellen van een dislocatie-eis voor de voorraden, het beheer van de voorraden, de inspectie op het beheer, de distributie van bevoorradingsartikelen (de eigenlijke bevoorrading) en het afvoeren van bevoorradingsartikelen uit de voorraden. Inhoudelijk is het bedrijfsproces nauwelijks veranderd.

De organisatie ten aanzien van de bevoorrading is echter wel veranderd. Voor 1976 waren de belangrijkste organisatie-eenheden die een rol speelden in het bedrijfsproces het bureau Bevoorrading, de technische bureaus en de Marinemagazijndienst. De taken van de technische bureaus zijn na 1976 overgegaan op artikelmanagers. In de organisatie van de directie Materieel KM van na 1976 is bovendien de functie van manager bevoorrading opgenomen, die niet alleen hoofd is van de afdeling Bevoorrading, maar ook hoofd van de Marinemagazijndienst en als manager bevoorrading zelfstandige taken en verantwoordelijkheden heeft.

Tegenwoordig deelt men de bevoorrading in drie deelprocessen in, namelijk het deelproces 'voorzien in' (verantwoordelijkheid souschef Materieelprojecten), 'instandhouden' (verantwoordelijkheid souschef Materieelexploitatie) en 'afvoeren' (verantwoordelijkheid souschef Materieelsverwerving). De manager bevoorrading is belast met de uitwerking van het bevoorradingsbeleid binnen de verantwoordelijkheden van de bovengenoemde souschefs en treedt coördinerend op in het gehele proces van de materieelsbevoorrading. Hij kan functionele aanwijzingen geven aan de artikelmanagers voor het bepalen van de voorraadniveaus, stelt alle logistieke (technische) documentatie vast en oefent toezicht uit op het administratief beheer van de voorraden. Tenslotte coördineert hij de afvoer van bevoorradingsartikelen en het daadwerkelijk afvoeren van die artikelen naar de Directie der Domeinen. Hij onderhoudt contacten met de operationele eenheden om knelpunten in de bevoorrading te kunnen signaleren. Bovendien vindt er overleg plaats met Marinestaf (afdeling Logistiek, afdeling

-
- 54) Dit is een opsomming van alle goederen, die geen deel uitmaken van het schip, dus niet behoren tot de onroerende goederen, welke als regel aanwezig behoren te zijn aan boord van een schip c.q. in de inrichting, één en ander met uitzondering van kleding en voeding.
- 55) De scheepsuitrusting was het geheel van inventarisgoederen, intendancegoederen (kleding en voeding), hydrografische kaarten, nautische boekwerken, geneeskundige behoeften en gedrukten.

Operaties) opdat bij de bevoorrading kan worden ingespeeld op de bestaande of toekomstige operationele behoeften.

De afdeling Bevoorrading, ressorterend onder de sous chef Materieelexploitatie, stelt bevoorradingprocedures op en ontwerpt voorschriften voor de administratie en het beheer van bevoorradingartikelen bij eenheden der zeemacht en de Marinemagazijndienst. Deze procedures en voorschriften worden vastgesteld door de manager bevoorrading.

In het deelproces 'voorzien in' komt de initiële bevoorrading tot stand onder verantwoordelijkheid van de souschef Materieelprojecten. Dat wil zeggen dat de behoefte aan bevoorradingartikelen wordt vastgesteld door het projectmanagement en de initiële verwerving plaatsvindt. In het bestek wordt de behoefte aan noodzakelijk aanwezige onderdelen op hoofdlijnen weergegeven. Vervolgens vullen de technische afdelingen de behoefte aan bevoorradingartikelen nader in en worden de wal- en boordvoorraden vastgesteld. Dit wil zeggen dat zij vaststellen welke artikelen voorradig moeten zijn. Onder verantwoordelijkheid van de afdeling Bevoorrading, die in de fase van de initiële bevoorrading coördinerend optreedt, komen de uitrustingsbescheiden en het register van scheepsinstallaties tot stand. In de uitrustingsbescheiden worden de gebruiks- (worden bij defecten hersteld) en verbruiksartikelen (worden opgebruikt) opgenomen. In het register van scheepsinstallaties worden de aan boord aanwezige installaties opgesomd. De uitrustingsbescheiden zijn een samenvoeging van de vroegere leggerinventaris en het uitrustingsregister en worden tegenwoordig, namens de minister, door de manager bevoorrading vastgesteld.

Voor 1976 maakten technische bureaus een voorontwerp van een leggerinventaris of uitrustingsregister in overleg met Marinestaf. Bureau Bevoorrading stelde het eindontwerp op en diende deze in bij de Vlagofficier Materieel. Uiteindelijk stelde de minister de leggerinventaris en uitrustingsregister vast. Aan de hand van deze vastgelegde behoeften stelden de technische bureaus de omvang van de magazijnvoorraden vast en beslisten omtrent de noodzakelijkheid tot het aanleggen van voorraden. De uitrustingsbescheiden hebben het karakter van een doorlopende autorisatie aan de instanties belast met de bevoorrading om de artikelen te verstrekken tot het hoogste niveau dat in de uitrustingsbescheiden wordt genoemd. Voor iedere verstrekking daarboven moet worden vastgesteld of het aangevraagde nodig is.

Nadat de initiële behoefte is bepaald en de uitrustingsbescheiden zijn vastgesteld, begint het deelproces instandhouden. **Instandhouding omvat onderhoud, bevoorrading en modificaties voortvloeiend uit onderhoud** Hierin bepalen de artikelmanagers de noodzakelijke omvang van de voorraden en worden voorraden aangelegd. Zij bepalen ook wanneer artikelen moeten worden vervangen. Ook behoort tot het deelproces het distribueren van bevoorradingartikelen, Leiding over de bevoorrading gedurende het deelproces instandhouden heeft de manager bevoorrading, onder eindverantwoordelijkheid van de souschef Materieelexploitatie (SC-ME).

Tenslotte beslissen artikelmanagers inzake de vervanging van goederen uit de magazijnvoorraden en inzake het afvoeren van bevoorradingartikelen uit de voorraad. Daartoe beoordelen zij voorstellen tot het afvoeren van

bevoorradsingsartikelen uit de voorraden of de bestelsignalen van VAS/LOGDOC (zie bij verwerving). Leiding over de bevoorrading gedurende het deelproces afvoeren heeft nu de souschef Materieelsverwerving (SC-MV). Artikelen die worden afgevoerd, worden ofwel verschroot of zij worden via de Dienst der Domeinen verkocht.

Van belang voor het behoud van materialen, die zijn opgenomen in de voorraden, is een goede preservering⁵⁶ en verpakking. Binnen de Koninklijke marine werden eisen ten aanzien van de preservering en de verpakking van goederen vastgesteld door de technische bureaus. Bij de Koninklijke marine werd in 1959 een preserveringsdeskundige aangesteld. In 1962 werd bureau Algemeen Technische Zaken ingesteld met een sectie Preservering en Verpakking, waarvan de preserveringsdeskundige het hoofd werd. Het bureau coördineerde de werkzaamheden van de technische bureaus en was verantwoordelijk voor de juiste verpakking en preservering van materialen. De deskundige ontwierp gedetailleerde voorschriften betreffende de goederen die waren opgenomen in de materieelcodeboeken (zie codificatie) of die daarin naar hun aard behoorden te worden opgenomen⁵⁷ en stelde voorschriften op ten aanzien de verpakking van goederen. Naast voorschriften stelde hij preserveringseisen op, die aan leveranties aan de Koninklijke marine moesten worden gesteld. Hij adviseerde betrokken autoriteiten inzake de inrichting van en gebruik van preserveringlijnen bij diensten, instellingen en bedrijven van de Koninklijke marine. Van deze adviezen maakte hij melding aan het hoofd bureau Algemeen Technische Zaken. Hij controleerde de juiste toepassing van preserveringsvoorschriften bij de Koninklijke marine en controleerde of leveranties aan de gestelde eisen voldeden⁵⁸. In 1986 is de afdeling Algemeen Technische Zaken opgeheven alsook de functie van preserveringsdeskundige. De taken voor wat betreft de preservering en verpakking zijn ondergebracht bij de Marinemagazijndienst, omdat deze taken passen in de doelstellingen van deze dienst. De voorschriften op het gebied van de preservering en verpakking zullen daarmee ook worden ingetrokken.

De coördinatie binnen de krijgsmacht op het gebied van de preservering werd sinds 1953 bevorderd door de Contactcommissie Verpakking en Preservering, ingesteld door en ressorterend onder de Materieelraad. Overeenkomstig de stafeseisen stelde de commissie naar behoefte voorschriften of handleidingen voor verpakking en/of preservering samen en legde deze, na goedkeuring door de Materieelraad, voor aan de minister ter vaststelling. In 1958 werd de taak van de commissie gewijzigd. Als Commissie Coördinatie Preserverings- en Verpakkingsaangelegenheden Krijgsmacht rapporteerde ze aan de Materieelraad in algemene zin, waarna de raad het rapport eventueel voorzien van opmerkingen, doorstuurde aan de minister. In 1975 is de commissie opgeheven en werden preservering en verpakkingsaangelegenheden besproken in de Coördinatie Commissie Normalisatiezaken voor de Krijgsmacht. Bij de instelling

56) Volgens CZ 2136d is preservering het reinigen, drogen en van een conserveermiddel en/of verpakking voorzien van een voorwerp met als doel dat voorwerp langdurig geschikt te doen blijven voor gebruik.

57) Hierover waren bepalingen opgenomen in VVKM 190, deel 1.

58) Archief Ministerie van Marine, dossier 240863, deel 6 (contactcommissie verpakkingen en preserveringen).

van het Comité Materieel zijn deze taken weer overgebracht naar het interservice comité Artikelstandaardisatie.

Conform de huidige Comptabiliteitswet (CW) (art. 19 lid 3) is de Minister van Defensie belast met het beheer van de niet-geldelijke zaken die aan het Ministerie van Defensie toebehoren c.q. aan het Ministerie van Defensie zijn toevertrouwd. In aansluiting op de CW en het Besluit Materieelbeheer 1996 is binnen het Ministerie van Defensie met de SG aanwijzing V/13 d.d. 11 juni 1999, in het kader van de integrale verantwoordelijkheid van de commandanten, de verantwoordelijkheid voor het materieel beheer neergelegd bij de commandanten van de organisatie-eenheden. Vanaf 2001 zal de Minister in het kader van VBTB in zijn jaarverslag onder meer een mededeling over de bedrijfsvoering moeten opnemen. Hierin zal hij uitspreken in hoeverre hij de onderdelen van de bedrijfsvoering (waaronder het materieelbeheer) toereikend beheerst.

In navolging van de *Instandhoudingsfilosofie voor het materieel der Koninklijke Marine*, opgesteld in maart 1991, is in 2000 binnen de KM op het gebied van de methodiek Integrated Logistic Support (ILS), met het verschijnen van de eerste versie van het Handboek ILS⁵⁹, formeel invulling gegeven aan het gebruik van deze methodiek binnen de gehele KM.

De ILS-methodiek is door belangrijke NATO-partners gekozen als het instrument voor het minimaliseren van de levensduurkosten van het materieel. De toepassing van de methodiek, gebaseerd op MIL-STD 1388 en DEF STAN 00-60, omvat het hele materieel logistieke proces vanaf de behoeftestelling tot aan de afstoting van het systeem. Een belangrijk aspect bij het toepassen van deze methodiek is de vereiste integrale werkwijze bij het uitvoeren van de noodzakelijke activiteiten in een ontwerpproces.

Systemen dienen niet slechts op prestaties te worden beoordeeld, maar ook op kosten en onderhoudbaarheid. Het gaat er immers om de gewenste prestatie te kunnen blijven leveren op het gewenste tijdstip en op de gewenste plaats, tegen minimale kosten.

ILS biedt optimale mogelijkheden voor beïnvloeding van het ontwerpproces. De ontwerpkeuze is in sterke mate bepalend voor de totale levensduurkosten van een systeem.

- handelingen:

(44)

actor	minister van Defensie
handeling	voorbereiden en vaststellen van voorschriften waarin procedures zijn vastgelegd met betrekking tot de bevoorrading
produkt	
periode	1945-
opmerking	hieronder wordt tevens de materiële mobilisatievoorbereiding begrepen

⁵⁹⁾

Vastgesteld 26-01-2000, DMKM, nr. M 2000008538.

(45)
actor minister van Defensie
handeling voorbereiden en vaststellen van een leggerinventaris, uitrustingsbescheiden of andere documenten waarin de behoefte aan bevoorradingsartikelen is vastgelegd
produkt
periode 1945-

(46)
actor minister van Defensie
handeling voorbereiden en vaststellen van de omvang van de magazijnsvoorraden
produkt
periode 1945-

(47)
Actor Minister van Defensie
Handeling Beheren van de magazijnsvoorraden
Periode 1945-
Grondslag Aanwijzing secretaris-generaal nr. V/13 inzake besluit materieelbeheer 1996, nr F/99003524 van 4 juni 1999, art. 4, 6
Product Voorraadadministratie/beheeradministratie
Opmerking

(48)
actor minister van Defensie
handeling uitoefenen van toezicht op het beheer van de magazijnsvoorraden
produkt
periode 1945-

(49)
actor minister van Defensie
handeling distribueren van militair materieel uit de magazijnsvoorraden en het inzetten van materieel ten behoeve van oefeningen, acties, mobilisatie- of oorlogsvoorbereiding
produkt
periode 1945-

(50)
actor minister van Defensie
handeling voorbereiden en vaststellen van voorschriften waarin procedures zijn vastgelegd met betrekking tot de preservering en verpakking
produkt
periode 1945-

(51)
actor minister van Defensie
handeling voorbereiden en vaststellen van verpakkings- en conserveringseisen
produkt
periode 1945-

{PRIVATE }Onderhoud en reparatie

{TC \ 2 "Onderhoud en reparatie"}

Het doel van onderhoud is op kosteneffectieve wijze de storingen van materiële middelen te voorkomen (preventief onderhoud) of indien zich storingen voordoen deze zo snel mogelijk te verhelpen (correctief onderhoud) teneinde de gewenste operationele beschikbaarheid te realiseren.

De directeur materieel KM is belast met het beschikbaar stellen van het materieel aan de operationele gebruiker. Dit houdt tevens in het verstrekken van zodanige logistieke middelen dat de gebruiker daarmee in staat is het onderhoud op efficiënte wijze uit te voeren en de installaties de vereiste materiële gereedheid te doen houden.

De operationele bevelhebber treedt op als beheerder van de operationele platformen en is als zodanig belast met het doen uitvoeren van het onderhoud bij de operationele groepen. Hij dient de prioriteiten voor de uitvoering van het onderhoud door de onderhoudseenheden aan te geven. Hij ziet erop toe dat het operationeel platform onderhouden wordt volgens de door DMKM gestelde normen en regels.

Geregeld onderhoud en aanpassing van het materieel zijn nodig om de gevechtswaarde van de vloot op het vereiste peil te houden. Planning van het onderhoud van schepen, vliegtuigen en inrichtingen van de Koninklijke marine vindt plaats op basis van zogenaamde vaar- en onderhoudsschema's, die worden opgesteld door Marinestaf. Hierbij vindt overleg plaats met de directie Materieel⁶⁰. Deze zogenaamde vaar- en onderhoudsschema's worden opgesteld aan de hand van richtlijnen gegeven door de Chef Marinestaf. Eén en ander geldt met uitzondering van die eenheden waarvoor regelingen worden getroffen door het geallieerde operationele bevel van de NAVO. Uiteraard is samenwerking tussen Marinestaf en de directie Materieel noodzakelijk. Voor Marinestaf is het belangrijk te plannen hoeveel schepen in de vaart zullen zijn en voor de directie Materieel is het belangrijk het onderhoud te plannen in verband met de beschikbare capaciteit bij de marine onderhoudsbedrijven en particuliere bedrijven en in verband met de financiële consequenties. Marinestaf plant het periodieke onderhoud en de reparaties van schepen of vliegtuigen dus vanuit operationeel oogpunt en de directie Materieel voert technische en financiële werkzaamheden uit ten aanzien van het onderhoud of een reparatie.

Het onderhoud van materieel bij de Koninklijke marine vraagt een goede coördinatie tussen de operationele eenheden, de marinebedrijven en de directie Materieel. Om deze coördinatie te verbeteren is in 1977 de functie van

60) In 1959 was het 'samenstellen van vaar- en onderhoudsschema's' een taak geworden van bureau Organisatie Marinestaf. In 1974 werd echter de sectie Vaar- en Onderhoudsschema's van bureau Organisatie overgebracht naar bureau Operaties, zodat dit bureau zijn oude taak weer terugkreeg.

Hoofdaannemer ingesteld. Deze functie wordt bekleed door de directeur van de Rijkswerf te Den Helder. De Hoofdaannemer ressorteert onder de directeur Materieel KM en is de centrale coördinator bij het voorbereiden en uitvoeren van het meerjaarlijks onderhoud (MJO) op basis van de vaar- en onderhoudsschema's.

Momenteel spreekt men van organiek onderhoud, middelbaar en hoger onderhoud. Organiek onderhoud is al het onderhoud dat autonoom door de bemanning van het schip wordt uitgevoerd. Middelbaar onderhoud is al het onderhoud in opdracht van de operationele gebruiker dat wordt uitgevoerd door of met assistentie van een ondersteunende eenheid (bv. een dienst, marinebedrijf of industrie), zoals bepaald door de directeur Materieel KM. Hoger onderhoud is al het onderhoud in opdracht van de minister uitgevoerd door een marinebedrijf of de industrie. De Hoofdaannemer is voor dit laatste onderhoud verantwoordelijk. Vóór de invoering van deze begrippen sprak men van vier trappen van onderhoud. Het eerste- en tweedetraps onderhoud werd verricht bij de eenheid zelf door respectievelijk het bedienend en het technisch personeel van die eenheid. Derde- en vierdetraps onderhoud gebeurde niet door de eenheid zelf, maar bij marinebedrijven of particuliere bedrijven. Derdetraps onderhoud viel onder de verantwoordelijkheid van een regionale bevelhebber (een schip werd niet uit dienst gesteld), vierdetraps onderhoud viel onder verantwoordelijkheid van de Vlagofficier Materieel (het schip werd uit dienst gesteld).

Voordat onderhoudswerkzaamheden worden uitgevoerd, vinden voorbereidende activiteiten plaats. Op basis van zogenaamde beproevingen voor onderhoud (BVO) wordt bepaald welke onderhoudswerkzaamheden of reparaties nodig zijn. De (groeps)commandant stelt de standaardlijsten van beproeving op in samenwerking met de Hoofdaannemer en de marinebedrijven. De werkzaamheden, die na de beproeving noodzakelijk worden geacht, worden door de Hoofdaannemer vastgelegd in een concept reparatielijst. Tegenwoordig bestaat zo'n reparatielijst uit een standaard onderhoudslijst (SOL), opgesteld door bureau Hoofdaannemer, en een aanvullende standaard onderhoudslijst (ASOL), opgesteld door de commandant na de beproeving voor onderhoud. In de reparatielijst zijn ook de nodige modificaties (wijziging van de constructie) opgenomen, die door het hoofd Instandhouding worden opgedragen. De reparatielijst wordt door het hoofd Instandhouding, namens de directeur Materieel KM, vastgesteld in de reparatievergadering of instandhoudingsvergadering, waarin de Hoofdaannemer, de technische afdelingen, de marinebedrijven, vertegenwoordigers van de operationele eenheden en het hoofd Instandhouding zitting hebben. De Hoofdaannemer stelt vervolgens een projectplanning ten behoeve van de uitvoering van het onderhoud op.

Vóór de instelling van de functie van Hoofdaannemer ontwierp de commandant van een schip een reparatielijst waarin hij vastlegde welke onderhoudswerkzaamheden en welke reparaties moesten worden uitgevoerd⁶¹. Als naast de in de reparatielijsten aangegeven werkzaamheden nog andere werkzaamheden

61) De procedure inzake de vaststelling van reparatielijsten en de gang van zaken bij het onderhoud is vastgelegd in CZ 1554. Opvallend zijn de vele uitzonderingen op de algemene regels die in de circulaire worden vastgesteld. Hier zal ik alleen de algemene regels beschrijven. In de circulaire werd eveneens uitvoerig beschreven hoe een reparatielijst er moest uitzien.

moesten worden verricht, dan stelde de commandant dit voor door middel van een aanvullende reparatielijst. Bij derdetraps onderhoud beoordeelde de regionale bevelhebber (CZMNED) de reparatielijsten in overleg met de commandant en de hoofden van de bij het onderhoud betrokken bedrijven. Zij adviseerden de regionale bevelhebber over de te verstrekken opdracht tot uitvoering van onderhoud en reparaties. De bevelhebber gaf vervolgens schriftelijke opdracht tot onderhoud. Van die opdrachten stuurde hij afschriften, voorzien van een raming van kosten en tijd aan de Vlagofficier Materieel. Bij vierdetraps onderhoud voorzag de regionale bevelhebber de reparatielijst van de commandant van advies en zond ze aan de minister (de Vlagofficier Materieel). De Vlagofficier Materieel maakte een raming van de kosten en de tijdsduur. Voor wat betreft de raming van de tijdsduur pleegde hij overleg met de Chef Marinestaf, waarna hij de reparatielijst met de raming aan de minister voorlegde. De minister besliste en gaf vervolgens opdracht tot onderhoud. De Vlagofficier Materieel zorgde ervoor dat schriftelijke opdrachten werden gegeven aan een bedrijf.

De Hoofdaannemer stelt ook lijsten van noodzakelijke modificaties op. Deze lijsten van modificaties worden voorgelegd aan de technische afdelingen van de directie Materieel die de lijsten beoordelen en daarover adviseren aan het hoofd Instandhouding. Het hoofd Instandhouding stelt de modificaties vast. Grote modificaties worden vastgelegd in een ministeriële beschikking. Tegenwoordig mag het hoofd Instandhouding voor de minister een dergelijke beschikking vaststellen. Modificaties die niet voortkomen uit onderhoud en niet gebaseerd zijn op het bestek, worden betaald uit het budget van Marinestaf en niet uit het budget van de directie Materieel.

Wat tegenwoordig modificatie wordt genoemd, noemde men vroeger aanvullingen en wijzigingen (A&W). Tot 1949 waren geen procedures vastgelegd ten aanzien van voorstellen tot aanvullingen of wijzigingen. Wel was bepaald dat aanvullingen en wijzigingen niet in een reparatielijst mochten worden opgenomen. Een commandant moest een met redenen omkleed voorstel indienen bij zijn onmiddellijke chef. In 1949 werd bepaald dat voorstellen tot aanvullingen of wijzigingen van een schip uitsluitend konden uitgaan van een commandant of daarboven gestelde autoriteiten, van een technisch bureau van het ministerie of van een directeur van een marine onderhoudsbedrijf. De voorstellen van commandanten werden langs hiërarchische weg bij de minister (Vlagofficier Materieel) ingediend. De minister besliste op het voorstel, waarna bij goedkeuring de werkzaamheden konden worden uitgevoerd. Van alle beschikkingen van de minister hield de commandant van een schip een 'scheepsregister van aanvullingen en wijzigingen' bij.

Sinds 1954 werden alle bij de minister ingediende voorstellen behandeld door het hoofd van het bureau Reparatie Schepen van de hoofdafdeling Materieel. Ook toen beoordeelden de technische bureaus de voorstellen. Het hoofd van het bureau Reparatie Schepen bereidde de beschikking van de minister voor. Tevens hield hij een centrale registratie bij van alle voorstellen die bij het ministerie waren binnengekomen met daarbij gegevens over genomen beslissingen. Na een beschikking troffen de technische bureaus voorbereidingen zodat de werkzaamheden op het gewenste tijdstip konden worden begonnen. Nadat

aanvullingen en wijzigingen waren uitgevoerd, werd het hoofd van het bureau Reparatie Schepen door de commandant van het schip daarover ingelicht⁶².

Aanleiding voor de uitvoering van een modificatie zijn:

- operationele ervaringen
- onderhoudservaringen
- defectenrapportages
- verbeterd ontwerp door de fabrikant
- correcties van fouten door de fabrikant
- veroudering van (deel)installaties
- gewijzigde of aanvullingen op de stafeis
- niet meer leverbaar zijn van reservedelen
- technische of operationele einde levensduur van componenten.

De modificaties worden ingedeeld in:

Groep A: Modificaties zonder invloed op 'form, fit and function'; uitwisselbaarheid blijft gehandhaafd. Groep B: Modificaties in zelfbeheer, met enige invloed op de instandhoudingseisen; uitwisselbaarheid is niet meer mogelijk. Groep C: Modificaties met veel invloed op de instandhoudingseisen, deze modificaties betekenen een grote wijziging in de configuratie van de apparatuur en/of de instandhouding daarvan.

Bij incidenteel onderhoud vindt toezicht plaats door de regionale bevelhebber, bij meerjaarlijks onderhoud berust dit toezicht bij de Hoofdaannemer. Voor 1977 berustte het dagelijks toezicht bij derdetraps onderhoud bij de commandant van het betrokken schip. Bij vierdetraps onderhoud berustte het dagelijks toezicht op de werkzaamheden bij de commandant of bij de technische bureaus.

Na afloop van het onderhoud vinden nogmaals beproevingen plaats (beproeving na onderhoud, BNO) op basis van een beproevingsprogramma dat wordt opgesteld door de commandant en wordt vastgesteld door de regionale bevelhebber. De commandant stelt vervolgens een beproevingsverslag op. De Hoofdaannemer stelt een reparatieverslag op waarin bevindingen en aanbevelingen zijn opgenomen en waarin een opsomming wordt gegeven van opgedragen en uitgevoerde werkzaamheden. Voor 1977 werd een reparatieverslag opgesteld door de verantwoordelijken voor het toezicht op de onderhouds- of reparatiewerkzaamheden, die altijd verantwoording schuldig waren aan de Vlagofficier Materieel. Dit kon een typechef, een commandant of technisch bureau zijn. De reparatieverslagen werden aan de Vlagofficier Materieel gezonden en aan de regionale bevelhebber.

Bij de hoofdafdeling Materieel werden werkzaamheden ten aanzien van onderhoud en reparatie, alsmede ten aanzien van aanvullingen en wijzigingen uitgevoerd door de technische bureaus. De technische bureaus van deze

62) Voor aanvullingen en wijzigingen betreffende walorganisaties of wijzigingen van geringe omvang betreffende bewapeningsinstallaties golden afwijkende procedures. Voor wat betreft het laatste was hoofd bureau Bewapening belast met de werkzaamheden die anders door het hoofd bureau Reparatie Schepen werden uitgevoerd.

hoofdafdeling hadden elk een sectie Onderhoud. Zij maakten projecten bij voorstellen tot of aanvragen voor herstelling van materieel. Ook adviseerden zij de Vlagofficier Materieel over projecten betreffende wijzigingen of herstellingen van materieel die waren opgedragen aan de rijkswerven of marinebedrijven. Bureau Reparatie Schepen coördineerde het werk van de technische afdelingen. Hetzelfde geldt tegenwoordig voor de relatie tussen de technische afdelingen en de afdeling Instandhouding.

Integrated Logistics Support (ILS) is een managementconcept om op een geordende wijze te komen tot volledige integratie van logistieke ondersteuningseisen in het ontwerp van een (wapen)systeem. De doelstelling van ILS is het minimaliseren van de levensduurkosten van materieel, waarbij gedurende de gehele levensduur voldaan blijft worden aan de aan het materieel gestelde eisen. De integratie komt onder meer tot uiting doordat alle logistieke (ondersteunings)elementen van het (wapen)systeem in hun onderlinge samenhang worden beschouwd, alsmede in samenhang met het (wapen)systeem. De logistieke ondersteuning wordt ingepast in het operationele concept van een (wapen)systeem, opdat wordt voldaan aan de vereiste inzetbaarheid van dat (wapen)systeem. Het streven is naar logistieke ondersteuning gedurende de exploitatiefase van een (wapen)systeem tegen de laagst mogelijke (levensduur)kosten. Deze ondersteuning wordt gerealiseerd door het voorzien in van alle logistieke ondersteuningselementen waaronder: het onderhoudsconcept, meet- en testmiddelen, het bevoorradingsconcept, industriële ondersteuning, de opleiding en training van personeel, (technische) documentatie, computerprogrammatuur, infra-structuur alsmede verpakking, handling, opslag en transport

- handelingen:

(52)

actor	minister van Defensie
handeling	voorbereiden en vaststellen van voorschriften waarin procedures zijn vastgelegd met betrekking tot het onderhoud en de reparatie van materieel
produkt	Handboek integrated logistic support van 26-1-2000; instandhoudingsfilosofie
periode	1945-

(53)

actor	minister van Defensie
handeling	voorbereiden en vaststellen van instandhoudingsplannen/exploitatieplannen
produkt	instandhoudingsplannen; exploitatieplannen
periode	1945-
bron:	Instandhoudingsfilosofie voor het materieel der koninklijke marine (Ministerie van Defensie, Directie materieel Koninklijke marine, 19 maart 1991)
Opmerking	Het exploitatieplan (EP) wordt per klasse van operationele schepen, per instelling(en) of per project (bestaande uit één of meer installaties) opgesteld. Het EP is, gebaseerd op de instandhoudingsfilosofie, een bundeling van randvoorwaarden, aannamen, uitgangspunten e.d. met betrekking tot de exploitatie (voorbereiding) en dient als basis voor het opstellen van instandhoudingsconcepten (IHC'en). Het EP bestaat uit de volgende zeven deelplannen: <ul style="list-style-type: none"> • plan van aanpak exploitatievoorbereiding

- gebruiksplan
- onderhoudsplan
- bevoorradingsplan
- documentatieplan
- configuratiebeheersplan
- opleidingsplan.

(54)

actor minister van Defensie
 handeling voorbereiden en vaststellen van vlieg-, vaar-, rij- en onderhoudsschema's
 produkt
 periode 1945-

(55)

actor minister van Defensie
 handeling voorbereiden en vaststellen van reparatielijsten
 produkt
 periode 1945-

(56)

actor minister van Defensie
 handeling voorbereiden en vaststellen van modificaties
 grondslag Materieel logistieke procedures regeling modificaties; MARALG 045/00.
 Produkt Modkit
 periode 1945-

opmerking Onder een modificatie wordt verstaan een technische wijziging, die de ontwerpkenmerken of eigenschappen van een systeem of onderdeel wijzigen.
 Voor een indicatie wat belangrijk en overig militair materieel is zie de opmerking bij handeling 29 en 30.

(57)

actor minister van Defensie
 handeling (doen) uitvoeren van modificaties
 produkt
 periode 1945-

opmerking Onder een modificatie wordt verstaan een technische wijziging, die de ontwerpkenmerken of eigenschappen van een systeem of onderdeel wijzigen.
 Voor een indicatie wat belangrijk en overig militair materieel is zie de opmerking bij handeling 29 en 30.

(58)

actor minister van Defensie
 handeling voorbereiden en uitvoeren van onderhoud aan militair materieel
 produkt
 periode 1945-

(59)
actor minister van Defensie
handeling uitoefenen van toezicht op de uitvoering van onderhoud en reparaties
produkt
periode 1945-

(60)
actor minister van Defensie
handeling voorbereiden en vaststellen van reparatieverslagen na onderhoud
produkt
periode 1945-

{PRIVATE }Afstoten van materieel{TC \ 2 "Afstoten van materieel"}

Afvoeren van materieel uit de sterkte is feitelijk een vorm van negatieve verwerving. Op basis van de vastgestelde behoefte dient materieel te worden verworven of kan materieel uit de sterkte worden afgevoerd. Beslissingen over het afvoeren van schepen of ander materieel vinden dan ook plaats in het kader van het proces van de behoefteplanning. Bij vervanging van materieel spelen de levensduurkosten en operationele kwaliteit een rol. Steeds worden exploitatiekosten afgewogen tegen het operationele nut om materieel in dienst te houden.

Vormen van afstoting zijn verkoop, inruil, schenking. Afstoting kan ook plaatsvinden door verschromping of vernietiging van materieel, bijvoorbeeld munitie. Tenslotte kan militair materieel ook buiten dienst worden gesteld.

Verkoop van Defensiematerieel loopt in principe via de Dienst der Domeinen, die belast is met de verkoop van alle overtollige goederen in eigendom van de Staat. De verantwoordelijkheid voor het militaire materieel (opslag en beheer) berust bij de materieeldirecteuren tot aan de feitelijke overdracht door domeinen aan derden.

Het directoraat-generaal Materieel speelt een rol bij de afstoting van strategische goederen. De directeur DGM(P) stelt jaarlijks in het kader van de APB-cyclus (Activiteiten Plan Begroting) een vijfjarenplan vast. De Bevelhebbers, de CDICO de DFZ dienen jaarlijks in maart aan de DGM de conform bijlage B benodigde informatie voor dit plan te verstrekken.

Wat men onder strategische goederen verstaat, is opgenomen in een lijst die is opgenomen als bijlage bij het 'Uitvoerbesluit strategische goederen 1963'. Bij de export van strategische goederen is op basis van dit uitvoerbesluit uit 1963 een exportvergunning vereist die de materieeldirecteuren dienen aan te vragen bij het ministerie van Economische Zaken, indien de Dienst der Domeinen niet hoeft te worden ingeschakeld. Er bestaat sinds plusminus 1968⁶³ de interdepartementale Commissie Verkoop Defensiematerieel (CVDM) die als doelstelling heeft '... het gestructureerd doen afstoten (verkopen) van militair strategische goederen, zoals gedefinieerd in het Uitvoerbesluit Strategische Goederen 1963, die overtollig zijn in de zin van het Besluit Beheer Overtollige

63) De commissie is nooit formeel, dat wil zeggen met een instellingsbeschikking, ingesteld.

Rijksgoederen⁶⁴. De commissie wordt ingeschakeld bij alle verkooptransacties van strategisch Defensiematerieel met een positieve verkoopwaarde. In deze commissie wordt de minister van Defensie vertegenwoordigd door de directeur-generaal Materieel, die sinds kort ook afstotingsplannen opstelt. Het voorzitterschap en het secretariaat van de interdepartementale commissie berusten bij het ministerie van Financiën. Na een positieve beslissing van de commissie geschiedt de verkoop van het militaire materieel door de Inspectie der Domeinen van het ministerie van Financiën. Indien overtollige goederen worden afgestoten met een negatieve verkoopwaarde, dan verzorgen de krijgsmachtdelen dit zelf.

Bij de verkoop van militair materieel zijn altijd een aantal randvoorwaarden van belang. Zo is de minister van Buitenlandse Zaken in eerste instantie verantwoordelijk voor het Nederlandse wapenexportbeleid. De wettelijke basis voor dit beleid berust op de In- en uitvoerwet van 1962 en het al genoemde Uitvoerbesluit Strategische Goederen 1963.

De zorg voor het afvoeren van bevoorradingsartikelen uit de magazijnvoorraden was voor 1976 in handen van de technische bureaus. Na 1976 is deze taak overgenomen door de artikelmanagers. Zij stellen vast of bepaalde goederen uit de magazijnvoorraden kunnen worden afgevoerd.

Het afvoeren van materieel wordt gecoördineerd door de afdeling Bevoorrading van de directie Materieel.

Nadat de beslissing tot afvoering van een schip door de minister is genomen, doet hij een verzoek aan de Koningin om een machtiging tot afvoering van het betreffende schip. Het zijn immers Harer Majesteit's schepen. Na verkregen machtiging van de Koningin wordt het schip bij beschikking van de minister afgevoerd uit de sterkte en worden de uitrustingsbescheiden ingetrokken. Het schip wordt tenslotte ter verkoop overgedragen aan de Dienst der Domeinen van het ministerie van Financiën.

Bij de afstoting van overtollige defensiegoederen wordt gestreefd naar aanvaardbare bestemmingen en, tegelijkertijd, een zo hoog mogelijke opbrengst. Dit laatste is voor Defensie van belang omdat een aanzienlijk deel van de opbrengsten ten goede komt aan de defensiebegroting.

Voor schenkingen van strategische roerende zaken alsmede voor schenkingen van zaken, waarvoor een vervangende aanschaf noodzakelijk is, dient door tussenkomst van achtereenvolgens de Directeur-Generaal Materieel (DGM) en de Directeur-Generaal Economie en Financiën (DGEF) de voorafgaande toestemming van de Staatssecretaris te worden gevraagd.

In alle andere gevallen is die toestemming vereist indien de totale geraamde waarde van de schenking hoger is dan f25.000. Voor alle schenkingen boven f 100.000 dient de instemming van de minister van Financiën te worden verkregen. Tevens dient mededeling te worden gedaan aan de Algemene Rekenkamer.

64) Brief van de staatssecretaris van Financiën aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal inzake de verkoop van overtollig strategisch defensiematerieel, (1991). Afschrift.

- handelingen:

(61)
actor minister van Defensie
handeling voorbereiden en vaststellen van voorschriften waarin procedures zijn vastgelegd met betrekking tot het afstoten van materieel
produkt **Aanwijzing DGM nr. 2000-1, d.d. 1 mei**, **Aanwijzing DGEF nr. 36.**
periode 1945-

(62)
actor minister van Defensie
handeling verzoeken aan de Koningin om een machtiging tot het afvoeren van een Hr. Ms. schip uit de sterkte
produkt
periode 1945-

(63)
actor minister van Defensie
handeling buitendienststellen, overcompleteetstellen, verhuren en vernietigen van militair materieel
produkt
periode 1945-

(64)
actor minister van Defensie
handeling voorbereiden van de overdracht en het overdragen van militair materieel aan de Dienst der Domeinen van het ministerie van Financiën
produkt
periode 1945-

(65)
actor minister van Defensie
handeling voorbereiden en vaststellen van afstotingsplannen
produkt **afstotingsplan; vijfjarenplan voor afstoting.**
periode ±1992-

(66)
actor minister van Defensie
handeling voorbereiding van de besluitvorming en het beslissen inzake de afstoting van belangrijk militair materieel, zoals bepaalde typen voertuigen, schepen, vliegtuigen, wapens, wapen-, verbindings- en commandosystemen
produkt
periode 1945-

(67)
actor minister van Defensie
handeling **beslissen inzake de afstoting van overig militair materieel**
produkt **schenkingsbrief;**
periode 1945-

opmerking Vormen van afstoting zijn verkoop, inruil, schenking. Afstoting kan ook plaatsvinden door verschroting of vernietiging van materieel, bijvoorbeeld munitie. Tenslotte kan militair materieel ook buiten dienst worden gesteld.

(68)

actor minister van Defensie

handeling voorbereiden van de afstoting en het afstoten van militair materieel

produkt

periode 1945-

opmerking Vormen van afstoting zijn verkoop, inruil, schenking. Afstoting kan ook plaatsvinden door verschroting of vernietiging van materieel, bijvoorbeeld munitie. Tenslotte kan militair materieel ook buiten dienst worden gesteld.

(69)

actor Commissie Verkoop Defensie Materieel

handeling besluiten inzake de verkoop van overtollig strategisch militair materieel of strategische militaire goederen

produkt besluiten

periode ±1968-

{PRIVATE }Wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling van materieel{TC \ 2 "Wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling van materieel"}

Wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling van materieel is een bedrijfsproces waarin vele onderzoekende instellingen en commissies werkzaam zijn geweest. Wetenschappelijk onderzoek wil niet alleen zeggen onderzoek op materieel-technisch gebied, maar ook wetenschappelijk onderzoek ten aanzien van operationele, of personele aspecten. Als behoeftestellers treden tegenwoordig vooral Marinestaf en de directie Materieel KM op.

Om alle activiteiten op het gebied van het wetenschappelijk onderzoek bij de KM te kunnen coördineren is in 1948 de functie van hoofd Wetenschappelijk Onderzoek ingesteld. Aanvankelijk werd het hoofd Wetenschappelijk Onderzoek gesteld onder de Chef Marinestaf, maar hij adviseerde ook de Vlagofficier Materieel over nieuwe wetenschappelijke vindingen en toepassingen. Sinds 1963 maakt het hoofd Wetenschappelijk Onderzoek deel uit van de organisatie van de directie Materieel. Om zijn taak te kunnen uitvoeren hield het hoofd Wetenschappelijk Onderzoek in de beginjaren een technisch-wetenschappelijke bibliotheek en een bureau voor wetenschappelijke documentatie in stand. Hij gaf opdrachten tot onderzoek aan onder meer de rijksverdedigingsorganisatie van TNO (RVO/TNO) en stelde een jaarlijks programma van onderzoekingen op. Zowel de bibliotheek als de wetenschappelijke documentatie werden bij de instelling van het Technisch Documentatie Centrum voor de Krijgsmacht (TDCK)

door dit instituut overgenomen⁶⁵. Alle onderzoeksrapporten ~~worden ook nu nog~~ werden aan het TDCK toegezonden en ~~worden~~ werden daar beheerd. Het TDCK is eind 1995 opgeheven.

De coördinerende taak van het hoofd Wetenschappelijk Onderzoek komt onder meer tot uiting in het bijhouden van de projectdossiers betreffende onderzoeken⁶⁶.

Behoeftestellers, voor de directie Materieel zijn dit vooral de technische afdelingen, melden hun behoefte aan het hoofd Wetenschappelijk Onderzoek. Het hoofd Wetenschappelijk Onderzoek toetst een behoefte aan het onderzoeksbeleid van de Koninklijke marine en beoordeelt een behoefte op noodzaak en op de mogelijkheden ten aanzien van de uitvoering. De uitvoering van het onderzoek vindt plaats bij diverse instituten, waarvan Defensieonderzoek/toegepast natuurwetenschappelijk onderzoek (DO/TNO, vroeger de rijksverdedigingsorganisatie TNO) en het maritiem research instituut Nederland (MARIN, vroeger Stichting het Nederlandsch scheepsbouwkundig proefstation) van bijzondere betekenis zijn voor de Koninklijke marine. De directeur Materieel KM heeft zitting in de Raad voor het Defensie-Onderzoek, die de laboratoria van TNO-defensieonderzoek bestuurt. In deze raad heeft ook de directeur Wetenschappelijk Onderzoek en Ontwikkeling van het directoraat-generaal Materieel zitting⁶⁷.

Tot 1988 werden alle opdrachten tot het doen van onderzoek door het hoofd Wetenschappelijk Onderzoek bij de instituten geplaatst. Sinds dat jaar doet hij, voor door de Koninklijke marine betaald onderzoek, een voorstel tot inkoop bij de afdeling Materieelsverwerving die de opdracht verzorgt (verwerving van diensten). Opdrachten uit het budget van de directie Wetenschappelijk Onderzoek en Ontwikkeling van het directoraat-generaal Materieel worden nog wel door het hoofd Wetenschappelijk Onderzoek KM geplaatst.

Tijdens de onderzoeksfase vinden rapportages plaats aan hoofd Wetenschappelijk Onderzoek die de voortgang toetst op de dimensies produkt, tijd en geld. Bij de stafafdeling Wetenschappelijk Onderzoek heeft men daartoe zelf het geautomatiseerde PBS (projecten beheerssysteem) ontwikkeld, waarin opdrachten en planningsgegevens kunnen worden ingevoerd.

De planning van het wetenschappelijk onderzoek bij TNO-defensieonderzoek wordt vastgelegd in een middellang termijnplan, waarin de verdeling van de financiële middelen wordt aangegeven over de diverse aandachtsgebieden, en in een instituutswerkplan (jaarprogramma met voorziene opdrachten aan

65) Het Technisch Documentatiecentrum voor de Krijgsmacht (TDCK) bestaat sinds 1954 en heeft tot 1977 onder de secretaris-generaal geressorteed en daarna als een bijzondere organisatie-eenheid staat onder het directoraat-generaal Materieel. Het Technisch Documentatie Centrum verzamelt en beheert wetenschappelijke rapporten en publicaties van belang voor de krijgsmacht.

66) Deze activiteit zal in de nabije toekomst worden overgedragen aan de projectleiders wetenschappelijk onderzoek, omdat de stafafdeling Wetenschappelijk Onderzoek geen secretariële ondersteuning meer heeft.

67) De handelingen van de minister van Defensie die zijn gebaseerd op de TNO-wet worden niet in dit rapport genoemd, maar in het PIVOT rapport institutioneel onderzoek, waarin wetenschappelijke instellingen van de overheid zullen worden beschreven. De TNO-wet bepaalt de bevoegdheden van de minister ten opzichte van TNO, alsmede de bevoegdheden van de Raad voor het Defensie-onderzoek.

onderzoeksinstituten), waarin wordt aangegeven wat voor de Koninklijke marine wordt voorzien aan wetenschappelijk onderzoek en waarin de voorziene opdrachten zijn opgenomen. De planning van het wetenschappelijk en technologieontwikkeling bij de Koninklijke marine wordt sinds 1993 vastgelegd in het Marine technologie plan, waarin de behoefte voor vijf jaar wordt vastgelegd.

Ook op het gebied van het wetenschappelijk onderzoek werd aan het einde van de jaren vijftig in toenemende mate de behoefte gevoeld aan coördinatie van de werkzaamheden van de krijgsmachtdelen. In 1960 werd daarom door de minister van Defensie het Nederlands Defensie Research Comité ingesteld. Dit comité bracht adviezen uit aan de minister, na voorafgaand overleg met de Materieelraad en het Comité Verenigde Chefs van Staven, en rapporteerde jaarlijks aan hem, door tussenkomst van de twee voornoemde organen. Het NDRC werd in 1965 omgevormd tot het Nederlands Defensie Research Coördinatie Comité (NDRCC). Coördineren van het Nederlandse wetenschappelijke programma en afstelling op en samenwerking met buitenlandse programma's bleven de kern vormen van de taak. Daarbij was het NDRCC aangewezen voor de uitvoering van Nederlandse zijde van de met andere landen gesloten overeenkomsten inzake research en development⁶⁸. Om de coördinatie van het wetenschappelijk onderzoek nog verder te vergroten stelde de minister in 1969 de functie in van Coördinator Research Projecten Defensie⁶⁹. De coördinator werd binnen het ministerie van Defensie belast met het coördineren en adviseren inzake activiteiten met betrekking tot de militaire research en de raakvlakken daarvan met de ontwikkeling en verwerving in Nederland. Hij coördineerde de werkzaamheden van de drie krijgsmachtdelen en vertegenwoordigde de minister van Defensie in diverse nationale en internationale organen. Hij onderhield bijvoorbeeld contacten met het interdepartementaal overleg inzake het wetenschapsbeleid (IOW), waarvan de hoofden Wetenschappelijk Onderzoek van de krijgsmachtdelen deel uitmaakten. De coördinator heette sinds 1976 Cordinator Wetenschappelijk Onderzoek en Ontwikkeling en werd organisatorisch ondergebracht bij het directoraat-generaal Materieel. In 1985 is de functie overgegaan in de directeur Wetenschappelijk Onderzoek en Ontwikkeling (DWOO) van het directoraat-generaal Materieel.

Naast een toenemende coördinatie van het onderzoek en de ontwikkeling van materieel tussen de krijgsmachtdelen onderling, werd ook in toenemende mate de behoefte gevoeld aan internationale samenwerking. Een voorbeeld daarvan is de in 1957 op initiatief van de Britse admiraliteit totstandgekomen samenwerking op gebied van onderzoek en ontwikkeling. Er werd een Joint Naval Committee gevormd die jaarlijks het onderzoeksprogramma (de Anglo-Netherlands Naval Mutual Collaboration Projects/ANCP's) coördineerde. De projecten van dit onderzoeksprogramma werden weer gecordineerd door sub-committees. Onderzoek vond plaats op allerlei terreinen zoals mijnenbestrijding,

-
- 68) Het secretariaat van het NDRCC te Den Haag bracht in 1971 de 'Gids inzake defensiere-search in Nederland' uit, waarin instanties behorende tot het ministerie van defensie en alle zelfstandige organisaties werkzaam op het gebied van defensiere-search werden opgesomd met daarbij de karakteristieken, zoals oprichting, taken en samenstelling. Een bijgewerkte herdruk verscheen in 1978.
- 69) Beschikking minister van Defensie d.d. 4 december 1969, no.284.249/T. Archief ministerie van Marine, dossier 657851/C

onderzeebootbestrijding, etc. In 1958 werd de samenwerking tussen de Nederlandse en de Britse marine gecorporeerd in een bredere samenwerking tussen de ministers van Defensie van Nederland en Engeland (vastgelegd in een Memorandum of Understanding, dat namens de regeringen werd getekend op 19 juni 1959). Er werd een Steering Committee ingesteld waaronder working groups, liaison groups of experts en chief liaison persons ressorteerden. De hierboven genoemde Joint Naval Committee werd nu working group V onder deze Steering Committee. Verslag werd uitgebracht aan de ministers van Defensie en Buitenlandse Zaken. Rond 1960 werd de samenwerking uitgebreid en participeerde ook Noorwegen zodat sprake was van de Anglo/Netherlands/Norwegian Steering Committee.

Samenwerking binnen de NAVO vindt plaats in de Defense Research Group (DRG), dat in 1966 in de plaats is gekomen van het in 1964 opgerichte Committee of Defense Research Directors. De directeur Wetenschappelijk Onderzoek en Ontwikkeling is de Nederlandse vertegenwoordiger in de Defense Research Group. Onder dit orgaan staan panels waarin voor Nederland vooral vertegenwoordigers van de laboratoria zitting hebben. Voorbesprekingen van vergaderingen van de Defense Research Group vinden plaats in het Nederlandse Defensie Research Coördinatie Comité.

Het wetenschappelijk onderzoek ten dienste van de krijgsmacht is veelal projectmatig opgezet en werd niet zelden gecoördineerd door daarvoor ingestelde commissies in en buiten de Koninklijke marine, zoals de Contactcommissie Geruisbestrijding Schepen, de Contactcommissie Mijnenbestrijding, de Verfcommissie of de Commissie Proefnemingen Elektronische Navigatie Gevechtinformatie Apparatuur. Een belangrijke interdepartementale commissie op het gebied van onderzoek en ontwikkeling is de Commissie Ontwikkeling Defensiematerieel (CODEMA). Deze commissie is in 1959 ingesteld als 'Commissie betreffende de Inschakeling van Nederland bij de Geallieerde Samenwerking op het gebied van Research, Ontwikkeling en Productie van Nieuwe Wapens' (kortweg Commissie Nieuwe Wapens). Doelstelling van de commissie is het bevorderen van de research, ontwikkeling en productie van militair materieel in Nederland en de inschakeling van de nationale industrie bij internationale samenwerking op dit gebied. De CODEMA beschikt over eigen fondsen om financiële steun te kunnen verlenen aan projecten. Zowel de overheid als het bedrijfsleven kunnen ontwikkelingsprojecten indienen. Indien het bedrijfsleven een voorstel indient, dan zal eerst door de zorg van de directeur Wetenschappelijk Onderzoek en Ontwikkeling van het directoraat-generaal Materieel aan het hoofd Wetenschappelijk Onderzoek van een krijgsmachtdeel worden verzocht om een beoordeling van het project te geven. Indien dit oordeel positief is, kan het voorstel worden uitgewerkt en kan het worden aangeboden aan de CODEMA. CODEMA beoordeelt de projecten aan de hand van een aantal vastgestelde criteria, zoals de relatie met de vastgestelde nationale Defensiebehoeften, internationale programma's en de relatie met het algemene industriebeleid. CODEMA stelt de financiering vast en geeft aanwijzingen en richtlijnen aan het krijgsmachtdeel of eventueel andere instanties die belast zijn met de contractafsluiting. De krijgsmachtdelen begeleiden de CODEMA-projecten bij de uitvoering en stellen voortgangsrapportages en een eindrapportage op ten behoeve van de CODEMA. Aan de hand van deze rapportages formuleert

CODEMA ook het beleid ten aanzien van de ontwikkelingsprojecten en geeft richtlijnen ten aanzien van de uitvoering van dat beleid. Na goedkeuring van een project door CODEMA wordt bij de directie Materieel KM een projectleider (technische afdeling) benoemd die het project begeleidt en een rapport opstelt na afloop van het project. Een voorbeeld van een groot project was het project 'moderne voortstuwing van schepen' dat ongeveer 10 jaar heeft geduurd. De directeur-generaal Materieel is voorzitter van de commissie en het secretariaat berust bij de directie Wetenschappelijk Onderzoek en Ontwikkeling van het directoraat-generaal Materieel.

In 1994 verscheen een nota waarin het strategisch planningskader werd geschetst voor de afdeling wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling (WOO). In de nota werd het profiel van het wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling voor defensie bepaald, waarna aan de hand daarvan met behulp van strategische uitgangspunten en functionele richtlijnen een toetsingskader alsmede prioriteiten voor WOO-activiteiten werd gedefinieerd. De uitvoering van van WOO-activiteiten is gekoppeld aan het IDDP. Conform het IDDP worden voor WOO een lange termijn plan (WOO-LTP, planningshorizon 15 jaar) en een korte termijn programma (WOO-KTP, planningshorizon 5 jaar) opgesteld.

Om in de toekomst in de behoeften van Defensie op het terrein van onderzoek en ontwikkeling te voorzien, zal de aandacht nadrukkelijk uitgaan naar de aansturing en de prioriteitstelling van de betreffende programma's. Om complementariteit te bevorderen en duplicatie te voorkomen, is internationale samenwerking het uitgangspunt van alle programma's. Hierdoor kan bovendien het budget de komende jaren worden verlaagd.

In het kader van de materieelsamenwerking met Midden- Oosteuropa is in de defensiebegroting een post hulp en samenwerkingsprogramma's opgenomen. Hieruit worden onder meer WOO-samenwerkingsprojecten gefinancierd. Projecten worden gezamenlijk geïnitieerd door instituten uit het partnerland en Nederland en ter beoordeling voorgelegd aan beide ministeries van Defensie

Sedert 2002 brengt de Defensiestaf, in samenwerking met externe kennisinstituten, tweejaarlijks basisrapporten uit waarin technologische trends worden beschreven. Deze rapportages worden gebruikt bij de opstelling van strategische plandocumenten zoals het defensieplan. Het programma technologie verkenningen defensie produceert daarnaast assessment rapportages waarin op een hoger abstractieniveau wordt ingegaan op mogelijke implicaties die technologische ontwikkelingen teweegbrengen. Een derde soort onderzoeksverslagen zijn de thematische verkenningen. Een bepaald technologisch onderwerp wordt gedetailleerd onderzocht, er wordt een inschatting gemaakt van de gevolgen van deze tendentie voor de Nederlandse krijgsmacht Tenslotte wordt eigen, soms experimenteel onderzoek verricht.

- handelingen:

(70)

actor minister van Defensie
handeling voorbereiden en vaststellen van voorschriften waarin procedures zijn vastgelegd met betrekking tot het wetenschappelijk onderzoek
produkt
periode 1945-

(116)

Actor Minister van Defensie
Handeling Voorbereiden en vaststellen van het WOO-LTP en WOO-KTP, het DWOO-jaarplan en verantwoordingsrapportages
Periode 1996-
Grondslag Strategisch planningskader wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling 11-10-1994
Product WOO-lange termijn plan; WOO-korte termijn programma; DWOO-jaarplan; verantwoordingsrapportages
Opmerking

(117)

Actor Minister van Defensie
Handeling Het medebeoordelen en toetsen aan de nationale behoefte van projectvoorstellen in het kader van samenwerkingsprojecten met Midden- en Oosteuropa
Periode 1996-
Grondslag
Product
Opmerking Het project wordt ook beoordeeld en getoetst door het ministerie van Defensie in het betreffende MOE-partnerland

(71)

actor minister van Defensie
handeling voorbereiden en vaststellen van projecten voor wetenschappelijk onderzoek
produkt
periode 1945-

(72)

actor minister van Defensie
handeling voorbereiden en geven van een opdracht tot onderzoek aan wetenschappelijke instituten
produkt
periode 1945-

(73)
actor minister van Defensie
handeling uitvoeren van (wetenschappelijk) onderzoek
produkt TVD basisrapportages, TVD Assessment rapport, thematische verkenningen
periode 1945-

(74)
actor minister van Defensie
handeling voorbereiden en vaststellen van de behoefte aan wetenschappelijk onderzoek
produkt
periode 1945-

(75)
actor minister van Defensie
handeling beheren van wetenschappelijke documentatie voor de krijgsmacht
produkt
periode 1945-

(76)
actor Commissie Ontwikkeling Defensie Materieel
handeling formuleren van beleid inzake ontwikkelingsprojecten voor militair materieel en geven van richtlijnen ten aanzien van de uitvoering van dat beleid
produkt "de CODEMA-werkwijze"
periode 1978-

(118)
Actor overlegcommissie wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling
centrale organisatie
Handeling Ondersteunen van de ontwikkeling van het defensiebeleid op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling
Periode 1995-
Grondslag Beschikking directeur-generaal materieel, 2-2-1995, nr. M95002229
Product
Opmerking

(119)
Actor overlegcommissie wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling
centrale organisatie
Handeling Het coördineren van de implementatie binnen de centrale organisatie van het defensiebeleid op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling
Periode 1995-
Grondslag Beschikking directeur-generaal materieel, 2-2-1995, nr. M95002229
Product
Opmerking

(120)
Actor overlegcommissie wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling
centrale organisatie

Handeling	Het voorbereiden van de besluitvorming inzake en het opstellen van documenten betreffende wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling in het kader van het integrale defensie planning proces
Periode	1995-
Grondslag	Beschikking directeur-generaal materieel, 2-2-1995, nr. M95002229
Product	
Opmerking	
(121)	
Actor	Overlegcommissie wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling centrale organisatie
Handeling	Adviseren van de directeur wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling over het defensiebeleid op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling
Periode	1995-
Grondslag	Beschikking directeur-generaal materieel, 2-2-1995, nr. M95002229
Product	
Opmerking	

{PRIVATE }Kwaliteitszorg{TC \ 2 "Kwaliteitszorg"}

De directie Materieel KM is verantwoordelijk voor de realisatie van de voor de Koninklijke marine vastgestelde behoefte. De directie verschaft de materiële middelen aan de operationele organisatie, die daarmee de gevechtskracht levert. Het van groot belang dat het militair materieel van goede kwaliteit is en blijft, omdat anders de operationele gevechtskracht zou verminderen. De zorg voor die kwaliteit ligt onder andere in handen van de directeur Materieel.

Doelstelling van kwaliteitszorg is te zorgen dat datgene wat een organisatie voortbrengt aan de verwachtingen beantwoordt. Het begrip kwaliteitszorg is aan het einde van de jaren '60 bij de marine geïntroduceerd. In 1974 werd bij bureau Algemeen Technische Zaken van de hoofdafdeling Materieel een sectie Kwaliteitszorg ingesteld. Met de opheffing van de afdeling Algemeen Technische Zaken in 1986, werd de sectie voortgezet als bureau Kwaliteitszorg van de stafafdeling Bedrijfsvoering van de directie Materieel KM. Sinds 1 september 1991 bestaat een zelfstandig stafbureau Kwaliteitszorg bij de directie Materieel. Het stafbureau Kwaliteitszorg is verantwoordelijk voor het kwaliteitsbeleid bij de directie Materieel, hetgeen wil zeggen dat het moet aangeven langs welke wegen en met welke middelen de benodigde kwaliteit kan worden bereikt. Dit kwaliteitszorgsbeleid is sinds 1986 vastgelegd in een 'handboek kwaliteitszorg DMKM'. Ten aanzien van het militaire materieel zijn de technische afdelingen van de directie Materieel en de marinebedrijven de uitvoerders van dit beleid. Sinds 1976 wordt de kwaliteitszorg voor de gehele Defensieorganisatie voor wat betreft het beleidsterrein materieel gecoördineerd door het directoraat-generaal Materieel. De afstemming en het overleg inzake dit beleid vindt plaats in het interservice comité Kwaliteitszorg, dat ressorteert onder het Comité Materieel. De

directeur-generaal Materieel stelt de algemene principes en randvoorwaarden vast voor het kwaliteitszorgbeleid⁷⁰.

Om kwaliteit meetbaar te maken, dienen eisen te worden geformuleerd waaraan het produkt moet voldoen. Voor wat betreft het militaire materieel dat de directie Materieel KM verwerft, betekent dit dat daarvoor eisen moeten worden opgesteld. De operationele eisen worden alleerst door Marinestaf vastgelegd in de stafeisen. De technische afdelingen van de directie Materieel stellen als nadere uitwerking technische eisen op, waaraan het materieel moet voldoen. Hierbij wordt uiteraard rekening gehouden met de gewenste normalisatie en standaardisatie.

Als de eisen zijn vastgesteld, is het mogelijk om te verifiëren of het produkt dat wordt aangekocht of wordt gebouwd aan de eisen voldoet. Een produkt kan daartoe worden gekeurd of beproefd.

Aan bedrijven die in aanmerking willen komen voor een Defensie-order worden bepaalde eisen gesteld. Deze eisen kunnen worden opgenomen in het contract. Er bestaan echter ook industriële normen, die zijn vastgelegd in NEN- en ISO-normen. Voor Defensie kunnen echter aanvullende specifieke eisen worden gesteld. Specifieke Defensie-eisen zijn vastgelegd in zogenaamde Allied Quality Assurance Publications (AQAP), die door de NAVO worden vastgesteld. Deze AQAP's gelden dan ook alleen voor NAVO-partners onderling. Kwaliteitszorgeisen zijn bijvoorbeeld opgenomen in AQAP-1 en 4. Nog voordat een contract wordt afgesloten wordt een bedrijf beoordeeld, veelal aan de hand van de bedrijfsdocumentatie, of het bedrijf in staat zal zijn het gewenste produkt aan de Koninklijke marine te leveren. Alle kwaliteitszorgeisen waaraan een leverancier dient te voldoen, worden als regel opgenomen in de contracten met die leveranciers of anders wordt in het contract bepaald dat de AQAP-normen van kracht zijn, dan wel NEN- of ISO-normen gelden.

Op basis van de contractueel vastgestelde eisen wordt door de Koninklijke marine toezicht uitgeoefend op de werkvloer van de leveranciers. Dit toezicht gebeurt voor de directie Materieel KM door de technische afdelingen of door een organisatie-eenheid met van de directeur Materieel gedelegeerde bevoegdheden. Ook dit toezicht gebeurt op basis van een vastgestelde AQAP, namelijk AQAP-10.

Voordat materialen door de Koninklijke marine van ondernemingen of leveranciers worden overgenomen, worden deze goederen gekeurd⁷¹. Keuring gebeurt aan de hand van daartoe opgestelde keuringseisen, die door de technische afdelingen worden opgesteld. Keuringen, die niet door de eigen organisatie kunnen worden uitgevoerd, worden wel uitbesteed aan particuliere instanties, zoals vroeger het Nederlandsche Visscherij-proefstation of het Laboratorium voor materialen-onderzoek te Utrecht. Binnen de Koninklijke marine voeren de technische afdelingen keuringen uit of doen keuringen uitvoeren door de leverancier en ook marinebedrijven voeren zelf wel keuringen uit.

70) Bijvoorbeeld door middel van 'De voorlopige principes en criteria van het Nederlandse Defensie kwaliteitszorgbeleid van 12 mei 1980.

71) In het Handboek Kwaliteitszorg DMKM wordt keuren gedefinieerd als 'het onderzoeken, beproeven, controleren, inspecteren etc. of produkten en/of diensten voldoen aan de gestelde eisen'. Handboek Kwaliteitszorg-1-440, blad 1/4.

Bij de oplevering van schepen gelden bijzondere procedures. Bij elke oplevering van een schip wordt door de directeur Materieel een proeftochtencommissie ingesteld. De commissie brengt na de proeftochten van een schip een rapport uit, waarin de gedragingen van het schip worden vastgelegd en welke worden getoetst aan de gestelde staf- en technische eisen.

Enmaal in gebruik moet militair uiteraard regelmatig op de staat van operationele gereedheid worden gecontroleerd. Dit gebeurt bijvoorbeeld door het inspecteren van materieel. De inspectiebevoegdheid is bij de Koninklijke marine in handen gesteld van de operationele bevelhebbers. De bevelhebber der zeestrijdkrachten (BDZ) heeft inspectiebevoegdheid over de gehele Koninklijke marine waar ook ter wereld. Deze inspectiebevoegdheid is algemeen, dat wil zeggen hij inspecteert de operationele gereedheid van het personeel, de administratie, het beheer van de detailgoederen en ook de operationele gereedheid van het materieel. Operationele en logistieke eenheden onder bevel van de Bevelhebber der Zeestrijdkrachten worden regelmatig geïnspecteerd door of namens de regionale bevelhebber (bijvoorbeeld de commandant der zeemacht in Nederland (CZMNED)) of een andere bevelhebber. De inspecterende bevelhebbers rapporteren omtrent hun bevindingen via hiërarchische weg aan de Bevelhebber der Zeestrijdkrachten. Op grond van inspectierapporten kunnen voorstellen worden gedaan aan de directeur Materieel ter verbetering van het materieel (modificaties).

- handelingen:

(77)

actor minister van Defensie
handeling voorbereiden en vaststellen van voorschriften waarin procedures zijn vastgelegd met betrekking tot de kwaliteitszorg
produkt
periode 1945-

(78)

actor minister van Defensie
handeling voorbereiden en vaststellen van technische eisen, waaraan materieel dient te voldoen.
produkt
periode 1945-

(79)

actor minister van Defensie
handeling voorbereiden en vaststellen van kwaliteitszorgeisen, waaraan leveranciers dienen te voldoen
produkt
periode 1945-

(80)
actor minister van Defensie
handeling uitvoeren van toezicht bij leveranciers aan de hand van de vastgestelde kwaliteitszorgen
produkt
periode 1945-

(81)
actor minister van Defensie
handeling uitbesteden van opdrachten tot keuring van materieel aan de hand van keurings- en technische eisen
produkt
periode 1945-

(82)
actor minister van Defensie
handeling keuren van materieel aan de hand van vastgestelde technische eisen
produkt
periode 1945-

(83)
actor minister van Defensie
handeling voorbereiden van de beproeving en het beproeven van materieel aan de hand van vastgestelde stafeisen
produkt proeftochtverslagen
periode 1945-

(84)
actor minister van Defensie
handeling inspecteren van militair materieel
periode 1945-

{PRIVATE }Integriteitsaangelegenheden{TC
"Integriteitsaangelegenheden"}

VI 2

De bureaus bijzondere opdrachten bij de Koninklijke marine, de Koninklijke luchtmacht, alsmede bij de Directie Gebouwen, Werken en Terreinen (DGW&T) en bij het Directoraat-Generaal Materieel (DGM) werden, mede op aandringen van de Tweede Kamer, opgericht 15 juni 1977⁷² in de nasleep van de Lockheedaffaire. Bij de Koninklijke landmacht was reeds sinds de zestiger jaren van de vorige eeuw een dergelijk bureau actief. Aanvankelijk was de belangrijkste taak van de bureaus "het voorkomen en zonodig bestrijden van activiteiten die de goede naam en faam van de aanschaffings- en uitbestedingsorganisatiegeledingen binnen de defensieorganisatie schade kunnen doen, zulks met inachtneming van de functionele aanwijzingen en richtlijnen gegeven door de Directeur-Generaal Materieel". Het voorkomen en bestrijden van fraude en ambtelijke/niet-ambtelijke corruptie door middel van

⁷²⁾ Bij ministeriële beschikking nr 375.280/18 L

adviezen en onderzoek stond centraal. De keuze om de bureaus voorshands onder te brengen bij de materieeldirecties lag voor de hand aangezien risico's van fraude en corruptie zich vooral voordoen in de contacten met de private sector (bedrijfsleven).

De integriteit van de krijgsmacht moet kunnen worden gewaarborgd. Dat wil zeggen dat op het beleidsterrein militair materieel activiteiten moeten worden bestreden, die de goede naam en faam van de krijgsmacht kunnen schaden. In processen waarin grote bedragen omgaan en bovendien sprake is van militair gevoelige informatie en gevoelige handelsinformatie dient te worden gewaakt voor onoorbare activiteiten of onvoorzichtig omspringen met gevoelige informatie. Om dit te bereiken zijn zowel bij het directoraat-generaal Materieel als bij de directies Materieel van de krijgsmachtdelen bureaus ingesteld met de benaming "bureau Bijzondere Opdrachten". Bovendien bestaat het interservice overleg tussen deze bureaus, dat wordt voorgezeten door het hoofd van het bureau Bijzondere Opdrachten van het directoraat-generaal Materieel. Dit laatste bureau is tevens belast met de voorbereiding van het Defensiebeleid terzake.

De activiteiten van de bureaus zijn het voorbereiden en vaststellen van richtlijnen en aanwijzingen ten aanzien van de integriteitsbewaking, het instellen van onderzoeken in het kader van de voorkoming (en zondig) bestrijden van fraude en ambtelijke en niet-ambtelijke corruptie en het adviseren over het verwervingsbeleid vanuit de optiek van de integriteitsbewaking. Van de ingestelde onderzoeken worden regelmatig rapportages opgesteld. De sectie industrieveiligheid van de militaire inlichtingendienst (MID/ACIV/SIV) is belast met het toezicht op en de beoordeling van bedrijven die opdrachten gegund krijgen met een rubricering staatsgeheim confidentieel of hoger. Het bureau militaire veiligheid van de afdeling operaties van de marinestaf fungeert als intermediair tussen de verwerper en de sectie industrieveiligheid. Vanaf 1 april 2001 is BBO/FIZ-KM als stafbureau geaccommodeerd bij de Directie Economisch Beheer.

Momenteel zijn er BBO/FIZ-organen bij de krijgsmachtdelen, de DICO-organisatie en de Centrale Organisatie (Directoraat-Generaal Materieel). De werkzaamheden van FIZ/CO zijn vooral van beleidsmatige en coördinerende aard.

- handelingen

(85)

actor	minister van Defensie
handeling	voorbereiden en vaststellen van een beleid ten aanzien van het voorkomen en zondig bestrijden van activiteiten, die schade kunnen doen aan het te goeder naam- en faam fungeren van Defensie bij onder meer de verwerving van militair materieel
produkt periode	1945-

(86)

actor	minister van Defensie
-------	-----------------------

handeling verzamelen en analyseren van informatie ten aanzien van commerciële activiteiten op het beleidsterrein militair materieel

produkt
periode 1945-

(87)

actor minister van Defensie

handeling onderzoeken en opsporen van ambtelijke en niet-ambtelijke corruptiehandelingen, malversaties, etc.

produkt
periode 1945-

(126)

Actor vakminister

Handeling het mede onderzoeken van en rapporteren inzake mogelijke fraude, corruptie en/of malversaties op het beleidsterrein militair materieel

Periode 1945-

(127)

actor Regeringscommissie/staatscommissie/commissies

handeling het onderzoeken van en rapporteren inzake mogelijke fraude, corruptie en/of malversaties op het beleidsterrein militair materieel

periode 1945-

opmerking bijvoorbeeld de Commissie van Drie (Lockheed-affaire)

(88)

actor minister van Defensie

handeling onderzoeken van relevante informatie en antecedenten betreffende (kandidaat-)functionarissen in kwetsbare functies

produkt
periode 1945-

BIJLAGEN

GROTE RAAD OF GROTE STAF, LATER DEFENSIERAAD

Beginjaar: 1963

Eindjaar: bestaat nog

Ingesteld door: minister van Defensie d.d. 6 maart 1963, nr. 280.590

Samenstelling:

1965: de minister van Defensie (voorzitter), staatssecretarissen, secretaris-generaal, voorzitter Comité Verenigde Chefs van Staven, voorzitter Materieelraad, voorzitter Personeelraad, plaatsvervangende secretarissen-generaal, Coördinator Voorlichtingsaangelegenheden (=voorzitter Comité Hoofden van Voorlichtingsdiensten). Eventueel andere door minister aan te wijzen autoriteiten.

1969: idem, plus de voorzitter Geneeskundige Raad, de directeur Juridische Zaken. Secretaris: adjudant van de minister van Defensie.

1971: idem, plus Bevelhebbers der Land-, Lucht- en Zeestrijdkrachten. Permanent secretariaat ingesteld.

1974: minister van Defensie (voorzitter), staatssecretarissen, secretaris-generaal, Chef Defensiestaf, directeuren-generaal, bevelhebbers. De Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht is buitengewoon lid. Daarnaast nemen de directeur Juridische Zaken en de directeur Voorlichting deel aan de vergaderingen. Hetzelfde geldt voor de chef directie NAVO- en WEU-zaken van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

1993: de minister van Defensie, staatssecretaris, secretaris-generaal, Chef Defensiestaf, directeuren-generaal, Bevelhebbers Land-, Zee- en Luchtstrijdkrachten, directeur Juridische Zaken, directeur Voorlichting, directeur Algemene Beleidszaken. Het secretariaat berust bij het kabinet van de minister.

Taken:

1963-1993:

-vaststellen van het Defensiebeleid op hoofdlijnen

ADMIRALITEITSRAAD

Beginjaar: 1945

Eindjaar: bestaat nog

Ingesteld door: de Kroon, Koninklijk besluit d.d. 15 nov 1945, no.69 (CZ 1313)

Samenstelling:

1945: minister van Marine (voorzitter), Chef Marinestaf, Bevelhebber der Zeestrijdkrachten, Vlagofficier Personeel, Vlagofficier Materieel, Hoofdintendant der Zeemacht, de secretaris-generaal (secretaris).

1949: minister van Marine (voorzitter), secretaris-generaal (secretaris), Inspecteur-Generaal der Koninklijke marine, wnd. Bevelhebber der Zeestrijdkrachten/Chef Marinestaf, Vlagofficier Personeel, Vlagofficier Materieel, Hoofdintendant der Zeemacht, commandant van het korps Mariniers, wnd. Vlagofficier van de Marineluchtvaartdienst.

1955: idem, plus de staatssecretaris en de directeur Zakelijk Beheer
Bij Koninklijk besluit van 17 juni 1950 was bepaald dat het hoofd van het kabinet van de minister van Marine secretaris van de Admiraliteitsraad zou zijn. De staatssecretaris van marine werd vice-voorzitter van de Admiraliteitsraad.

1963: minister van Defensie, staatssecretaris voor marine (vice-voorzitter), Inspecteur-Generaal der Koninklijke marine, plv. secretaris-generaal (marine), Chef Marinestaf/Bevelhebber der Zeestrijdkrachten, Vlagofficier Personeel, Vlagofficier Materieel, Vlagofficier Marine Luchtvaartdienst, commandant korps Mariniers, Hoofdintendant der Zeemacht, directeur Zakelijk Beheer.
Op permanente uitnodiging aanwezig: hoofd Marinevoorlichting, secretaris van de Admiraliteitsraad (=chef van het kabinet van de staatssecretaris).

1972: minister van Defensie, (voorzitter), staatssecretaris Defensie (vice-voorzitter), Inspecteur-Generaal Koninklijke marine, plv. secretaris-generaal Koninklijke marine (secretaris), Chef Marinestaf, Vlagofficier Materieel, Vlagofficier Personeel, Hoofdintendant der Zeemacht.
Als buitengewone leden, die het recht hebben de vergaderingen bij te wonen: Vlagofficier Marine Luchtvaartdienst, commandant korps Mariniers

1974: Bevelhebber der Zeestrijdkrachten/Chef Marinestaf (voorzitter), Vlagofficier Personeel, Vlagofficier Materieel, directeur Economie en Financiën (zolang deze nog niet was benoemd werd deze plaats ingenomen door de plv. secretaris-generaal)
De vergaderingen worden bijgewoond door de adjudant van de Bevelhebber der Zeestrijdkrachten in zijn functie als secretaris van de Admiraliteitsraad en door het hoofd van de Marinevoorlichtingsdienst

1976: Chef Marinestaf/Bevelhebber der Zeestrijdkrachten (voorzitter), directeur Personeel, directeur Materieel, directeur Economisch Beheer.

1992: Bevelhebber der Zeestrijdkrachten (voorzitter), directeur Personeel, directeur Materieel, directeur Economische Beheer

Taken:

1945-1974:

- vaststellen van de doelstellingen voor de Koninklijke marine
- vaststellen van het beleid voor de Koninklijke marine
- geven van richtlijnen en aanwijzingen voor de uitvoering van het beleid

1974-1992:

- formuleren van de doelstellingen voor de Koninklijke marine
- vaststellen van het beleid voor de Koninklijke marine
- geven van richtlijnen en aanwijzingen voor de uitvoering van het beleid

1992-1993;

-adviseren van Bevelhebber der Zeestrijdkrachten inzake het beleid voor de Koninklijke marine

MATERIEELRAAD

Beginjaar: 1951

Eindjaar: 1976

Ingesteld door: minister van Oorlog en Marine d.d. 14 maart 1951, no. Litt. I 67 (Oorlog) en no. 244070/240863 (Marine)

Samenstelling:

1951: voorzitter te benoemen door de minister, Vlagofficier Materieel, directeur Materieel landmacht, directeur Materieel luchtmacht. Buitengewone leden (in 1952 werd bijvoorbeeld door de minister van Oorlog en van Marine tot buitengewoon lid benoemd de Nederlandse gedelegeerde bij de North Atlantic Defense Production Board).

Taken:

-adviseren aan de minister inzake het Defensie materieelbeleid

-coördineren van de werkzaamheden van de krijgsmachtdelen met betrekking tot het beleidsterrein militair materieel

COMITÉ MATERIEEL

Beginjaar: 1976

Eindjaar: bestaat nog

Ingesteld door: de minister

Samenstelling:

1976-1993: directeur-generaal Materieel (voorzitter), directeur Materieel KM, directeur Materieel KL, directeur Materieel KLu.

Taken:

-functioneren als hoogste overlegorgaan op materieelgebied.

-functioneren als onderraad van de Defensieraad in het kader van het Defensie planningsproces.

-functioneren als college waarin de beleidsoverdracht, de coordinatie van de beleidsformulering en de coordinatie van de afgeleide beleidsvoorbereiding plaatsvindt.

COMITE PLANNEN KM

Beginjaar: 1979

Eindjaar: bestaat nog

Ingesteld door: minister van Defensie d.d. 11 juni 1979, no.918214/915971

Samenstelling:

1979: souschef Plannen Marinestaf (voorzitter), hoofd afdeling Plannen Marinestaf (plv. voorzitter), hoofd afdeling Organisatie Marinestaf, hoofd stafbureau Coördinatie en Financien directie Materieel KM, bedrijfseconomisch adviseur van de directie Materieel KM, hoofd afdeling Plannen directie Personeel

KM, bedrijfseconomisch adviseur van de directie Personeel KM, hoofd afdeling Planning, Begroting en Analyse van de directie Economisch Beheer

1986: souschef Plannen Marinestaf (voorzitter), hoofd afdeling Plannen Marinestaf (plv. voorzitter), bedrijfseconomisch adviseur Marinestaf, hoofd stafafdeling Plannen directie Materieel KM, bedrijfseconomisch adviseur van de directie Materieel KM, hoofd afdeling Plannen directie Personeel KM, bedrijfseconomisch adviseur van de directie Personeel KM, hoofd afdeling Planning, Begroting en Analyse van de directie Economisch Beheer, de algemene staffunctionaris van de directie Economisch Beheer

Taken:

- voorbereiden vergaderingen van de Admiraliteitsraad
- functioneren als onderraad van de Admiraliteitsraad

SG/DG BERAAD

Beginjaar: 1988

Eindjaar: bestaat nog

Ingesteld door: de minister van Defensie d.d. 20 juni 1989 nr D89/303/14715

Samenstelling: secretaris-generaal (voorzitter), Chef Defensiestaf, directeur-generaal Personeel, directeur-generaal Materieel, directeur-generaal Economie en Financiën. Functionarissen op ad hoc basis.

Taken:

- Ontwikkelen, coördineren en integreren Defensiebeleid op hoofdlijnen
- voorbereiden van adviezen ten behoeve van bewindsliden
- richting geven aan het bestuur van de Defensie-organisatie

Opmerkingen: secretariaat bij de secretaris-generaal

STUURGROEP STAFDOELSTELLING EN STAFEISEN

Beginjaar: 1969

Eindjaar: 1986

Ingesteld door: de minister van Defensie d.d. 20 februari 1980, nr. 925082

Samenstelling:

1980: plaatsvervangend CMS (voorzitter), souschef Exploitatie directie Materieel KM, souschef Personeelszaken van de directie Personeel KM, een vertegenwoordiger van de directeur Economisch Beheer KM, hoofd afdeling Tactiek en Wapenkeuze Marinestaf (secretaris)

Taken:

1980:

- beoordelen van ingediende stafdoelstellingen of stafeisen
- aanbieden van het concept aan de Chef Marinestaf met het verzoek deze namens de minister vast te stellen, na goedkeuring door de Admiraliteitsraad

Nederlandse Militaire Voorzieningsraad

Beginjaar: 1948

Eindjaar: 1951

Ingesteld door: minister van Oorlog en Marine, ad interim, MB van 29 november 1948, ZG/M nr. 53.

Samenstelling: Minister van Economische Zaken (voorzitter), kwartiermeester-generaal KL, vlagofficier materieel KM, chef technische staf KL, stafofficier technische staf luchtmachtstaf, vertegenwoordigers van ministeries van EZ, Financiën, Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening

Taken: a) het verstrekken van alle gegevens, inlichtingen welke m.b.t. de werkzaamheden van de Nederlandse vertegenwoordiger in de Western Supply Board en de werkzaamheden van de permanente vertegenwoordiger in het Executive Committee van de western Supply Board door deze functionarissen nodig wordt geacht

b) het verwerken en bewerken van door de Nederlandse Militaire Voorzieningsraad gevraagde inlichtingen, rapporten, verslagen enz. tot gegevens als onder a) bedoeld

c) het verstrekken van gegevens aan de pers over handelingen van de western Union Supply Board en de Nederlandse militaire Voorzieningsraad

ADVIESRAAD VOOR DE MILITAIRE PRODUKTIE

Beginjaar: 1951

Eindjaar: 1996 (Bij in werking treden Herzieningswet adviesstelsel, Stb. 1996, 337)

Ingesteld door: de ministers van Economische Zaken en van Oorlog en van Marine d.d. 15 maart 1951, nr. 1197/51 CMP.

Instellingsbeschikking herzien in 1978, 1986 en 1990.

Samenstelling:

De leden worden sinds 1978 benoemd door de ministers van Economische Zaken, van Defensie en van Buitenlandse Zaken. Voor 1978 door de ministers van Economische Zaken en Defensie.

1951:

- leden op persoonlijke titel
- de voorzitter van de Materieelraad
- de Vlagofficier Materieel KM
- de Kwartiermeester-Generaal KL
- de directeur Materieel KLu
- de directeur-generaal van Industrie en Handel van het ministerie van Economische Zaken
- de chef der directie NAVO- en WEU-zaken van het ministerie van Buitenlandse Zaken
- de Commissaris voor de Militaire Produktie bij het ministerie van Economische Zaken
- het hoofd van het bureau Internationale Logistieke Aangelegenheden van het ministerie van Defensie

1978:

In de raad hebben zitting:

- vertegenwoordigers van werkgevers- en werknemersorganisaties. Zij worden voorgedragen door de Raad van Nederlandse Werkgeversverbonden, respectie-

velijk het Nederlands Verbond van Vakverenigingen, het Nederlands Katholiek Vakverbond en het Christelijk Nationaal Vakverbond

- vertegenwoordigers van de overheid, te weten de ministeries van Economische Zaken, van Defensie en van Buitenlandse Zaken.

- de voorzitter wordt benoemd op voordracht van de Adviesraad voor de Militaire Productie

- een secretaris van het ministerie van Economische Zaken

Bron: Staatscourant 1978-72

Samenstelling 1986:

- een vertegenwoordiger van de Raad van Nederlandse Werkgeversverbonden

- een vertegenwoordiger van de werknemersorganisaties

- een vertegenwoordiger van de elektronische industrie

- een vertegenwoordiger van de scheepsbouwindustrie

- een vertegenwoordiger van de transportmiddelenindustrie

- een vertegenwoordiger van de middelgrote en kleine ondernemingen

- een vertegenwoordiger van de machinebouwindustrie

- een vertegenwoordiger van de chemische en hoogwaardige kunstofmaterialen-industrie

- een vertegenwoordiger van de textielindustrie

- een vertegenwoordiger van de vliegtuigbouwindustrie

De vertegenwoordigers van de diverse industrieën en ondernemingen worden benoemd op voordracht van de Raad van Nederlandse Werkgeversverbonden

Als adviserende leden hebben zitting;

- namens de minister van Economische Zaken, de directeur-generaal van Industrie en Regionaal beleid en de Commissaris van Militaire Productie en Economische Verdedigingsvoorbereiding

- namens de minister van Defensie, de directeur-generaal Materieel en vertegenwoordigers van elk der drie krijgsmachtdelen

- namens de minister van Buitenlandse Zaken, de chef van de directie Atlantische Samenwerking en Veiligheidszaken

De voorzitter wordt door voornoemde ministers benoemd op voordracht van de leden van de Adviesraad

Bron: Staatscourant 1986-208

Samenstelling 1989:

In 1989 werd als lid toegevoegd een vertegenwoordiger van de onderzoeksinstellingen

Bron: Beschikking van de ministers van Economische Zaken, van Defensie en van Buitenlandse Zaken, d.d. 23 mei 1989, nr. 89028464 (Stcr. 1989-106)

Samenstelling 1990:

In 1990 werd bepaald dat de minister van Defensie alleen werd vertegenwoordigd door de directeur-generaal Materieel (en dus niet meer ook door vertegenwoordigers van elk der drie krijgsmachtdelen).

Bron: Beschikking ministers van Economische Zaken, van Defensie en van Buitenlandse Zaken d.d. 21 juni 1990/nr. 90047998, directie Wetgeving en andere Juridische Aangelegenheden/hoofdafdeling Wetgeving (Stcr. 1990-121)

Taken:

Taak volgens de instellingsbeschikking van de ministers van Economische Zaken, van Oorlog en van Marine d.d. 15 maart 1951, nr. 1197/51 CMP (afd. CMP):
- het desgevraagd of uit eigener beweging adviseren omtrent aangelegenheden op het gebied van de militaire productie en daarmee samenhangende vraagstukken.

Volgens Defensienota 1968:

-adviseren aan de ministers van Defensie en Economische Zaken omtrent aangelegenheden op het gebied van de militaire productie en daarmee samenhangende vraagstukken.

Gewijzigde beschikking van de ministers van Economische Zaken, Defensie en Buitenlandse Zaken van 10 april 1978, nr. 277/I/4979 (Stcr. 1978-72) De adviesraad heeft als taak:

1. streven naar een optimale inschakeling van de Nederlandse industrie bij de ontwikkeling en productie van goederen ter voorziening in de materiële behoeften van de nationale en buitenlandse krijgsmachten

De raad dient hiertoe:

- kennis te nemen van de behoeften van de Nederlandse krijgsmacht op middellange termijn, opdat de industrie zich tijdig kan instellen op de te verwachten vraag

- regelmatig overleg te plegen over:

a. de inbreng van de Nederlandse industrie in de gezamenlijke research, ontwikkeling en productie van militair materieel op langere termijn van Nederland en de NAVO-landen

b. de mogelijkheden van standaardisatie van militair materieel in NAVO-verband en omtrent de vorm waarin de Nederlandse industrie daaraan een bijdrage zou kunnen leveren

c. de mogelijkheden van export van militair materieel

d. de toepassing van algemene compensatiebeginselen

e. de optimale afstemming van het verwervingsbeleid van Defensie met het algemene industriebeleid (o.a. met het oog op de werkgelegenheid)

2. rapporteren aan de ministers van Economische Zaken, van Defensie en van Buitenlandse Zaken en, zowel gevraagd als ongevraagd, te adviseren in het bijzonder inzake 1a. (de inbreng van de Nederlandse industrie in de gezamenlijke research, ontwikkeling en productie van militair materieel op langere termijn van Nederland en de NAVO-landen)

De Adviesraad is bevoegd haar werkwijze vast te stellen en kan werkcommissies of commissies ad hoc vaststellen.

Bron: Staatscourant 1978-72.

Taken gewijzigd bij beschikking van de ministers van Economische Zaken, van Defensie en van Buitenlandse Zaken d.d. 22 oktober 1986, nr. 686/864, directie Wetgeving en andere Juridische Aangelegenheden. De adviesraad heeft als taak: 1. de Adviesraad heeft tot taak de ministers van Economische Zaken, van Defensie en van Buitenlandse Zaken te adviseren inzake de coördinatie tussen de overheid en het bedrijfsleven ten aanzien van de industriële activiteiten op het gebied van Defensiematerieel

Daarbij richt de Adviesraad zich onder meer op;

- de optimale inschakeling van de Nederlandse industrie, waaronder de toeleveringsindustrie, bij de ontwikkeling en produktie van goederen ter voorziening in de materiële behoeften van de nationale en buitenlandse krijgsmachten
- de coördinatie op het gebied van het Defensie-technologiebeleid, mede in het kader van het algemene technologiebeleid
- de inbreng van de Nederlandse industrie in de gezamenlijke research, ontwikkeling en produktie van militair materieel op langere termijn van Nederland, de landen die lid zijn van de NAVO/IEPG en andere bevriende landen
- de mogelijkheden van standaardisatie van militair materieel in NAVO/IEPG-verband en de vorm waarin de Nederlandse industrie daaraan een bijdrage zou kunnen leveren
- de mogelijkheden van export van militair materieel
- toepassing van algemene compensatiebeginselen
- de optimale afstemming van het verwervingsbeleid van het ministerie van Defensie met het algemene industriebeleid

Bron: Staatscourant 1986-208

Opmerkingen:

STUURGROEP DEFENSIE EN DE NEDERLANDSE INDUSTRIE

Beginjaar: 1984

Eindjaar:

ingesteld door: Beschikking minister van Defensie d.d. 25 september 1984, nr. D 84/284/42384

Samenstelling:

1984:

- staatssecretaris van Defensie (voorzitter)
- vertegenwoordiger van de minister van Defensie (directeur-generaal Materieel)
- vertegenwoordiger van de minister van Buitenlandse Zaken
- vertegenwoordiger van de minister van Economische Zaken
- vertegenwoordiger van de minister van Financiën

In 1987 is bij Beschikking van de minister van Defensie d.d. 23 januari 1987, nr. D84/284/2213 (Stcrt. 1987-24) toegevoegd een vertegenwoordiger van de minister van Onderwijs en Wetenschappen

Taken: Het (doen) ontwikkelen van een kader voor het te voeren beleid in nationaal en internationaal verband met betrekking tot de verwerving en produktie van specifiek militair materieel.

COMMISSIE BETREFFENDE DE INSCHAKELING VAN NEDERLAND BIJ DE GEALLIEERDE SAMENWERKING OP HET GEBIED VAN RESEARCH, ONTWIKKELING EN PRODUCTIE VAN NIEUWE WAPENS (COMMISSIE NIEUWE WAPENS)

Beginjaar: 1959

Eindjaar: 1978

Ingesteld door: de minister van Defensie d.d. 14 november 1959, no.241237M

Samenstelling:

1959:

vertegenwoordiger minister van Defensie (voorzitter), vertegenwoordigers van Defensie, commissaris voor de militaire productie (Economische Zaken), chef directie NATO- en WEU-zaken (Buitenlandse Zaken), hoofd afdeling Luchtvaart Inspectie van de Rijksluchtvaartdienst (Verkeer en Waterstaat), plaatsvervangend Vlagofficier Materieel Koninklijke marine, staffunctionaris afdeling Hoger Onderwijs en Wetenschappen (Onderwijs en Wetenschappen), plv. directeur Materieel Koninklijke luchtmacht, hoofd bureau Productie en Civiele Verdedigingsvoorbereiding (Buitenlandse Zaken), (secretaris), hoofd afdeling Internationale Defensiezaken (Financien),

1968: Voorzitter Materieelraad (voorzitter), vertegenwoordigers van de ministeries van Buitenlandse Zaken, Economische Zaken, Financiën, Onderwijs en Wetenschappen, Verkeer en Waterstaat.

Taken:

1959:

-voeren van overleg aangaande de wijze van realisering van de behoeften aan nieuwe wapens, aangezien deze voorwerp kunnen zijn van internationale samenwerking

-opstellen van een jaarprogramma van lopende en nieuwe projecten op gebied van research, ontwikkeling en productie, waarbij naast militaire ook economische en/of wetenschappelijke belangen in het geding komen, alsmede een op dit programma gebaseerde raming van middelen.

1968:

-bevorderen van de research, ontwikkeling en productie van militair materieel in Nederland en van de inschakeling in de internationale samenwerking op dit gebied.

Opmerkingen: in 1978 vervangen door de Commissie Ontwikkeling Defensie Materieel.

COMMISSIE ONTWIKKELING DEFENSIE MATERIEEL (CODEMA)

Beginjaar: 1978

Eindjaar: bestaat nog

Ingesteld door: de minister van Defensie d.d. 20 november 1978, nr.391.694/P (handelende in overeenstemming met de ministers van Buitenlandse Zaken, Economische Zaken, Financiën, Onderwijs & Wetenschappen en Verkeer en Waterstaat).

Herzien in 1980. Ingetrokken en vervangen bij Beschikking van de minister van Defensie, d.d. 3 april 1989, nr. M89/0241/2577 (directoraat-generaal Materieel)

Samenstelling:

1978:

Namens de minister van Defensie;

- directeur-generaal Materieel (voorzitter)
- directeur Materieelplannen van het directoraat-generaal Materieel (plv. voorzitter)
- directeur Financieel Beheer van het directoraat-generaal Economie en Financiën
- Coördinator Wetenschappelijk Onderzoek Defensie
- hoofd afdeling Materieelonderzoek en Ontwikkeling van het directoraat-generaal Materieel.
- vertegenwoordigers van Buitenlandse Zaken, Economische Zaken, Financiën, Onderwijs & Wetenschappen en Verkeer en Waterstaat.

Als ad hoc leden:

- souschef Exploitatie van de directie Materieel KM
- souschef Techniek van de directie Materieel KL
- souschef Plannen en Management van de directie Materieel KLu

1989:

Namens de minister van Defensie;

- directeur-generaal Materieel (voorzitter)
- directeur Wetenschappelijk Onderzoek en Ontwikkeling van het directoraat-generaal Materieel (plv. vz.)
- directeur Financieel Beheer van het directoraat-generaal Economie en Financiën.
- vertegenwoordigers van de ministeries van Buitenlandse Zaken, van Financiën en van Economische Zaken.

Ad hoc leden:

- plaatsvervangend directeur van de directie Materieel KM
 - souschef Beleid van de directie Materieel KL
 - souschef Plannen en Management van de directie Materieel KLu
- Zij kunnen zich doen vervangen door het hoofd Wetenschappelijk Onderzoek van hun krijgsmachtdeel.

Taken:

1978:

- selectie, management en financiering van nationale en internationale ontwikkelingsprojecten op het gebied van Defensiematerieel met als doelstelling het hierbij betrekken van de Nederlandse industrie.
- behandeling van voorstellen van leden c.q. ad hoc leden voor onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten die bij de Nederlandse industrie zouden kunnen worden uitgevoerd.

1989:

- stimuleren van ontwikkelingsprojecten op het gebied van Defensiematerieel, mede in het licht van het versterken van de concurrentiepositie van het Nederlandse bedrijfsleven.

-uitvoeren van de financieringsregeling voor het uitvoeren van c.q. deelnemen aan ontwikkelingsprojecten op basis van verwachtbare Defensie-behoefte of in het kader van relevante economische factoren.

-selecteren en financieren van projecten

-geven van richtlijnen en aanwijzingen aan het krijgsmachtdeel of andere daartoe aangewezen instantie, belast met contractafsluiting.

-formuleren van beleid inzake ontwikkelingsprojecten en het geven van richtlijnen ten aanzien van de uitvoering van dat beleid

Opmerkingen: De CODEMA is de opvolger van de Commissie Nieuwe Wapens (zie boven).

COMMISSIE VERKOOP DEFENSIE MATERIEEL

Beginjaar: ±1968

Eindjaar: bestaat nog

Ingesteld door: Geen instellingsbeschikking

Samenstelling:

1991:

-ministerie van Defensie, directoraat-generaal materieel en vertegenwoordigers van de directies Materieel van de drie krijgsmachtdelen

-ministerie van Buitenlandse Zaken, bureau Productie en Civiele Verdediging van het directoraat-generaal Politieke Zaken

-ministerie van Economische Zaken, hoofdafdeling Strategische Goederen en Sanctiebeleid van het directoraat-generaal van de Buitenlandse Economische Betrekkingen

-ministerie van Financiën, directie der Domeinen

-ministerie van Financiën, Inspectie der Domeinen (voorzitter en secretaris)

Bron: Notitie Commissie Verkoop Defensie Materieel inzake verkoop strategisch materieel, eindversie d.d. 3-7-1991, (Confidentieel)

Taken:

De competentie van de Commissie Verkoop Defensie Materieel (CVDM) strekt zich uit

tot transacties waarbij Domeinen namens de Staat tot overdracht bevoegd is. Al le verkooptransacties met positieve verkoopwaarde van overtolling strategisch materieel dienen aan de CVDM ter behandeling worden aangeboden. Doelstelling van de CVDM is het gestructureerd doen afstoten (verkopen) van het in het Uitvoerbesluit strategische goederen 1963 (Staatsblad nr. 128), bedoelde materieel, dat overtollig is in de zin van het Besluit Beheer Overtollige Rijksgoederen.

NORMALISATIECOMMISSIE KM

Beginjaar: 1949

Eindjaar: bestaat nog

Ingesteld door: de minister van Marine d.d. 24 oktober 1949, no. 190323

Samenstelling:

1949: plv. Vlagofficier Materieel (voorzitter) (in 1951 vervangen door een door de Vlagofficier Materieel aan te wijzen hoofdambtenaar), een door de Vlagofficier

Materieel aan te wijzen ambtenaar als secretaris, hoofd Redactieraad, een ambtenaar van elk van de technische bureaus.

1962: bij instelling van het bureau Algemeen Technische Zaken in 1962 werd bepaald dat het hoofd tevens voorzitter zou zijn van de Normalisatiecommissie

1972: een vertegenwoordiger van het hoofd Algemeen Technische Zaken (voorzitter), vertegenwoordigers van de technische bureaus en marinebedrijven.

1989: hoofd stafdeling Bedrijfsvoering (vz), hoofd Standaardisatie stafdeling Bedrijfsvoering (secretaris), vertegenwoordigers van de technische afdelingen en de marinebedrijven. Adviserend lid is de Nederlandse vertegenwoordiger van de Naval Board van het military agency for standardization.

Taken:

1949:

-ontwerpen van normaalbladen voor de Koninklijke marine

1989:

-overlegorgaan inzake voorbereiding, formulering, overdracht, uitvoering en coördinatie van beleid voor de Koninklijke marine ten aanzien van materieelstandaardisatie

-adviseren van de souschef Technische Afdelingen omtrent te voeren normalisatiebeleid.

-opstellen en vaststellen van normen voor de Koninklijke marine

-uitgeven van een catalogus van voor de Koninklijke marine vastgestelde normen

Interservice Comité Standaardisatie (ICS), 1995-

Beginjaar: 1995-

Eindjaar: bestaat nog

Ingesteld door: de chef defensiestaf en directeur-generaal materieel, Aanwijzing CDS/DGM nr. 95-2, d.d. 25 september 1995, bijlage A,

Samenstelling: Voorzitter tevens lid: De Sous Chef Internationale Plannen en Samenwerking (SCIPS) van de Defensiestaf en de Directeur Materieel Beleid (DMB) van het Directoraat-Generaal Materieel (DGM) vervullen in hun hoedanigheid van Nederlandse vertegenwoordiger in het 'NATO Committee for Standardization'(NCS) het voorzitterschap; Leden: een vertegenwoordiger van elk der Bevelhebbers; een vertegenwoordiger van de Chef Defensiestaf; een vertegenwoordiger van de Directeur-Generaal Materieel. Secretaris: aan te wijzen door SCIPS

Taken het interdisciplinair afstemmen en (internationaal coördineren van standaardisatie voor Defensie, zoals vastgesteld in Aanwijzing CDS/DGM 95-2, d.d. 25 september 1995; het opstellen en actualiseren van een eenduidig stelsel standaardisatiedoelen, afgeleid van en getoetst aan de taken van Defensie; het initiëren en bewaken van de realisatie van vastgestelde standaardisatiedoelen; het vaststellen van defensiestandaarden en Militaire Materieel Richtlijnen (MMR).

het coördineren van de Nederlandse standpunten op het gebied van standaardisatie en het inbrengen van deze standpunten in de diverse nationale en internationale overlegfora

NORMALISATIE COMMISSIE KONINKLIJKE LANDMACHT (NCKL).

Beginjaar: 2001

Eindjaar:

Ingesteld door: de directeur materieel van de directie materieel van de Koninklijke Landmacht

Samenstelling: De NCKL is als volgt samengesteld:

- a. Voorzitter tevens lid, H-Productgroep BO&P van de DM;
- b. Secretaris tevens lid, stafmdw Normalisatie/Codificatie van de Productgroep BO&P van de DM;
- c. Lid, Plv H-MT, vertegenwoordiger van Systeemgroep VERWERVING;
- d. Lid, SMAI, vertegenwoordiger van Systeemgroep WTS;
- e. Lid, SMAI, vertegenwoordiger van Systeemgroep C3I;
- f. Lid, Senior Stafmdw van Staf-NATCO/Afdeling Logistiek;
- g. Lid, Mdw. Doc Info Voorz. van de Productgroep BBD van de DM (voor de secretariële ondersteuning);

Taak: De NCKL heeft de volgende taken en bevoegdheden:

- a. Het fungeren als overlegorgaan inzake het voorbereiden en het formuleren van beleid, teneinde te komen tot een normalisatie- en standaardisatiebeleid voor de KL, rekening houdende met het vastgestelde materieel-logistieke beleid en de aanwijzingen van de Directeur-Generaal Materieel (DGM);
- b. Het aan de hand van gebleken behoefte, bepalen van onderwerpen, die voor normalisatie en standaardisatie in aanmerking komen en het vaststellen van prioriteiten;
- c. Het opstellen van een jaar/meerjarenprogramma van normalisatie en standaardisatie activiteiten, dat na behandeling in de NCKL aan de voorzitter van het Interservice Comité Standaardisatie (ICS) wordt aangeboden;
- d. Het op voorstel van belanghebbenden beoordelen van civiele internationale-/nationale normen en/of militaire normen en daar waar noodzakelijk deze vaststellen en adopteren voor toepassing binnen de KL;
- e. Periodiek beoordelen of vastgestelde normen moeten worden herzien en/of moeten worden ingetrokken;
- f. Verzamelen van informatie met betrekking tot normalisatie- en standaardisatie activiteiten en het bekend stellen van de verkregen informatie;
- g. Voorstellen doen tot het aanwijzen van beheerders van normen en deze voorzien van richtlijnen;
- h. Het op basis van gebleken behoefte instellen van NCKL-ad hoc werkgroepen en deze voorzien van richtlijnen;
- i. Controleren en stimuleren van werkzaamheden van beheerders van normen en NCKL-ad hoc werkgroepen;
- j. Coördineren en het toezicht houden op de afhandeling van ratificatie verzoeken en de implementatie van materieel-logistieke draft Standardization Agreements (STANAG's), namens de Directeur Materieel;
- k. Het verifiëren en evalueren van de toepassing van voorgeschreven normen in het kader van materieel projecten;

- l. Het jaarlijks opstellen, vaststellen en uitvaardigen van de "Catalogus van materieel-logistieke normen van toepassing voor de KL (KL-normencatalogus)";
- m. Het ten behoeve van belanghebbenden beschikbaar stellen van normen

Overlegcommissie wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling centrale organisatie

Beginjaar: 1995

Eindjaar:

Ingesteld door: de directeur-generaal materieel d.d. 2 februari 1995, nr. M95002229

Samenstelling: hoofd wetenschappelijk onderzoek centrale organisatie (voorzitter), vertegenwoordiger directie algemene beleidszaken, vertegenwoordiger afdeling conceptuele zaken defensiestaf, vertegenwoordiger directoraat-generaal personeel, vertegenwoordiger directie militair geneeskundig beleid van DGP, vertegenwoordiger directoraat-generaal economie en financiën, vertegenwoordiger dienst gebouwen, werken en terreinen

Taak: ondersteunen van de ontwikkeling van het defensiebeleid op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling

Overleggen inzake de opstelling van documenten inzake wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling in het kader van het IDDP

NEDERLANDS DEFENSIE RESEARCH COMITE, SINDS 1965 NEDERLANDS DEFENSIE RESEARCH COÖRDINATIE COMITÉ

Beginjaar: 1960

Eindjaar: bestaat nog

Ingesteld door: de minister van Defensie d.d. 17 oktober 1960, nr.250.401 E/conf.

Samenstelling:

1960: voorzitter Rijksverdedigingsorganisatie/TNO (RVO/TNO) (voorzitter), hoofd Wetenschappelijk Onderzoek en Ontwikkeling Koninklijke marine, gedelegeerde van de minister van Defensie bij de RVO/TNO, tevens plv. Kwartiermeester-Generaal (techniek) Koninklijke landmacht, hoofd sectie Wetenschappelijk Onderzoek Luchtmachtstaf, lid gecombineerde Nederlandse vertegenwoordiging bij de NATO te Parijs.

1965: voorzitter RVO/TNO (voorzitter), vertegenwoordigers van elk der krijgsmachtdelen, benoemd door de onderscheiden staatssecretaris. Op uitnodiging aanwezig; een vertegenwoordiger van de minister van Buitenlandse Zaken, indien onderwerpen van internationale aard aan de orde waren

1969: voorzitter RVO/TNO (voorzitter), Coördinator Research Projecten Defensie, adjunct Kwartiermeester-Generaal (techniek) van de Koninklijke landmacht, hoofd Wetenschappelijk Onderzoek directoraat Materieel Koninklijke luchtmacht, hoofd

Wetenschappelijk Onderzoek Koninklijk marine. Buitengewoon lid:
vertegenwoordiger minister van Buitenlandse Zaken.
Secretaris: secretaris van de RVO/TNO

1993: directeur Wetenschappelijk Onderzoek en Ontwikkeling van het directoraat-generaal Materieel (voorzitter), hoofden Wetenschappelijk Onderzoek van de krijgsmachtdelen, vertegenwoordiger van de directie Atlantische Veiligheidszaken van het ministerie van Buitenlandse Zaken, een vertegenwoordiger van de Commissaris voor de Militaire Productie (Economische Zaken). Het secretariaat berust bij TNO/Defensie-onderzoek.

Taken:

1960:

-coördineren van werkzaamheden van RVO/TNO en de wetenschappelijke instellingen van de krijgsmacht ten behoeve van de bestaande en toekomstige internationale samenwerking op het terrein van het wetenschappelijk onderzoek.

1965:

-adviseren aan de minister van Defensie betreffende researchzaken Defensie, (na voorafgaand overleg met het Comité Verenigde Chefs van Staven en de Materieelraad).

-coördineren van de Nederlandse Defensie onderzoekswerkzaamheden en onderhouden van contacten met de Nederlandse krijgsmachtdelen enerzijds en de Nederlandse laboratoria en wetenschappelijke instellingen anderzijds.

-coördineren van de bilaterale en multilaterale contacten en verbintenissen met andere NAVO-landen en de activiteiten die daaruit voortvloeien.

-idem met niet-NAVO-landen na overleg met het Comité Verenigde Chefs van Staven en de Materieelraad, en met toestemming van de minister.

-coördineren van Nederlandse wetenschappelijke onderzoeken met die van andere NAVO-landen

-bevorderen van de inschakeling van nationale inbreng in internationale onderzoeksprojecten

ADVIESRAAD DEFENSIE AANGELEGENHEDEN

Beginjaar: 1975

Eindjaar: 1985

Ingesteld door: minister van Defensie d.d. 20 mei 1975, no. 454.290/C (Staatscourant 1975-98)

Samenstelling:

Leden op persoonlijke titel

Adviserende leden:

-Chef Defensiestaf (CDS)

-Chef Marinestaf, Chef Landmachtstaf en Chef Luchtmachtstaf

-voorzitter Comité Personeel

-voorzitter Comité Materieel

-voorzitter Comité Economie en Financiën

-chef directie NAVO- en WEU-zaken, ministerie van Buitenlandse Zaken

-Commissaris voor de Militaire Productie, ministerie van Economische Zaken

Taken:

-Adviseren van de minister op verzoek of uit eigener beweging inzake vraagstukken betreffende de Defensie, in het bijzonder over tactische en strategische vraagstukken, het materieel alsmede over technische, organisatorische en financiële problemen. Leden van de raad worden benoemd door de minister van Defensie.

Opmerkingen: Bij de instelling van de Voorlopige adviesraad voor Vrede en Veiligheid (KB d.d. 2 augustus 1985 (Stbl. 484/1985) is de Adviesraad Defensie Aangelegenheden opgeheven.

{PRIVATE }BIJLAGE II: selectie van geraadpleegde literatuur en bronnen{TC \ 1 "BIJLAGE III: selectie van geraadpleegde literatuur en bronnen"}

Geraadpleegde literatuur en uitgaven van wet- en regelgeving

- Bongers, R.D.J. en Wagemakers, C.G.C.T., Fundamentele herziening van de defensieplanning, in: Carré, 11e jrg, nr 7, pp. 6-8.

Beleidsbundel mei 1997 Directoraat Generaal Materieel

- Bongers, R.D.J. en Wagemakers, C.G.C.T., Defensieplanning in de steigers. Het integraal Defensieplanningsproces, in: Militaire Spectator, 1988, pp. 552-560.
- Brouwer, J.W.L., 'De stem van de marine in de ministerraad'. Schout-bij-nacht H.C.W. Moorman als staatssecretaris van Marine in het kabinet-Drees-Van Schaik, 1949-1951'. In: Politieke Opstellen 9 (1989) 29-55
- Brouwer, J.W.L., 'Om de beheersing van de defensie-uitgaven, 1948-1951'. In: Politieke opstellen 10 (1990) 85-108.
- Circulaires voor de Zeemacht (CZ), serie, 1945-heden.
- Defensienota's 1950-1991.
- Doelstellingen structuur Nederlandse Defensie, 's-Gravenhage 1980.
- Gids inzake defensieresearch in Nederland (samengesteld door het Nederlands Defensie Research Coördinatie Comité), 's-Gravenhage 1971.
- Handleiding voor het zelf evalueren van het functioneren van samenwerkingsverbanden. ministerie van Defensie (KM, Org), 1981. Bron: 1e Interimrapport Sanering Interdepartementale Commissies, 1984, bijlage 5.
- Hoogen, Th.J.G. van den, De besluitvorming over de defensiebegroting, systeem en verandering. Een onderzoek naar structuur, ontwikkeling en poging tot ingrijpende verandering van de besluitvorming met betrekking tot de Nederlandse defensiebegroting in de jaren 1951-1980, Leeuwarden 1989.
- Kamerstukken II 1996/97, 25 000 X, nr; kamerstukken II 1996/97, 22 112, nr. 86; kamerstukken II 1998/99, 26 636, nr. 1; kamerstukken II 1999/2000, 26 636, nr. 3
- Luyk, H., De organisatie en werkwijze van de topleiding, Alphen a/d Rijn, 1968.
- Megens, Ine, De Amerikaanse militaire hulpverlening aan Nederland, Glimmen 1980.
- Ministeriële Publicaties (MP), serie, 1980-heden.

- De Noord Atlantische Verdrags Organisatie, feiten en cijfers, Brussel, 1957-1991.
- Organisatiehandboek ministerie van Defensie, 1978-1990 (losbladig).
- Oskam, J., Reorganisatie van de Defensietop. Doctoraalscriptie. Sociologisch Instituut Erasmusuniversiteit Rotterdam, 1978.
- Overzicht adviesorganen van de centrale overheid 1981, 1983, 1985, 1986, ministerie van Binnenlandse Zaken. Den Haag, 1981-1986.
- Peijnenburg, G.H.J.M., Organisatie en managementproces bij het ministerie van Defensie. Militaire Spectator 1978, nr. 147, p. 431-438.
- Prioriteitennota 1993, Den Haag 1993.
- Rapporten aan de regering. Overzicht externe adviesorganen van de centrale overheid (WRR), 's-Gravenhage 1970.
- Soest, J.L. van, De rijksverdedigingsorganisatie TNO, in: Ons Leger, jun. 1963, p. 10ev.
- Staatsalmanak voor het Koninkrijk der Nederlanden, 1945-1993.
- TNO-wet. (Uitgave TNO, 1986).
- De Toekomst van de Nederlandse defensie. Bevindingen en aanbevelingen van de commissie van civiele en militaire deskundigen. (Commissie Van Rijckevorsel) (Den Haag 1972)
- Het verband tussen normalisatie en codificatie (rapport opgesteld door de studiegroep 3 van de Commissie voor Bedrijfsnormalisatie (COBENO), mei 1962.
- Verzameling Verordeningen voor de Koninklijke Marine (VVKM), serie, 1945-heden.
- Wet en besluiten van de Centrale Organisatie TNO. Statuten van de Rijksverdedigingsorganisatie TNO (Uitgave van RVO/TNO, z.j.).
- Wijn, J.J.A., 'Scheepsbouw en vlootplannen'. In: Tussen vloot en politiek. Een eeuw Marinestaf 1886 - 1986. Bijdragen tot de Nederlandse Marinegeschiedenis onder redactie van de Afdeling Maritieme Historie van de Marinestaf, dl. 2 (Amsterdam/Dieren, 's Gravenhage 1986) 127-168.

Geraadpleegde archieven:

Archief ministerie van Marine, sinds 1959 krijgsmachtdeel marine, 1945-1984.
 Archief hoofdafdeling Materieel KM, sinds 1976 directie Materieel KM, 1945-1993.
 Archief Marinestaf, 1945-1993.
 Archief Materieelraad, 1951-1976.
 Archief directoraat-generaal Materieel, 1976-1993.

Archief Admiraliteitsraad (geraadpleegd over de periode 1945-1970), 1945-1976.

Wet en regelgeving

Aanwijzing Secretaris-Generaal nr. V/13 inzake het Besluit materieelbeheer 1996.

Aanwijzing DGM inzake "Toepassing FEL-SALDO methodiek bij levenscycluskostenanalyse", nummer 94-2, gedateerd 16 augustus 1994 ; Dgm aanwijzing nr. 98 - 4 , d.d. 11 december 1998 (levensduurkosten bij materieelprojecten)

Verdrag tussen de Regering van het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland, de Regering van de Franse Republiek, de Regering van de Bondsrepubliek Duitsland en de Regering van de Italiaanse Republiek tot oprichting van een Gezamenlijke Organisatie voor Samenwerking op Defensiematerieelgebied (Organisation Conjointe de Coopération en matière d'Armement, Occar) (Trb. 1999, 174; kamerstuk 27 653).

Verwerving

Er zijn verscheidene aanwijzingen directeur-generaal materieel (Aanwijzingen DGM) op het gebied van materieel in relatie tot verwerving, zoals:

- de verwervingsuitgangspunten en -strategieën bij defensie (Aanw. DGM 97-2 van 26 mei 1997);
- de internationale regelgeving, zoals de EG-richtlijnen en de WEAG-regeling, vertaald naar de situatie van defensie (Aanw. DGM 93-1 van 15 juni 1993 en Aanw DGM 94-3 van 15 april 1994, aangevuld met diverse informatie over wijzigingen op Europese richtlijnen);
- bundeling van gelijksoortige verwervingen van de krijgsmachtdelen (single service management of single service procurement) (Aanw. DGM 98-2 van 19 februari 1998); de aanpak en het verloop van grote materieelsprojecten (Besluit Defensie Materieelkeuze Proces van 23 september 1996);
- de inschakeling van de Nederlandse industrie (Aanw. DGM 96-2 van 10 mei 1996);
- de aanwijzing contractbeheer (zie punt 5115; gezamenlijke Aanwijzing. DGM 96-3 van 16 september 1996 en Aanw. DGE&F 59 van 16 september 1996); vervangen door aanwijzing DGPM/DGFC DGPM nr 2003-1/DGFC nr 59 d.d. 15 januari 2003
- de aanwijzing contractvorming (Aanw. DGM 96-4 van 10 september 1996
- AANWIJZING DGM nr. 97-1, d.d. 2 april 1997 inzake Foreign Military Sales
- AANWIJZING DGM nr. 98-2, d.d. 19 februari 1998 inzake inkoop samenwerking binnen Defensie

Bevoorrading

Voorschrift materieelverwerving KM 2000(3 VVKM 8);

Voorschrift bevoorrading munitie KM(3 VVKM 8);

Voorschrift beheer klein kaliber wapens KM(3 VVKM 12);

Voorschrift beheer FMS-repaircases KM(3 VVKM 13).

Standaardisatie

AANWIJZING CDS/DGM nr. 95-2, d.d. 25 september 1995 (Standaardisatiebeleid voor Defensie)

Afstoten

In- en uitvoerwet (stb. 1962, 295)

Verordening (EG) nr. 1334/2000 van de Raad van de Europese Unie van 22 juni 2000 tot instelling van een communautaire regeling voor exportcontrole op producten voor tweeterlei gebruik (Pb..2000 L 159)

In- en uitvoerbesluit strategische goederen (Stb. 1999, 516)

Besluit financieel verkeer strategische goederen (Stb. 1986, 417)

Vrijstellingsregeling militaire zendingen (niet landbouwgoederen) 1966 (Stcrt 93)

Vrijstellingsregeling klein grensverkeer (niet landbouwgoederen) 1963 (Stcrt 133)

Aanwijzing DGM nr 94-5 van 1 oktober 1994 (Aanwijzing inzake afstotingsbeleid van roerend en onroerend goed) (ingetrokken 1 mei 2000)).

AANWIJZING DGM nr. 2000-1, d.d. 1 mei 2000 Afstotingsbeleid van roerende en onroerende zaken.

3 vvkM 17, voorschrift betreffende het afstoten van materieel bij de Koninklijke Marine (uitgave 2002) vastgesteld bij besluit van de bevelhebber der zeestrijdkrachten van 8 augustus 2002, nr. s 2002062315.

Schenkingsbeleid Koninklijke Marine (Bekendmaking HMV nr. 04/01 12 juli 2001)

BEKENDMAKING HMV NR 04/2000 Inruil van goederen

Codificatie

AANWIJZING DGM nr. 98-3, d.d. 23 februari 1998

